

ВЛАДИМИР КОКАНОВИЋ, ДИРЕКТОР
УПРАВЕ ЗА ДИЈАСПОРУ И СРБЕ У РЕГИОНУ

Дијаспора је снага која
може мијењати Србију!

ДВОЈНО ДРЖАВЉАНСТВО И ВОЈНИ РОК

У којим случајевима
Срби у Хрватској не
морају служити војску?

ОБИЉЕЖЕН ДАН СРПСКОГ ЈЕДИНСТВА У ГАЦИНОМ ХАНУ

ТРОБОЈКА ИЗНАД СВИХ ЗАСТАВА

**ДЈЕЦА ИЗ КОЛОНЕ
ГОРДАНА ПЕТКОВИЋ
(РОЂЕНА ЂИЛАС)**

ПРЕЖИВЈЕЛА ГУБИТАК НАЈБОЉЕ ПРИЈАТЕЉИЦЕ
— ДАНАС СА ПОНОСОМ БРАНИ ГОЛ СРБИЈЕ!

ОДРЖАНИ 13. ДАНИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У СРБИЈИ У 13 ГРАДОВА

Саборност, традиција и јединство

**Патријарх освештао обновљену
Цркву Свете Тројице у Пакрацу**

ОБИЉЕЖЕН ДАН СРПСКОГ ЈЕДИНСТВА У ГАЦИНОМ ХАНУ
ТРОБОЈКА ИЗНАД СВИХ ЗАСТАВА

Д. НАКАЈ КОЛО
ОБИЉЕЖЕНО
ПРЕЖИВЈЕЛА ГУБИТАК НАЈБОЉЕ ПРИЈАТЕЉИЦЕ
— ДАНАС СА ПОНОСОМ БРАНИ ГОЛ СРБИЈЕ!

ОДРАЖАЊЕ ДАНИ РОДНИКЕ СРПСКЕ УСКИНИ У БЕОГРАДУ
Саборност, традиција и јединство
Патријарх освештао обновљену Цркву Свете Тројице у Пакрацу

ЛИСТ САЗВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА

ЗА ИЗДАВАЧА:
Миодраг Линта

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
Трифко Ђоровић

ЛЕКТОР:
Драгана Бокун

ВЕБ АДМИНИСТРАТОР:
Милисав Шапић

РЕДАКЦИЈА:
Драгана Бокун
Драгана Шиповац
Весна Пешић
Татјана Рађеновић
Наташа Деветак
Миле Шапић
Милан Гомирац

ФЕЉТОН:
др Милан Мицић

ЕНИГМАТИКА:
Милорад Мишо Живанић

ПРАВНИ САВЈЕТИ:
Ратко Бубало
Шпиро Лазиница

АДРЕСА:
Отон Јупанчица 14,
Нови Београд

МЕЈЛ: srpskokolo@ssr.org.rs
ТЕЛЕФОН: 011/2270701
САЈТ: www.ssr.org.rs

ТИРАЖ: 7.000 примјерака

ПРИПРЕМА ЗА ШТАМПУ:
СТУДИО ХУМ, Барајево

ШТАМПА:
АПМ ПРИНТ, Београд

СРПСКО КОЛО је лист
уписан у регистар медија
под бројем NV000809
Месечно. - ISSN 2466-3476
COBISS.SR-ID 219818764

ПРОИЗВОДЊУ МЕДИЈСКОГ
САДРЖАЈА ПОМОГЛИ СУ:

- Министарство информисања и телекомуникација
- Град Београд
- Град Лозница
- Град Суботица
- Општина Рашка
- Општина Бачка Паланка

НАПОМЕНА: Ставови изнијети
у подржаном медијском пројекту
нужно не изражавају ставове
органа који је додијелио средства

» Три деценије након највећег прогона у новијој српској историји, серијал *Дјеца из колоне* подсећа да иза сваког броја стоји име, лице и прекинуто дјетињство. Умјесто статистике и испразних фраза, доносимо лична свједочанства о страху и губитку, али и о снази да се из колоне крене ка новом животу.

» Некадашња дјеца, данас зрели људи, постали су стубови заједница у којима живе — љекари, професори, умјетници, спортисти, новинари, укратко: ствараоци. Наша је обавеза да њихове приче пренесемо достојанствено — као опомену, али и као доказ да ниједан прогон не може угасити људски потенцијал.

» Редакција *Српског кола* овај серијал објављује да би се памтило, да би се уважила жртва, и показало да су прогнаници једне земље постали богатство друге.

» Из колоне страха израсли су људи који данас носе снагу једног народа.

4.

ПРИЧА ГОРДАНЕ ПЕТКОВИЋ (РОЂЕНЕ ЋИЛАС) — ОД БОЛИ ДО ДРЕСА НАЦИОНАЛНОГ ТИМА

Преживјела колону и губитак најбоље пријатељице — данас са поносом брани гол Србије!

Међу хиљадама оних који су били приморани да оставе своја огњишта, била је и четворогодишња Гордана Ћилас, касније Петковић — дијете из колоне које ће, тридесет година послје, обући дрес репрезентације Србије и бранити боје *Црвене звезде*.

Рођена у Книну, 24. марта 1991. године — на дан који ће се осам година касније поклопити са почетком НАТО бомбардовања — Гордана је прве кораке направила у рату, а прво дјетињство преживјела у избјеглиштву.

Книн је, до рата, био град у којем су по традицији живјели најстраственији навијачи *Црвене звезде*. Са трибина локалног стадиона, са зидова кафана и школских дворишта, носила се црвено-бијела боја као знак припадности, поноса и идентитета. Та љубав према клубу из Београда била је више од спорта — била је симбол заједништва, везе са матицом, припадности нечему већем. Управо из те средине, из тог духа, по текла је и Гордана.

Њени родитељи су у рату оставили дијелове себе: отац је остао без ноге, а мајка је тешко рањена, метак јој је прошао кроз руку и стомак. Ипак, из тог бола подигли су породицу — мирно, достојанствено, без ријечи о жалби или освети. Њихова борба, ћутање и достојанство постали су темељ Горданине снаге.

Кроз рукомет је пронашла своје уточиште, свој штит и свој позив. Дјевојчица која је некад бјежала од граната, данас стоји на голу и брани боје Србије.

У овој исповијести, први пут отворено, Гордана говори о животу у избјеглиштву, о родитељима који су преживјели рат, о пријатељима и саиграчима Марији Павловић, која је трагично страдала у саобраћајној несрећи, о падовима и поновним устајањима, о дјетињству које није имало игралиште — али јесте имало храброст.

• Рођени сте у ратној години, у вријеме које је обиљежило читаву Вашу генерацију. Колико је та чињеница обликовала Ваш животни пут?

— Рођена сам ратне 1991. године, да би са четири године били протјерани у Олују. Баш на мој осми рођендан НАТО је започео бомбардовање Србије. Због тога моја мајка често у шали каже да сам право ратно дијете.

• У вријеме Олује имали сте само четири године, да ли носите какву слику, звук или осјећај из тих дана?

— Доста тога се на срећу не сјећам јер сам била јако мала. Баба Дара ми је касније причала да сам у тракторској приколици

» Једноставно најбоља: Гордана Петковић

пјевушила пјесму о селу из кога смо и кренули у колону — „мили мој Мазину“. У том селу су иначе живјели моји баба и дјед са мајчине стране. Сјећам се и наша два пса који су били са нама у приколици, али су у неком моменту искочили и више их није било. По доласку у Србију памтим да сам неко вријеме имала мале тикове и обичај да се тргнем и поскочим на сваки шум. Мајка Невенка ме је често питала чега се бојим, нисам имала одговор. Знам само да сам плакала.

• Да ли сте касније у породици разговарали о тим данима? На који начин сте, као дијете, први пут схватили шта се догодило?

— О рату су моји често разговарали са породицом и пријатељима из завичаја, као и са новим комшијама и пријатељима које су временом стекли. Брат Војислав и ја смо били мали, занимало нас је шта је било и увијек смо пажљиво слушали разговоре старијих. Било ми је страшно жао мајке и оца који су заиста прошли свашта и мада су обоје у рату били рањени никад нису запостављали родитељску бригу и жељу да своју дјецу изведу на прави пут. Мислим да су такве околности натјерале, не само мене, него и сву дјецу наше генерације са сличним искуством да сазремо прије времена.

• Кажете да су родитељи били рањени у рату. Колико је та чињеница обиљежила Ваше дјетињство и породични живот?

— Само моји родитељи знају како им је било тада. Мој тата Маринко је 1994. године остао без ноге, док је три мјесеца раније мама рањена тако да јој је метак прошао кроз руку и стомак, али је неким чудом остала

жива. Можете ли замислити колико им је било тешко. Мајка је дуго лежала у болници, а дуго ни по изласку није могла да користи руку, а касније је отац остао без ноге и учио како да хода на штакама. Брат и ја мали (3 и 4 године), немирни, а потпуно несвесни озбиљности ситуације. Кад се свега тога присјетим, могу само да кажем да сам јако поносна на родитеље и да их много волим.

• Након избјеглиштва, да ли сте често мијењали градове и школе?

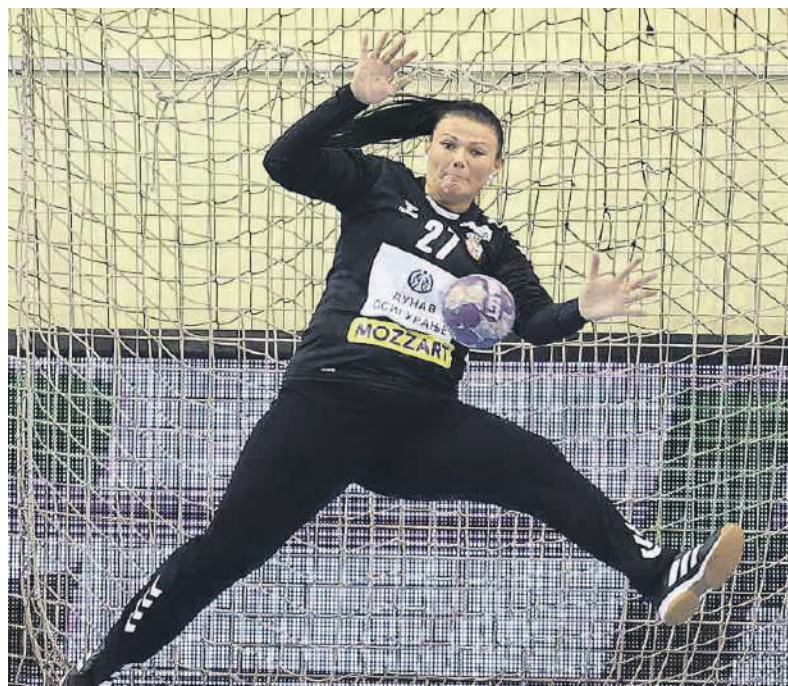
— Најприје смо били на Карабурми у стану стрица Драгана, очевог, сада нажалост, покојног брата и његовом породицом. Касније смо били код мамине тетке Десе у Бачком Грачацу. То су били једини људи који су нам изашли у сусрет и прихватили нас као своје. Сигурно су и они имали своје бриге и проблеме, али показали су велико срце и емпатију. Када смо брат и ја требали кренути у школу, тада смо се стационирали у Земуну. Дуго смо, све до факултета и 2010. године, живјели у баракама преко пута касарне, данас су ту Земунске капије.

• Како је изгледало прилагођавање новом почетку у туђој средини?

— У почетку нисам имала осјећај да смо брат и ја по било чему другачији. Можда сам у том периоду осјећала зрелије у односу на своју генерацију, јер ме живот није мазио. Међутим, није ми било јасно зашто нас тада поједина дјеца нису прихватала. Дешавало се да нам нису давали да се играмо са њима и да нас одбацују. Гледали су на нас у најмању руку као да смо припадници неке друге нације или вјероисповијести. Било је разних ситуација које бих могла да наведем, али ми је једноставније да то заборавим и свима све опростим. Временом, када су нас добро упознали — све је дошло на своје.

• Да ли сте у дјетињству говорили ијекавицом?

— Нисам много говорила ијекавицом, вјероватно из разлога што сам била јако мала када сам дошла у Србију, међутим користила сам неке изразе који су указивали да сам рођена далеко од Србије. На примјер мама би ме послала у продавницу да купим капулу (црвени лук у главици), али ме трговци нису разумјели и ја бих онда од маме тражила да ми убудуће говори на језику којим се прича у Србији. Било је оних који су замјерали на другачијем нагласку и који једноставно не разумију да је ијекавица дио нас. Живот ме је научио да не треба трчати пред руду. Ријетко потенцирам своје крајишко поријекло — не кријем га, напротив, веома сам поносна на то,

КАД СУЗЕ САМЕ ПОТЕКУ

— Након прогона, први пут сам у Хрватску отишла 2019. године, када смо са тадашњим клубом из Нове Пазове ишла у Осијек на пријатељску утакмицу. — Сјећам се, када смо прешле границу и ушле у Хрватску, пролазећи кроз нека села и градове, обузео ме је неки чудан осјећај — и само сам почела да плачем. У том тренутку је поред мене била Марија, моја пријатељица која је касније трагично страдала у саобраћајној несрећи. Стегла ми је руку, јер је знала све о мом животу и да ми је то био први повратак после рата. — И данас, кад помислим на то вријеме, на своје родитеље и све што смо прошли — крену ми сузе. Али трудим се да не размишљам превише о томе, јер ми је тако лакше. Много људи који ме познају, осим оних најближих, и не знају шта сам све проживјела. Трудим се да увијек будем позитивна и насмијана.

» Подршка ћерке Сташе и њене пријатељице

али сам брзо сазрела и схватила да ми није свако пријатељ. Бити добар човек не зависи од мјеста поријекла. Имала сам срећу да стекнем пријатеље из разних крајева и веома сам поносна на њих.

● **Када сте први пут након рата отишли у Книн — какви су Вас осјећаји преплавили?**

— За разлику од мог брата, ја од Олује до данас никад нисам била у Книну, ни у мамином Мазину, ни у татином Србу. Једноставно, није се указала прилика. Надам се да ћу у догледно вријеме поћи.

● **Рекли сте да Вам је рукомет био „штит“ у животу. Како је почела та љубав — сјећате ли се првог тренинга, прве лопте, првог гола?**

— Тако је — рукомет је заиста био мој штит. Потпуно случајно сам почела да тренирам, са тринаест година. Наставник физичког Драган Комненић ме је једном позвао да браним на школском такмичењу. Тада ме је запазио тадашњи тренер ЖРК Земун, Влада Шимић и дао ми своју визит-карту. Моји родитељи тада нису могли да ме воде на тренинге — тата је поправљао аутомобиле, мама му је помагала у радионици. То им је био приоритет: да обезбједе најосновније за живот. Вјероватно су мислили да ћу, као и већина дјеце, тренирати пар мјесеци и одустати.

— Али ме је наш, нажалост сада покојни, комшија из Земуна, Милан Кеца, поријеклом из Суваје, одвео на мој први тренинг у ЖРК Земун. Тренер је био Саво Грља, који је уједно био и предсједник клуба, иначе Миланов колега с посла.

— Сјећам се тог дана врло добро — била сам борбено дијете, пуно енергије и ината. Већ на том првом тренингу сам се добро показала и тако је све почело. Од тада рукомет није био само спорт, него дио мене.

● **Када сте схватили да спорт може бити више од игре — да од њега можете и живјети?**

— То сам први пут схватила са петнаест година, када сам бранила за први тим *Младости* из Нове Пазове. Моја прва стипендија била је 500 динара — и била сам неизречиво срећна. После је сам добијала плату од 8.000 динара, али осјећај да сам својим радом нешто зарадила, да могу сама себи купити неку ситницу — био је непроцјењив. Годинама касније, када сам имала двадесет четири, двадесет пет година и када сам се породила, додатно сам сазрела. Тада сам први пут свјесно донијела одлуку да ће рукомет бити мој животни позив. Почела сам још више да радим на себи — физички, али прије свега психички. Учила сам да вјерујем у себе, да се изборим са неправдама и падовима, да се упркос свему не предам.

● **Ко су били Ваши најважнији тренери — људи који су у Вас вјеровали када можда нисте ни Ви сами?**

— Тешко питање, јер сам током каријере прошла много тренера. Свако од њих оставио је неки траг, нешто што ме је на крају обликовало. Вјерујем да од свакога можете научити бар једну ствар — и ако то примијените, већ сте бољи човек и спортиста.

— Ипак, издвојила бих неколико људи који су ми били кључни на том путу. Саво Грља и Влада Симић — моји први тре-

нери у ЖРК Земун, који су ме први препознали и усмјерили. Дејан Тодоровић из ЖРК *Нова Пазова*, који је увијек вјеровао у мене и био уз мене чак и у најтежим тренуцима, након саобраћајне несреће. Милан Вујко, који ме је позвао у *Црвену звезду* као карика која је недостајала да се освоји титула. И, наравно, Срђан Ђорђевић, тренер голмана, у кога имам безрезервно повјерење и чија ми је подршка изузетно важна.

● **Преживјели сте тешку саобраћајну несрећу у којој сте изгубили пријатељицу и саиграчицу Марију Павловић. Како се човек врати у живот након што је гледао смрти у очи?**

— Ух... преживјела сам, и то је најважније. Човек, вјерујем, ни сам не зна колико може да поднесе док не дође у такву ситуацију. Искрено, ни ја то нисам знала. Знам само да сам по природи велики борац.

— У тим тренуцима нисам мислила о себи, већ о својој кћерки Сташи — о томе да морам да останем ту због ње. Мислила сам и на родитеље, који су, након свега што су прошли у рату, поново пролазили кроз бол и страх.

— Најтеже ми је било да гледам људе око себе — њихове сузе, тугу, невјерицу, бригу. У тим погледима сам видјела колико их боли. Једноставно сам знала да ће све проћи. Све увијек прође — само што ране остају. А за њих треба и времена и снаге.

● **Јесте ли икада стварно помислили да одустанете — и шта Вас је на крају од тога спасило?**

— Ако изузем смрт моје најбоље другарице и тај период од неколико мјесеци када сам била сломљена, и физички и психички... можда сам тад највише посустала. Била сам као биљка — другарице су ме купале, бринуле о мени, носиле ме кроз те дане када нисам имала снаге ни да говорим. Ипак, чак ни тада нисам озбиљно размишљала да одустанем. Јер, чак и кад ми то падне на памет — ја нисам сама. Више нисам само ја битна. Битна је она — моја Сташа. Она ме враћа у живот, сваки пут.

● **У 34. години обукли сте дрес репрезентације. Шта Вам је пролазило кроз главу кад сте чули да ћете дебитовати за Србију?**

— Искрено, увијек сам маштала и потајно се надала том позиву. Када би ми људи око мене говорили „биће, позваће те, заслужујеш“, то ми је давало вјетар у леђа, али било је тренутака када бих, ипак, изгубила наду. Али никада нисам одустала од себе. Увијек сам говорила: „Одустајање није опција.“

— Радил сам на себи у сваком смислу — физички, психички, емотивно. Када је коначно уследио позив, емоције су биле помијешане. Вратиле су ми се слике свега што сам прошла и колико је пут до звијезде био трновит. Али управо зато је тај тренутак још слађи и дражи.

● **Да ли планирате након играчке каријере да останете у рукомету?**

— Јако бих вољела да останем у рукомету. Он је увијек био моје свјетло на крају тунела. И то је спорт у који сам се дефинитивно заљубила, и у коме желим да наставим да радим и након каријере.

● **Кћерка Сташа је кренула Вашим стопама и тренира рукомет. Колико Вам то значи и како изгледа кад Вас гледа на терену?**

— Сташа је кренула мојим стопама, још је мала, али жели да буде као мама. Њено мишљење ми је најважније — она је мој покретач и ослонац, чак и са само девет година. Пружа ми велику подршку, паметна је и добра, и за мене нема већег успеха од тога што је уз мене и учи од мене.

● **Колико је важно да се чују приче „дјеце из колоне“, да се тај дио историје не изгуби у тишини?**

— Вјерујем да је изузетно важно чути приче људи из колоне. Ми смо, генерално, врло срчан и борбен народ. Данашње генерације треба да разумију колико живот понекад може бити тежак, да много тога не добијете на тањир, него морате добро да засучете рукаве да бисте нешто постигли.

● **Да ли са спортистима из Книна — као што су Милан Борјан, Огњен Добрић, Милош Дегенек — одржавате контакт? Да ли међу вама постоји та „книнска веза“, нека врста тихог разумијевања и заједништва?**

— Нажалост, нисмо у контакту, али наравно да постоји разумијевање и подршка. Велики поздрав за њих и многе друге овом приликом.

● **И за крај — ако бисте могли нешто рећи оној четворогодишњој дјевојчици из колоне, шта бисте јој данас поручили?**

— Рекла бих јој да не брине, да ће све бити добро. И да само храбро гази напријед.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

ПОНОСНА НА ЛИЧКО ПОРИЈЕКЛО

Горданин отац, Маринко Ђилас, потиче из старе личке породице са Крчког Брда, краја познатог по храбрим и поносним људима. Њен дјед Војин Ђилас, погинуо је када је њен отац Маринко имао свега седам година. Прадјед Дане Ђилас, био је солунац — јунак Првог свјетског рата који је прошао албанску голготу. Данин отац, Вучен Ђилас, био је темељ тог стабла, човек од части и ријечи. Са мајчине стране, Горданини су Ковачевићи, такође из Лике. Њен дјед Пајо, као и његов отац, носио је исто име — име које се с поносом преносило генерацијама. Бака Дарин отац се звао Илија Кончар, још једно личко име које у себи носи слободарску снагу, честитост и постојаност тог краја. Из тог личког поријекла потекла је и Горданина снага. Она и данас каже да јој је „упорност у крви“, као и да у свакој својој побједи осјећа дах својих предака.

» Мајка Невенка и отац Маринко

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ МИНИСТАРСТВА ИНФОРМИСАЊА И ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈА
Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

13. ДАНИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У СРБИЈИ

Отварање традиционалне манифестације *Дани Српске у Србији* и ове године је одржано у Народном позоришту у Београду, а почело је извођењем химни Србије и Републике Српске.

У оквиру свечаног отварања изведен је умјетнички програм *Пуш саборности*, а наступили су Ансамбл народних игара и пјесам Србије Коло из Београда, Ансамбл народних игара и пјесам *Веселин Маслеша* из Бањалуке, сопран Лидија Јелисић Симеуновић и глумци Нина Граховац и Александар Лазић.

Шеф Представништва Републике Српске у Србији Млађен Цицковић обраћајући се у својству домаћина на свечаном отварању манифестације *Дани Српске у Србији* рекао је да Срби морају бити јединствени јер само тако могу најбоље да одговоре на све изазове пред којима су Србија, Српска и цијели српски народ.

Указујући на сложене околности у којима се налазе Република Српска и Србија, Цицковић је напоменуо да се од Српске тражи да се одрекне сама себе, а од српског народа да се одрекне председника Српске Милорада Додика.

— Од Србије се тражи да се одрекне своје јужне покрајине — Косова и Метохије, од Републике Српске и од Србије да се одрекну једна друге, а од српског народа да се одрекне права да на изборима у Српској и Србији, у складу са Уставом, сам бира своје политичке представнике — рекао је Цицковић и додао да се од српског народа у Републици Српској

и Србији тражи да прихвати да им легитимно изабране званичнике смјењују други, правним насилем, и намећу им неке подобне туђим интересима.

Подсјетивши да ће 14. децембра бити навршено 30 година од потписивања Дејтонског споразума у Паризу када су велике силе гарантовале његово спровођење и примјену, Цицковић је указао да би Република Српска могла тада да прослави и три деценије одбране тог документа.

— Република Српска би 14. децембра могла да прослави одбрану Дејтона од политичког Сарајева и такозване међународне заједнице и њихових високих представника који су непрестано наметали неуставне институције, законе и одлуке којима се урушавао тај споразум и дејтонска БиХ — истакао је Цицковић.

Он је нагласио да Република Српска, бранећи своју уставну позицију, брани и једину могућу БиХ која је дејтонским Уставом БиХ одређена као државна заједница два ентитета и три конститутивна народа.

Викарни епископ новобрдски Иларион, преносећи очинске благослове Његове Светости, истакао је да је српски народ кроз историју постојано подносио хуку буре и бујица усмјерених на његов вјерски и национални идентитет, али загладан у Христа изнова израћао свједочећи да слобода нема цијену.

— Једино слободом човек постаје сличан Богу — пренио је владика ријечи српског патријарха.

Милош Вучевић, изасланик председника Србије, рекао је на свечаном отварању манифестације *Дани Српске у Србији* да постојање Републике Српске је вјечито „не“ српског народа „шукорима, усташком јатагану и ножу, крвавим јамама, логорима за дјецу“. То се више никада неће и не смије поновити, поручио је Вучевић у обраћању у Народном позоришту у Београду и истакао да Србија и Република Српска данас стоје заједно, не као два раздвојена свијета, већ као једно срце.

Подсјетио је на 1992. годину када је почео рат у БиХ, да Србину имали другог пута и избора,

осим да створе своју државу Републику Српску.

— Она је никла из крви и суза, али и непоколебљиве одлучности да српски народ остане свој на своме — рекао је Вучевић и додао да је Српска зато више од политичког ентитета већ је „симбол постојања, споменик жртви и аманет за будућност — оцијенио је да је кроз вијекове постојања српског народа у БиХ највећи подвиг српског народа био опстанак и истакао да су Срби, упркос многим невољама и силама, сачували вјеру, језик и име и увијек изнова проналазили снаге да одбране своја права.

Председник Владе Републике Српске Саво Минић је отворио манифестацију *Дане Српске у Србији* и указао на значај јединства јер само тако се чува национални идентитет.

— Јединствени чувамо наш национални идентитет, а саборни нашу вјеру која нам помаже да идемо право, јер сви који су се борили за ове заставе су били такви — рекао је Минић у обраћању присутнима у Народном позоришту у Београду.

Истакао је да последњи дани показују јединство Републике Српске и Србије, али је истакао и да се не смије заборавити 1992. година када је пробијан коридор и када данас два председника, Србије и Српске, имају одличну идеју да то споје ауто-путем.

Подсјетио је да нема локалне заједнице у Републици Српској, чак и у Федерацији гдје већински живи српски народ да у њој нема објекат који је градила Србија.

— Нема границе коју не можемо превазићи — истакао је Минић и напоменуо је и да ово што се дешава у државној заједници БиХ не познаје ниједна савремена историја, овакав облик протектората. — Не интересује нас осуда. Ове заставе, наша вјера, култура, традиција, братство, све што имамо, везе, не постоји ништа што нас може раздвојити — нагласио је Минић.

У оквиру свечаног отварања изведен је умјетнички програм *Пуш саборности*, а наступили су Ансамбл народних игара и пјесам Србије Коло из Београда, Ансамбл народних игара и пјесам *Веселин Маслеша* из Бањалуке, сопран Лидија Јелисић Симеуновић и глумци Нина Граховац и Александар Лазић.

Свечаности су присуствовали и министри двије владе, представници народних скупштина Републике Српске и Србије, представници Покрајинске владе Војводине, генерали војске и полиције Српске и Србије, представници дипломатског кора, академици, истакнути умјетници, привредници и друге званице.

Сусрети привредника Српске и Србије

У Привредној комори Војводине у Новом Саду одржан је централни привредни догађај манифестације — пословни форум *Сусрети привредника Републике Српске и Србије*, који је окупио представнике више од стотину компанија, институција и удружења са обје стране Дрине. Форум је отворио потпредседник Покрајинске владе Владимир Гак, истичући да Србија и Српска дијеле природно јединствено економско тржиште и да односе треба додатно јачати.

Председник Удружења послодаваца РС Горан Рачић нагласио је да је Србија подстицајно окружење за инвестиције, да компаније из Српске све више пласирају робу и услуге у Србију, али и да постоји велики простор за продубљивање сарадње у индустрији, грађевинарству, логистици и ИТ сектору.

Учесницима се обратила потпредседница Владе Србије Маја Гојковић, поручивши да економска сарадња представља темељ стабилних односа Србије и Српске и да институције морају пратити потребе привреде.

Шеф Представништва Српске у Србији Млађен Цицковић додао је да форум најконкретније испуњава циљ манифестације — повезивање људи и институција.

Кључни исход скупа било је потписивање споразума о сарадњи пет привредних институција: Привредне коморе РС и Удружења послодаваца РС, те Привредне коморе Војводине, Развојне агенције Војводине и Ресурсног центра за развој МСП. Споразум предвиђа размјену података, заједничке сајмовске наступе, привредне мисије и умрежавање малих и средњих предузећа.

Форум је закључен билатералним сусретима привредника, који су оцијењени као најкориснији дио дана, јер су многи разговори већ водили ка конкретним договорима о испоруци робе, размјени услуга и новим инвестицијама.

ТРАГ УПОТПУНИО ФИНАЛЕ У НИШУ

Тринаести *Дани Српске у Србији* затворени су у препуном Народном позоришту у Нишу, концертном бањалучке етно-групе *Трај*.

Свечаности је претходио пријем у Градској управи Ниша, гдје је градоначелник Драгослав Павловић са сарадницима угостио делегацију Републике Српске предвођену министром за европске интеграције и међународну сарадњу Златаном Клокићем. Уз њега су били и Млађен Цицковић, шеф Представништва Српске у Србији, те савјетници Татјана Дувњак, Јелена Кусмук и Борислав Максимовић. Након пријема, у

Официрском дому отворена је изложба фототографија Станка Костића *Цркве брвнаре Републике Српске*. Изложбу је отворио Млађен Цицковић, истичући значај очувања идентитетских вриједности, док је државни секретар у Министарству културе Србије Дејан Антић подсјетио на историјску везу српског народа и снагу православне традиције.

Концертном етно-групе *Трај* свечано је закључена манифестација која је, од 23. септембра до 30. септембра, представила привреду, културу, науку и умјетност Републике Српске у Београду, Новом Саду, Нишу и још десет градова Србије.

ФОТОГРАФИЈЕ: ПРЕДСТАВНИШТВО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ХРОНОЛОГИЈА ДАНА СРПСКЕ

- **ДРУГОГ ДАНА** манифестације Делегације Републике Српске посјетиле су Сомбор и Сремску Митровицу, настављајући јачање културних и институционалних веза. У Сомбору је градоначелник Антонио Ратковић истакао партнерство са Источним Сарајевом, посебно у области културе, спорта и привреде, а у Народном позоришту наступило је Народно позориште из Источног Сарајева дуодрамом 42. Истовремено, у Сремској Митровици изведена је монодрама *Туга која траје* цијели живот Маје Колунџије Зорое, у продукцији Спомен-подручја Доња Градина. Делегације Сремске Митровице и Козарске Дубице разговарале су о сарадњи у култури, образовању и привреди, уз посебан акценат на његовање историјског памћења о страдању у НДХ.
- **ТРЕЋЕГ ДАНА** у Београду је Туристичка организација Бањалуке представила туристичку понуду града, а у Руском дому отворена је изложба *Искра* сликара Рената Ракића, уз концерт Камерног ансамбла Академије умјетности. Изложбу је отворио амбасадор БиХ у Србији Александар Врањеш. Исте вечери монодрама *Туга која траје* цијели живот изведена је и у Пожаревцу. У Крушевцу је у Народном музеју отворена изложба *Змијањски вез – свјетско нематеријално наслеђе*, праћена састанком делегација Крушевца и Републике Српске, те концертом бањалучког трија *Оне три мргуде* у Крушевачком позоришту.
- **ЧЕТВРТОГ ДАНА** у Београду су приказана три филма младих аутора из Српске — *Херкул*, *Старац и његов син* и *Цо*, а представници Аудио-визуелног центра истакли су развој филмске индустрије у Српској и важност умрежавања младих стваралаца. У Руском дому изведен је поетско-музички перформанс *Дипломатски пут Иве Андрића*. У Сремској Митровици хит-комедија *Милка и Неђо* Бањалучког студентског позоришта играна је пред препуном салом. Новосадска публика гледала је представу *Немам да платим и нећу да платим* Студентског позоришта Пале, док је у Пожаревцу изведен *Цез поези кабаре*. У Суботици је наступио камерни дуо Академије умјетности Бањалуке.
- **ПЕТОГ ДАНА** манифестације програми су настављени у Новом Саду, Суботици, Крагујевцу, Кикинди и Београду. У Новом Саду је Дјечји хор *Врапчићи* одушевио публику програмом *Лесења соната*, а у Суботици је Народно позориште Требиње извело комедију *Сироти мали хрчки*. Представници Крагујевца и Приједора потврдили су важност културног и спортског повезивања, након чега је у Крагујевцу одиграна представа Народног позоришта Републике Српске *Кућа*. У Кикинди су се састали привредници оба града, разговарајући о наступу на трећим тржиштима и размјени у области грађевинске индустрије, а у позоришту је одржан концерт Етно-групе *Траг*. Београдска публика гледала је документарни филм *Слађана у плавам* о кошаркашици Слађани Голић.
- **ШЕСТОГ ДАНА** у Краљеву је делегацију Српске примио градоначелник Предраг Терзић, уз отварање изложбе *Разговори са Ђедом* приједорског сликара Бориса Еремића и представу *Све што нисмо могли рећи*. У Врању је Градско позориште *Семберија* извело представу *Зла жена*. У Зрењанину је делегација разговарала са руководством града, а у Народном позоришту *Тоша Јовановић* приказана је комедија *Милка и Неђо*, уз поруку да ова манифестација гради мостове међу Србима са обје стране Дрине.

ОБИЉЕЖЕН ДАН СРПског ЈЕДИНСТВА У ГАЦИНОМ ХАНУ

Тробојка изнад свих застава

Гацин Хан, град на југоистоку Србије, постао је 15. септембра 2025. симбол заједништва, истрајности и слободе српског народа. Управо ту, у родном мјесту легендарног војника са Солунског фронта Драгутина Матића, познатијег као *Око соколово*, одржана је централна државна свечаност поводом Дана српског јединства, слободе и националне заставе. Одлуком Владе Србије и Републике Српске, овај празник се од 2020. заједнички обиљежава сваког 15. септембра, у знак сјећања на пробој Солунског фронта 1918. године – дан који је симбол ослобођења, побједе и јединице.

Свечаност у Гацином Хану почела је интонирањем химни Србије и Републике Српске, у присуству представника обје државе, црквених великодостојника, дјец из региона и бројних грађана подигнута је државна застава на централном тргу.

Министарка за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Милица Ђурђевић Стаменковски, која је иницирала да се овогодишња прослава одржи у Гацином Хану, истакла је да је „овај празник посвећен обичним војницима који су, попут Драгутина Матића, својим животима уредили слободу у темеље српске државности“. Гацин Хан, који је некада био синоним за неразвијеност, сада је симбол части и националног поноса. – Раније се говорило да овдје може само лековито биље да расте. Данас се овдје граде фабрике, развија живот. Данас се овдје пише историја – поручила је министарка.

Снажне поруке упутили су и званичници из Србије и Српске. Премијер Србије Ђуро Маџут нагласио је да „снага српског народа увијек почива на јединству и идеји слободне и суверене државе“. Његов

колега, премијер Републике Српске Саво Минић, подсетио је да тробојка није само тканина већ завет, симбол идентитета који нас обавезује, нарочито у времену у ком се традиција и суштина релативизују. – Застава нас подсећа ко смо и куда идемо – истакао је Минић.

Његова светост патријарх српски Порфирије благословио је скуп ријечима: „Јединство није само у застави, ни у химни, већ у осјећању одговорности једног човјека према другом. То је јединство које не блиједи.“ Присутнима се обратио и министар рада Српске Данијел Егић, поручивши да је овај празник „тачка идентитета коју поносно славе и Србија и Српска“, те да „немамо право на заборав“.

Потпредседник Владе Србије Ивица Дачић подсетио је да је наша дужност да чувамо завет јединства. – Наша тробојка није само симбол. То је завет. Она нас обавезује да будемо достојни оних који су под њом гинули.

СВЕЧАНО У БАЊАЛУЦИ

У Бањалуци је, у поподневним часовима, свечано истакнута тробојка дуга 120 метара испред Палате Републике. Услиједила је смотра почасне јединице и обраћање председника Републике Српске Милорада Додика који је поручио да „Срби, гдје год били, чине једну, непобједиву цјелину“. Обиљежавање је пратио и парламентарни форум у Бањалуци, а настављено је заједничком сједницом Влада Србије и Српске у Београду. Завршни чин свечаности била је велика војна парада *Снага јединства* испред Палате Србија.

Поред Гациног Хана, празник је обиљежен широм Србије. У Београду је у Народном позоришту одржана свечана академија посвећена 150. годишњици Невесињске пушке, уз присуство највиших званичника, док су у Нишу организоване изложбе, дјечје радионице и дефиле носилаца народних ношњи. Српски културни центри у свим већим градовима организовали су јавне часове историје, наступе фолклорних друштава и поетске вечери.

У Херцег Новом је, у организацији локалних српских организација, одржана литургија и парастос у манастиру Савина, а потом је услиједила свечаност у част предака који су животе дали на Солунском фронту. Исти дух виорио се и над Паризом, гдје је српска застава подигнута испред Тријумфалне капије. Амбасадорка Ана Хрустановић положила је вијенац на гроб Незнаног јунака, док је владика Јустин служио молитву у част српских јунака. Српске заједнице у Бечу, Чикагу, Торонту и Сиднеју, обиљежиле су празник литургијама, културним програмима и свечаним академијама. У свим тим градовима, тробојка је гордо подигнута уз поруку да је српски народ, ма гдје живио, један и нераскидив.

Празник Дана српског јединства тако је и 2025. године снажно одјекнуо у срцима Срба на свим странама свијета. Као подсећање да без слободе нема идентитета, без јединства нема снаге, и да ниједна тробојка не вијори узалуд ако у њој куца срце народа који памти, поштује и зна ко је. Србија и Српска, народ и дијаспора, једним гласом су тог дана поручили: тробојка је изнад свих застава јер у њој је сва наша историја, сва наша мука, сва наша нада. И сва наша будућност.

ФОТО: ТАЛУЈ

ВЛАДИМИР КОКАНОВИЋ, ВРШИЛАЦ ДУЖНОСТИ ДИРЕКТОРА УПРАВЕ ЗА ДИЈАСПОРУ И СРБЕ У РЕГИОНУ

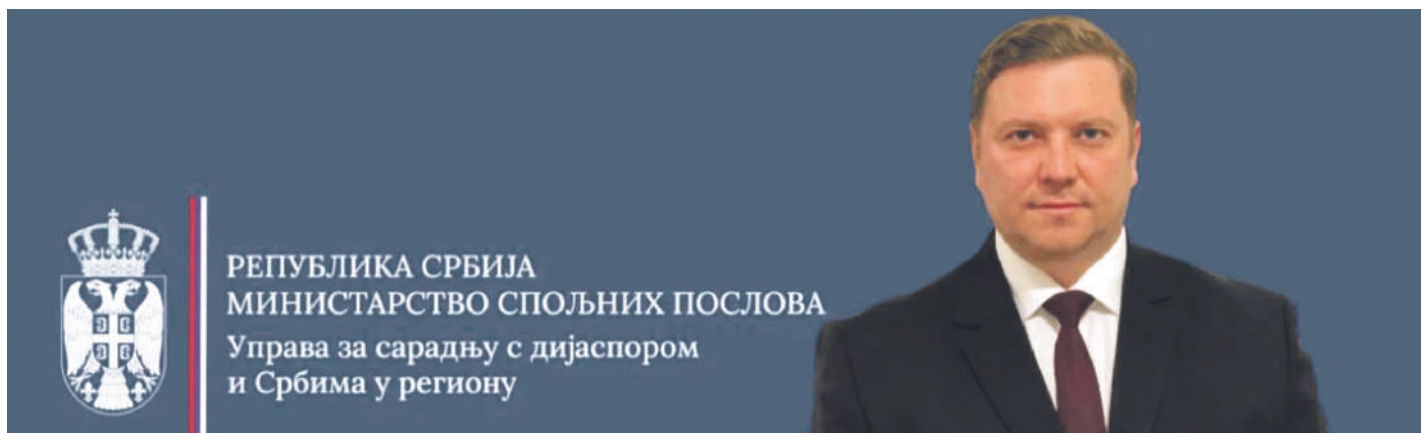
Дијаспора није само емоција, већ снага која може мијењати Србију

Владимир Кокановић, недавно постављен на челу Канцеларије за Србе у региону као вршилац дужности директора Управе за дијаспору и Србе у региону при Министарству спољних послова, познат је као упоран и досљедан организатор и заговорник институционалне бриге о нашем народу изван матице. Дипломирао је политичке науке, а читаву каријеру посветио је раду унутар српских заједница у региону и дијаспори — посебно као дугогодишњи председник Савеза Срба из Словеније, гдје је покренуо и развио бројне образовне, културне и младежне програме: школе српског језика, фолклорне секције и манифестације посвећене празницима и традицији. Оно што је у тим активностима привукло пажњу и матице је сте његова способност да удружења уреди у кохезиван фронт који гласније и убједљивије наступа у дијалогу са државним институцијама.

Као вршилац дужности, Кокановић најављује прагматичан и конкретан приступ: дигиталне платформе, регионалне тимове, транспарентне јавне конкурсе и систем праћења пројеката, уз посебан нагласак на двосмјерну комуникацију — да Управа не буде само информатор, већ сервис и партнер. У разговору за *Српско коло* детаљно излаже своје виђење стратегије, реформе Управе и мјера које намјерава да предузме како би повезао дијаспору и матицу на нов начин, прилагођен изазовима 21. вијека.

● Који ће бити Ваши главни приоритети у новом мандату као в. д. директора Управе за дијаспору и Србе у региону?

— Прије свега, мој главни приоритет је да Срби у расијању и региону осјете да нису сами. Да знају да држава стоји иза њих и да их чује. Желим да унаприједимо везу између матице и нашег народа у свијету — не само кроз симбо-

личне поруке, већ кроз конкретне пројекте: образовање, културу, економску сарадњу. Други приоритет је двосмјерна комуникација — да не буде само да Управа „шаље“ обавјештења, већ да чујемо шта људи у дијаспори и региону мисле, шта им треба, какве идеје имају. И трећи — очување идентитета: језика, писма, културе, вјере. То су теме које нас чувају као народ гдје год да живимо.

● Какве нове стратегије или мјере планирате да уведете како бисте побољшали рад Управе и ефикасније спроводили њене циљеве?

— Желим да Управа буде отворенија, савременија и ближе људима. Планирамо да покренемо дигиталну платформу гдје ће удружења Срба моћи да се повежу, пријаве пројекте, поставе питања и добију брзе одговоре.

Такође, желим да дијаспора има више утицаја на креирање државне политике према њој. Није идеја да све долази из Београда — напротив, најбоље идеје често долазе од људи који живе у дијаспори, а желе да помогну својој матици.

● Јачаћемо и сарадњу са локалним самоуправама у Србији, како би оне постале активни партнери у повезивању са својим људима у иностранству.

Да ли Србија има јасну стратегију према дијаспори и Србима у региону?

— Постоји државна политика која одређује правце дјеловања, али вјерујем да је дошло вријеме да се та стратегија освјежи и конкретизује. Она мора бити жива ствар — не документ који стоји у фиоци, већ водич који се примјењује у пракси. Стратегија треба да почива на три стуба: културном и идентитетском, ради очувања језика, писма и традиције; економском и инвестиционом, како би дијаспора постала партнер у развоју Србије; и образовном и омладинском, да млади из дијаспоре не изгубе везу са матицом. Суштина је у томе да Србија на дијаспору не гледа само као на емоцију, већ као на снагу која може значајно допринијети њеном развоју.

● Како оцјењујете сарадњу Управе са другим државним институцијама?

— Сарадња је веома добра, али увијек може бити још јача и боље координисана. У оквиру Министарства спољних послова имамо велику предност, јер смо у сталном контакту са нашим амбасадама и конзулатима, уз снажну подршку министра спољних послова Марка Ђурића. Посебно радује све активности и организованија сарадња са Министарством културе, просвјете, информисања и другим институцијама, јер постоји јасна воља свих поменутих ресора да се креира свјежа и садржајна агенда која ће бити од још веће користи за сваког нашег сународника у иностранству.

Мој циљ је да се успостави међуресорна мрежа, како би све институције које се баве питањима дијаспоре имале заједнички план, међусобно се допуњавале и дјеловале у јединственом правцу. Само на тај начин можемо обезбиједити системски, снажан и трајан приступ подршци нашем народу шири свијета.

● Како ће се удружења укључивати у креирање и спровођење политика Управе?

— Удружења ће бити наши партнери, а не само корисници програ-

ма и подршке. Кроз радне групе, савјетодавна тијела и јавне консултације, биће активно укључена у креирање политика, програма и пројеката. Планирамо увођење „отворених позива“ за приједлоге из дијаспоре, јер управо они који живе у заједницама широм свијета најбоље знају шта је њима потребно и како се могу остварити најбољи резултати. Нема бољег начина да политика буде ефикасна него да је обликују они који свакодневно живе њене последице.

● Као бивши председник Савеза Срба из Словеније, са којим сте се изазовима суочавали и каква је била сарадња са Србијом?

— Највећи изазов био је очувати српски идентитет у окружењу које јесте пријатно и гостопримљиво, али гдје асимилација лако може узети маха. Недостајало је наставе српског језика, простора за окупљање и подршке младима. Сарадња са матицом је постојала, али сматрам да она сада треба да буде још снажнија, потпуно системска и мање зависна од појединачних иницијатива. Управо зато, у овој улози желим да обезбиједимо трајну, организовану и континуирану подршку свим нашим заједницама — не само у Словенији, већ свуда гдје Срби живе и чувају свој идентитет.

● Који су били најважнији резултати Вашег рада у Савезу Срба из Словеније?

— Покренули смо бројне културне и образовне активности — школе српског језика, фолклорне секције, као и манифестације посвећене нашим празницима, култури и традицији. Посебно је важно било јачање сарадње између удружења, јер смо тиме успјели да створимо јединствен и снажан фронт који је могао јасније и гласније да говори у име Срба у Словенији. Посебно сам поносан на рад са младима, јер управо у њима лежи наша будућност и гаранција да ће идентитет и везе са матицом остати живе.

● Како ће Вам то искуство помоћи у новом мандату у Управи?

— То искуство је мој највећи капитал. Кад сте били „са друге стране стола“, онда тачно знате шта људима треба, гдје ствари запињу и шта би требало поправити.

Сада имам прилику да из те перспективе радим у институцији која може да помогне.

Моја идеја је да сваку одлуку доносимо са разумијевањем живота људи у дијаспори — не само из канцеларије, већ из реалности.

● Зашто српска мањина у Словенији још није званично призната?

— То је дугогодишње питање и последица различитих политичких и правних околности у Словенији. Међутим, ја вјерујем у дијалог. Не треба гледати на то као на сукоб, већ као на процес разумијевања и узајамног поштовања.

Мој став је да Срби у Словенији треба да се изборе за тај статус мирно, аргументовано и истрајно, уз подршку Србије, али без притисака. Наш циљ је да се тај положај побољша кроз сарадњу, не конфронтацију.

● Каква је позиција других мањина у Словенији?

— Некима су права формално дефинисана, другима не. Ми не тражимо ништа више од онога што имају други — само једнака права и могућност да чувамо свој језик и културу. Проблем није у односу међу народима, већ у административним и политичким питањима која треба рјешавати постепено и уз узајамно поштовање.

● Како бисте упоредили положај Срба у Словенији, Аустрији и Мађарској?

— Ситуације су различите. У Мађарској постоји добар институционални оквир — Срби имају своје школе, медије, цркву. У Аустрији су добро организовани кроз удружења и цркву, али и тамо је изазов очување језика код младих. У Словенији су Срби бројни, али статус није формално ријешен, па је тежи пут до институционалне подршке.

Суштина је иста — гдје год да живимо, морамо бити јединствени, организовани и поносни на своје поријекло.

● По чему се проблеми Срба у

УПРАВА КОЈА СЛУЖИ НАРОДУ

● Планирате ли неке унутрашње реформе у Управи ради ефикаснијег рада?

— Да, моја визија је да изградимо динамичну, отворену и потпуно транспарентну институцију која ће бити истински сервис нашег народа у свијету. У том циљу, уводимо систем редовног праћења свих пројеката, јавне конкурсе са јасним и недвосмисленим критеријумима, као и обавезу редовног извјештавања о резултатима. Желимо да свако удружење има увид у то гдје иде сваки динар и какав је ефекат постигнут, јер само транспарентношћу можемо изградити повјерење. Планирамо и формирање регионалних тимова, како бисмо имали људе задужене за поједине дијелове свијета — Западну Европу, Америку, Аустралију и друге регионе — будући да су потребе и изазови наших људи различити. Управа мора да престане да буде пука административна канцеларија и постане активан партнер свим нашим заједницама у дијаспори. Све ове мјере захтијевају добру логистичку припрему и посвећеност цијелог тима у Управи, што ће подразумевати и унутрашње промјене које планирамо у наредном периоду, са јасним циљем да институција постане ефикаснија, савременија и ближе људима којима служи.

КОМУНИКАЦИЈА

● Како ће бити организована двосмјерна комуникација између Управе и удружења Срба у региону и дијаспори?

— Комуникација мора бити жива, отворена и стална – не само онда када се нешто свечано организује. Наш циљ је да успоставимо континуиран дијалог са представницима наших заједница у иностранству, кроз редовне састанке, регионалне конференције и директне контакте са удружењима. Желим да свако удружење има „своју особу“ у Управи – некога коме може у сваком тренутку да се обрати, добије информацију, подршку или савјет. Поред тога, увешћемо онлајн платформу која ће омогућити сваком појединцу или организацији да постави питање, пошаље приједлог или иницијативу, и добије јасан и конкретан одговор. Вјерујем да се прави резултати рађају онда када постоји повјерење и отворен канал комуникације – јер тек тада долазе и добре идеје и опипљиви резултати.

региону разликују од оних у дијаспори?

— У региону су то често питања статуса, права, имовине, док у дијаспори више доминирају културна и идентитетска питања. У региону су Срби аутохтони народ, у дијаспори националне заједнице. Зато и приступ мора бити различит – у региону помоћ је институционална, а у дијаспори више културна и образовна.

● Који су кључни проблеми Срба ван матице?

— Недостатак наставе српског језика, мањак културних садржаја, проблеми око имовине и правног статуса, као и тешкоће у очувању идентитета код млађих генерација. Ту је и питање двојног држављанства, које многим значи сигурност и осјећај припадности Србији. Морамо се бавити свим тим питањима системски, а не само када неки проблем исплива у медије. Уједно, истичем да ће Управа док сам на њеном челу чинити све да Срби у земљама у којима живе имају све већи ауторитет.

● Постоје ли добри модели из других земаља које бисмо могли примијенити?

— Има их доста. Рецимо, Израел, Ирска и Пољска имају веома развијене програме повезивања са дијаспором. Њихове владе помажу младима да дођу у матицу, уче језик, упознају културу, добију прилику за посао или студије. Наравно, у годинама иза нас Србија је учинила много за свој народ изван Србије, али учинићу све да тај однос унаприједимо додатно.

Ми у Србији можемо да прилагодимо те моделе нашим условима – да направимо програме пракси, лјетњих кампова, менторстава. Важно је да дијаспора осјети да је додородила, потребна и поштована.

● Какву улогу видите за дијаспору у економском развоју Србије?

— Огромну. Наши људи у расијању су успјешни, угледни и утицајни. Они могу бити мост између Србије и свијета – не само у инвестицијама, већ и у знању, технологији, новим идејама. Желим да подстакнемо стварање „дијаспорске мреже инвестиција“, али и програме повратка стручњака. Дијаспора не треба само да шаље новац – већ да буде активни дио развоја Србије.

● Како мотивисати младе у дијаспори да се повежу са Србијом?

— Морамо им понудити конкретне прилике – праксе, лјетње кампове, размијене, онлајн пројекте. Да млади добију шансу да дођу у Србију, да упознају људе, културу и да виде своје коријене, та веза постаје трајна. Такође, треба ићи у корак с временом – млади данас живе у дигиталном свијету, па и Србија мора бити присутна тамо гдје су они.

● Како очувати српски језик и културу у расијању?

— Језик је кичма идентитета. Потребно је више школа, секција, онлајн курсева и подршке наставницима. Такође, културни центри и амбасаде морају бити живи простори гдје се одржавају концерти, предавања, изложбе. Можда најважније – родитељи у дијаспори треба да говоре српски са својом дјецом. Држава ће подржати све који желе да уче и чувају своје поријекло.

● Да ли планирате оснивање Савјета дијаспоре или сличног тијела?

— Да, та идеја постоји. Желимо да формирамо тијело које ће окупити представнике дијаспоре и Срба из региона, да заједно разговарамо, предложимо и доносимо закључке. То тијело не мора нужно бити формално – већ радно, са стварним утицајем. Желимо да људи у дијаспори осјете да заиста имају свој глас у Србији.

● Да ли ћете наставити пројекте које је започео Арно Гјон, попут иницијативе око регистрације српске имовине у БиХ?

— Апсолутно. То су важни и темељни пројекти који морају да се наставе. Ми ћемо их проширити, јер питање имовине није само правно, већ и национално питање – ријеч је о очувању нашег наслеђа. Влада Србије и председник Вучић су поставили добру основу и мој задатак је да ту основу унаприједим и продубим.

● Како ће грађани у дијаспори бити информисани о активностима Управе?

— Транспарентност је кључ. Све што радимо биће јавно доступно: на сајту Управе, друштвеним мрежама, у билтенима које ћемо редовно слати удружењима. Планирамо и *Ојворене дане Управе*, гдје ће свако моћи да постави питања и добије одговоре из прве руке. Комуникација ће бити двосмјерна, савремена и прилагођена људима – јер држава треба да буде блиска, не бирократска.

ТРИФКО ЋОРОВИЋ

30 година од егзодуса Возуће

Тридесет година након једног од најтежих страдања српског становништва у рату у Босни и Херцеговини, сјећање на Возућу није изблиједјело. Породице несталих и убијених, преживјели борци и свештенство Српске православне цркве окупили су се и ове године на Маршу *Спазама егзодуса*, да би, како кажу, свједочили о истини и одали пошту страдалима чији гробови ни послје три деценије нису пронађени.

ПУТ СЈЕЋАЊА И ТУГЕ

Колона са више стотина учесника кренула је из Горње Бријеснице и прешла двадесет два километра до села Стог, траговима којима су се у септембру 1995. године повлачили Срби из Возуће и долине ријеке Криваје, пред снагама такозване Армије БиХ и одреда *Ел муцахедин*.

На крају пута, у порти Цркве Светог Ђорђа, служен је парастос за 459 погинулих и несталих војника и цивила, а свијеће су запаљене и код спомен-капеле у изградњи, посвећене борцима Војске Републике Српске који су животе дали у одбрани ових простора.

Митрополит дабробосански Хризостом поручио је да је сјећање на Возућу дио идентитета српског народа у овим крајевима, „јер се на тим огњиштима живјело прије задужбина краља Драгутина Немањића, а страдало зато што се бранила кућа и образ“.

Мирјана Милашиновић већ дванаест година учествује у маршу. За њу је то, каже, лична обавеза према оцу Марку, припаднику Прве србачке бригаде, који је погинуо 1995. године на возућком фронту.

— Ми долазимо да се помолимо и запалимо свијећу, али боли што нас с друге стране чекају ратне за-

ставе и славље оних који то зову „даном ослобођења“. То није достојно, то је понижавање жртава – каже Мирјана, суздржавајући сузе.

Сличну муку носи и Радушка Павловић, која три деценије тражи кости сина Слађана.

— Само да га пронађем, да имам гдје доћи и заплакати. То је све што ми је остало од живота – говори тихо.

Према подацима Завичајног удружења Завидовићана из Добоја, још се трага за 129 особа, војника и цивила који су нестали у септембру 1995. године. Председник Удружења Зоран Благојевић подсјећа да је на подручју Возуће и Озрена уништено тридесет српских села, спаљене куће и светиње, а протјерано готово осам хиљада људи.

— На овом мјесту је пронађена масовна гробница са двадесет једним тијелом, од којих је седамнаест било обезглављено. И то је само једно од бројних стратишта која ни данас нису до краја истражена – каже Благојевић.

СВЈЕДОЧАНСТВА УЖАСА

Раденко Ђурић из Добоја за *Дешектор* је описао како је брат његове супруге, Миленко Станић, заробљен на локалитету Кестен и убијен заједно са педесет пет сабораца.

— Нису хтјели да изврше наредбу, и онда су их покосили из аутоматског оружја. Тијело мог шурака пронађено је и идентификовано тек 2017. године. Толике године смо тражили истину – свједочи Ђурић.

Према судски утврђеним чињеницама, злочине над српским заробљеницима и цивилима починили су припадници одреда *Ел муцахедин*, који је био подређен Трећем корпусу такозване Армије БиХ. У

логору *Каменица* код Завидовића заробљеници су били мучени, зlostављани, извођени на стријељање и убијани на најсвирепије начине.

Суд Босне и Херцеговине осудио је команданта Трећег корпуса Сакиба Махмуљина на осам година затвора јер није спречио злочине својих подређених. Ипак, он је побјегао из земље и казну не издржава.

— То је највеће понижење за породице жртава и за правду уопште. Када неко избјегне казну за обезглављене људе, за спаљене куће и мучене заробљенике, онда држава није положила испит – коментарише Благојевић.

Директор Републичког центра за истраживање рата и ратних злочина Виктор Нужић наглашава да су многи злочини документовани и видео-записима који приказују мучења и ликвидације.

— Европа је 1995. године била слијепа и глува на злочине над Србима. Данас, када се и сама суочава са радикалним исламизмом, треба да се подсети да је његов коријен у БиХ, гдје су први пут европски грађани гледали како цихадисти дјелују у рату – истакао је Нужић.

Према његовим ријечима, Возућа је „симбол тишине која боли“ – јер и домаће институције, иако са обиљем доказа, нису довољно учиниле да правда буде задовољена.

ДВИЈЕСТВАРНОСТИ

Док Срби сваког септембра пале свијеће и помињу имена својих најмилијих, у исто вријеме на другом крају истог простора одржавају се свечаности под ратним заставама некадашње Армије БиХ, уз назив „дан ослобођења“. Такве сцене, кажу породице страдалих, дјелују као свјесна провокација.

— Ми не тражимо ничију мржњу, само поштовање. Али када неко слави оно што је за нас највећа трагедија, онда као да поручује да наши животи нису вриједни сјећања – каже Мирјана Милашиновић.

Падом Возуће, у септембру 1995. окончано је етничко чишћење Срба са подручја зеничке регије. У офанзивама под називима *Фарз*, *Урајан* и *Багр ал Босна*, уз подршку НАТО авијације, уништена су цијела насеља.

За многе од тих злочина нико није одговарао. Правосуђе ћути, а породице не одустају.

Тридесет година касније, на стазама егзодуса и даље корачају потомци изгубљених, тражећи оно што би требало да буде најједноставније – истину.

РСК

ЛИНТА: СИМБОЛ СТРАДАЊА И ЋУТАЊА

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта подсјетио је да је падом Возуће у септембру 1995. године завршено етничко чишћење Срба са подручја зеничке регије, започето још 1992. године, те да је тиме угашено вјековно присуство српског народа на тим просторима. — Српски борци су херојски одолијевали многобројнијем непријатељу, бранећи своја огњишта између два корпуса такозване Армије БиХ. Оно што је успиједило након пада Возуће представља један од најстрашнијих злочина у последњем рату – истакао је Линта, подсјетивши на недовољну реакцију домаћег и међународног правосуђа.

Он је подсјетио да су, упркос документованим доказима и бројним свједочењима, за злочине над Србима у Возући и Озрену осуђена само двојица високих официра некадашње Армије БиХ – Расим Делић и Сакиб Махмуљин, који казну не издржава након бјекства из земље. Линта је позвао институције Србије да се снажније укључе у борбу за истину и сјећање на српске жртве деведесетих година, предлажући оснивање Меморијалног центра српских жртава на простору бивше Југославије, са сједиштем у Београду.

— Само тако ћемо чувати сјећање на страдале и супротставити се лажним наративима о Србима као агресорима и злочинцима.

КОСТАЈНИЦА: ТРИ ДЕЦЕНИЈЕ ОДБРАНЕ СЈЕВЕРОЗАПАДНИХ ГРАНИЦА СРПСКЕ

У Костајници је обиљежено 30 година од одбране сјеверозападних граница Републике Српске од хрватске агресије, једне од пресудних битака Одбрамбено-отаџбинског рата. Српске снаге су 18. и 19. септембра 1995. зауставиле продор регуларне хрватске војске, а у нападима је погинуло 107 цивила, бораца ВРС и полицајаца. Централном обиљежавању присуствовали су министри Републике Српске, званичници Србије, представници Руске Федерације и организација проистеклих из рата.

Међу породицама које су у тим нападима изгубиле најмилије је и Јелена Далмација из Новог Града, чија је мајка страдала у артиљеријском нападу на колону цивила у којем је убијено 56 људи. – Са тугом се присјећамо тог дана, али и са поносом јер смо остали на својој земљи – каже она.

Одбрану Костајнице изнијела је Борбена група Баљ са око 1.600 војника из 43. приједорске моторизоване и Новоградске бригаде, ослоњена на народ који није напуштао своје огњишта. На самом почетку борби погинули су командант групе, мајор Невенко Слијепчевић, и његов помоћник Костић, након чега је команду преузео Душан Ђе-надија. Он подсећа да је одбрана била постављена и да је било неопходно издржати сваки напад.

Стратешки гледано, падом Новог Града, Костајнице и Козарске Дубице био би угрожен Приједор, а тиме и Бањалука, јер је циљ операција *Маестрал* и *Дрина* био потискивање српског становништва до Дрине.

Начелник Костајнице Никола Јањетовић наглашава да је ово дан захвалности борцима „без којих нас данас не би било“. Министар Данијел Егић поручује да је намјера хрватских снага била протјеривање Срба, док државни секретар Србије Никола Вукелић истиче јединство српског народа.

– Када је један дио угрожен – угрожени смо сви.

Денис Шулић додаје да је „последњи печат на нашу слободу стављен управо у Костајници“.

У агресији хрватских снага рањено је више од стотину цивила и бораца, а материјална штета премашује 600 милиона КМ.

ЛИНТА: ТРИ ДЕЦЕНИЈЕ ОД ХЕРОЈСКЕ ОДБРАНЕ ЗАПАДНОКРАЈИШКИХ ОПШТИНА

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта подсећа да је прошло 30 година од одбране Козарске Дубице, Новог Града и Костајнице, које су 18. септембра 1995. године биле мета напада елитних јединица Хрватске војске.

Циљ агресије био је заузимање ових општина и отварање новог фронта ка Врбасу, чиме би се српско становништво потиснуло према Дрини.

Линта наглашава да је ријеч о једној од пресудних битака за опстанак Републике Српске. Упркос жестици напада, Војска Републике Српске, уз полицију и добровољце, зауставила је непријатеља и већ 19. септембра извела успјешан контранапад, одбацивши хрватске снаге на другу страну Уне. У дводневним борбама на подручју ове три општине убијено су 104 особе – 54 цивила, 44 припадника ВРС и шест полицајаца, док су насеља претрпјела значајна разарања. Линта истиче да је обавеза свих да његују сјећање на страдале и на храброст оних који су, како каже, „одбранили западне границе Републике Српске и омогућили њен опстанак“.

ОБИЉЕЖЕН ДАН СТРАДАЊА СРБА ИЗ 13 ЗАПАДНОКРАЈИШКИХ ОПШТИНА 1995. ГОДИНЕ

Банстол подсјетио на злочине које свијет и даље игнорише

У Храму Благе Марије на Банстоу 13. септембра је достојанствено обиљежен Дан страдања Срба из 13 западнокрајишких општина 1995. године. Овим поводом вјерници и окупљени су се молитвено присјетили невиних цивила и храбрих војника који су положили животе.

Овај дан Српска православна црква молитвено прославља и Новомученике јасеновачке.

У љето и јесен 1995. године са подручја 13 општина западне Крајине – Гламоч, Грахово, Дрвар, Петровац, Рипач (Би-хаћ), Купрес, Јајце, Кључ, Сански Мост, Крупа на Врбасу, Србобран /Доњи Вакуф/, Шипово и Мркоњић Град, са вјековних огњишта прогнано је више од 120.000 Срба, а убијено и нестало 2.014 српских војника и цивила. На том подручју постојао је 31 логор и 20 масовних гробница.

Протонамјесник Синиша Хрвачевић у својој бесједи каже да данас када смо ми слободни имамо задатак да жртву страдалих претворимо у живот.

– Да њихову проливену крв претворимо у наше јединство и братску љубав, зато вас позивам браћо и сестре да се не плашимо истине, да не пристајемо на заборав да чувамо име и дјела наших мученика јер они нас гледају из вјечности и моле се за нас. Ми живи ако им останемо вјерни бићемо достојни њиховог заступништва.

Присутне делегације су положили цвијеће на споменик *Крајишка суза*.

Предсједница Савеза крајишких удружења Ранка Срдих Милић поздравила је присутне.

– Сама помисао на 1995, када сам била у завичају, буди у мени кошмаре и свим часним и достојним патриотама. Тада смо били прогоњени и заувјек је промијењена географска слика онога најчистијег и најљепшег етничког простора.

Срдићева је подсјетила на муке српског народа које је доживио од здружених Хрватских

» Помен се традиционално организује у Храму Благе Марије

оружаних снага, Хрватског вијећа одбране и Петог корпуса БиХ.

– Те страхоте су директни наставак метода мучења и патње мог народа које су виђене у НДХ. Не можемо да заборавимо парадигму тих мука, новог Вукашина Јасеновачког, војника Раду Родића из Санског Моста који је остао достојанствен на све методе мучења и одузимања његових дијелова тијела. Данас се морамо сјетити и мајки из Републике Српске које су дале по три сина и више чланова породице, неко зета, неко мужа, таквих је било чак 17. Све је кренуло са Миљом Зечевић из Сијековца којој су убијена три сина и муж.

Срдићева је подсјетила и на Слободана Стојановића, Споменика Гостића, др Миодрага Лазића, проф. др Зорана Станковића...

В.д. помоћника директора Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону Николина Милатовић Поповић није крила одушевљење крајишким заједништвом.

– Заједништво које овдје гајите, али и широм свијета ма гдје се налазили је посебно. Знајте да је Србија ваша кућа. Ипак апелујем да његујете везе са старим крајем водите рачуна о томе да ваша имовина у БиХ буде катастарски уписана на ваше име.

Државни секретар у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Србије Никола Вукелић каже да чо-

вјек када пролази кроз Републику Српску има осјећај да је цијела натоплена и саткана од суза и крви, али истовремено је пуна љубави и жеље за слободом.

– У посљедње вријеме се дешава нови удар на Републику Српску, са намјером да се српски народ у њој поново понизи, развласти, да му се пошаље порука да нема право на свој глас. Међутим, Србија и Српска, ће се захваљујући пријатељима у свијету и геополитичким промјенама сигурно томе одупријети. Српски народ мора да опстане и живи у Републици Српској. Двадесети вијек је био вијек када су Срби умијали и борили се за слободу и српство, а ми треба да се потрудимо да 21. вијек буде вијек када ће Срби живјети, рађати се, и када ће стварати слободу и у Србији и Републици Српској.

У име Града Новог Сада обратила се чланица Градског вијећа за социјалну заштиту, здравство и бригу о породици и дјечи Соња Радаковић.

– Са дубоким поштовањем и тугом сјећамо се свих невиних страдалих у западнокрајишким општинама. Град Нови Сад дубоко саосјећа са свим породицама које су претрпјеле губитке у тим трагичним данима и поштује вашу жртву. Зато је наша дужност да његујемо културу сјећања и чувамо истину о тим данима. Овај дан је и подсјећање на то колико је важно очувати мир, његовати заједништво и

градити друштво у којем се никада више неће поновити таква страдања.

Сарадник за културу у Представништву Републике Српске у Србији Борислав Максимовић истакао је да ти догађаји страдања нису само историјска чињеница.

– То су приче наших породица, огњишта разорена и слобода крвљу извојевана. Наша је света обавеза да чувамо ту слободу, да никога не заборавимо и да, кроз културу сјећања и споменике попут Крајишке сузе, градимо мостове ка будућности, за нас и за наше потомке.

Максимовић је нагласио да је најјачи темељ за слободу, мир и просперитет и братска веза Србије и Српске.

Секретар за регионални развој Владе Војводине Александар Софић истакао је да имамо обавезу да никада не заборавимо злочине који су почињени над српским народом.

– Морамо им поручити да српски народ своју будућност увијек гради на љубави према ближњима, комшијама, а не на мржњи и осветољубивости, иако је српски народ вијековима страдавао. Србија је данас економски јака држава, која може да заштити и гарантује виталне интересе и легитимна права српског народа.

Присутни су били и представници Фонда за избјегла и расељена лица, Града Новог Сада, народни посланик Миодраг Линта, представници завичајних удружења и покрета и чланови Савеза крајишких удружења. У пригодном програму наступили су гуслар Витомир Вулин, пјевач Миша Близанац и пјесник Горан Вид Лакић.

ДРАГАНА БОКУН

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ БАЧКА ПАЛАНКА

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

ГРАДИШКА И ДРВАР: ЧУВАЊЕ СЈЕЋАЊА И ТИШИНА КОЈА ТРАЈЕ

Комеморативни скупови у Градишци и Дрвару и ове године оживјели су слике егзодуса које крајишке породице носе већ три деценије. У Градишци је посебно истакнута судбина становништва Доњег Вакуфа и околине, чије су колоне 1995. управо у овом граду пронашле прво уточиште након избјегличког таласа. Поменут је и масакр у Бравницама, један од најтежих злочина над српским цивилима на крају рата, који ни послје толико година није добио правни епилог. У Дрвару је 13. септембар, датум који је за локално становништво синоним за потпуно страдање, обиљежен молитвеним сабрањем и полагањем вијенаца. Дрварчани су поново подсјетили да су тог дана 1995. године остали без готово читавог српског становништва, те да се ратне ране овога града и даље не могу сматрати зацјељеним.

ЛИНТА: ИСТИНА МОРА БИТИ ЗАШТИЋЕНА

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта упозорава да је страдање Срба у западнокрајишким општинама и даље тема без адекватне државне и међународне пажње. Он подсећа да су операције из 1994. и 1995. године довеле до готово потпуне демографске пустоши, са десетинама хиљада протјераних и више од двије хиљаде убијених људи.

Линта посебно истиче да бројни злочини – од масовних гробница до уништавања имовине – никада нису добили судски епилог, и да је изостанак правде додатно оптеретио повратак и останак преосталих Срба у овим општинама. Он сматра да је крајње вријеме да Србија системски прикаже чињенице о страдању српског народа, укључујући оснивање националног Меморијалног центра, како би историјска истина била заштићена и трајно документована.

84 ГОДИНЕ ОД УСТАШКОГ ГЕНОЦИДА НАД СРБИМА КОД БИХАЋА

Гаравице – мјесто бола и опомене

У Гаравицама код Бихаћа, једном од највећих стратишта српског народа у Независној Држави Хрватској, обиљежене су 84 године од усташког злочина над више од 12.000 Срба, међу којима је био и велики број дјеце. Положени су вијенци, служен је парастос и одата почасти невиним жртвама.

Вијенце на спомен-обиљежје положили су представници Републике Српске и Србије – замјеник министра рада и борачко-инвалидске заштите Српске Небојша Видаковић, државни секретар у Министарству за рад и борачка питања Србије Никола Вукелић, изасланик предсједника Републике Српске Бошко Томић, као и представници организација проистеклих из Одбрамбено-отаџбинског рата.

Представници власти поручили су да је чување сјећања на страдале не само морална обавеза, већ и услов опстанка српског народа.

– Гаравице су опомена да тамо гдје нема Републике Српске и српских институција, нема ни Срба, или их има само у траговима – рекао је Никола Вукелић.

Небојша Видаковић нагласио је да се само његовањем културе сјећања и ширењем истине о страдањима српског народа може спријечити понављање злочина.

– Гаравице су доказ да је српски народ увијек страдао тамо гдје није имао своју државу. Зато је очување Републике Српске данас најважније национално питање – поручио је Видаковић.

Из Одбора *Гаравице 1941* поручено је да је заборав – убијање истине. Иако је Спомен-парк под заштитом Комисије за очување националних споменика БиХ, да-

нас је запуштен и занемарен. Из Одбора за заштиту права Срба у Федерацији БиХ истичу да у сарајевском јавном простору и даље нема мјеста за сјећање на страдање 12.000 Срба у Гаравицама 1941. године – сјећање које је, како кажу, од заборавља спасио предсједник Републике Српске Милорад Додик.

Предсједник Српске поручио је да су Гаравице једно од највећих српских стратишта у Другом свјетском рату.

– На нама је да преносимо истину и да Гаравице не остану само мрачна страница историје, већ трајна опомена да зло вреба онда када се заборави – истакао је Додик, најавивши подршку иницијативи за изградњу православне спомен-капеле у оквиру меморијалног комплекса.

Свети архијерејски сабор Српске православне цркве ове године донио је одлуку да се страдали Срби из Бихаћа и Цазина уврсте у Диптих свјетих као Свети мученици гаравички и бихаћко-цазински.

ЛИНТА: МЕМОРИЈАЛНИ ЦЕНТАР ЗА ИСТИНУ О ГЕНОЦИДУ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта нагласио је да су по броју жртава, Гаравице одмах иза Јасеновца и Јадовног – поручио је Линта.

Он је подсетио да су усташе у току *Великог покоља* од 28. јула до 5. августа 1941. године стријељале или заклале више од 10.000 Срба, као и да су страдали бројни Јевреји и Роми. – Земљиште гдје је била православна Црква Свете Тројице одузето је, а храм срушен. Од његовог камена дограђена је римокатоличка црква. То је симбол политике брисања трагова српског постојања у Бихаћу – истакао је Линта.

Он је предложио да Србија оснује Меморијални центар геноцида над Србима у НДХ, који би систематски радио на попису жртава, истраживању и обиљежавању свих српских стратишта, укључујући и подручје Бихаћа, постављањем спомен-плоча са именима страдалих.

ИСТИНА О ЗЛОЧИНУ У ГРЕЂАНИМА И ЧОВЦУ

Како је прикривен покољ над Србима у западној Славонији

Да би прикрила злочин над Србима у западној Славонији, Хрватска је многим српским повратничким породицама за њихове убијене чланове 1991. године признала статус цивилне жртве рата, уз образложење да су их убили – „четници“, а не хрватске паравојне групе и војници?!

У селу Гређани код Окучана, у западној Славонији, 5. септембра 1991. године припадници хрватских паравојних формација *Тигрови* извршили су стравичан злочин над десетинама српских цивила и територијалаца, од којих се многи још воде као нестали.

Хрватска паравојска упала је у српска села Гређане и Човац након повлачења бивше ЈНА на почетне положаје на канал Струг.

У ноћи 5. на 6. септембар, око 22.00 часа, паравојна група *Тигрови* из правца села Млака и Нови Варош прва је упала у село Гређане, разоружала сеоску стражу, након чега је уследио масакр над српским цивилима.

Као потписник ових редова, лично сам био очевидац свих тих догађаја, о чему сам у два наврата дао писмену изјаву представницима Хашког трибунала, у нади да ће правда, кад-тад, стићи злочинце. Те ноћи у непознатом правцу одведен је и мој отац Рајко Савић, који до данас није пронађен.

Те ужасне ноћи кроз село се на прекиде чула рафална палба, запомагање и јауци рањених. Сутрадан је био видљив стравичан приказ – масакрирани старци и жене.

Хрватска паравојска убила је Симу Зјалића, Милка и Раду Гаћеша, Драгицу Чалић, Љубицу Зјалић, Остоју Миладиновића, Милана Кесера, Рајка Гљивицу, Рајку Савића и многе друге из сусједног села Човац.

Помагао сам мјештанима који су, као и ја, игром случаја преживјели масакр, да забрину рањене и сахране мртве, као и побјећу стоку у близини сеоских њива.

Припадници хрватских паравојних формација *Тигрови* иза себе су оставили пустиш: изрешетане куће, разваљена врата, разбацане ствари, а на фасадама кућа спрејом исписане натписе *Тигрови* и слово „U“, уз поруке: „Вратићемо се опет“ – што само по себи говори о којим је Туђмановим бојовницима ријеч.

Најтужнија је судбина једног од убијених територијалаца, чије име не желим да помињем због безбједности његове породице. Бојовници су га мучили, а након што су га убили, његово тијело бацили су на сеоско гробље и прекрили вијенцима.

Након пада западне Славоније у руке хрватских оружаних снага у операцији *Бљесак* (1995), један од бојовника који је трагичне ноћи 5. септембра 1991. године био у Гређанима, јавио се родитељима

убијеног територијалца, хвалећи се да им је он лично убио сина и показујући као доказ његове личне документе.

До данас, за овај ужасни злочин нико није одговарао – ни пред хрватским судовима, ни у Хагу.

Да би прикрила злочин над Србима у западној Славонији, Хрватска је многим српским повратничким породицама за њихове убијене чланове 1991. године признала статус цивилне жртве рата, уз образложење да су их убили – „четници“, а не хрватске паравојне групе и војници?!

Старији мјештани западнославонских села причају да им се поновила иста судбина као и 1941. године, када су их Павелићеве усташе, уз помоћ комшија, убијале на кућном прагу и одводиле у логоре смрти – Стара Градишка, Јасеновац и Млака.

Хашки трибунал никада није водио интензивну истрагу о злочинима почињеним над Србима 1991. и 1995. године у западној Славонији.

Након толико година, хрватско правосудје и даље упорно ћути о овим стравичним злочинима.

Зато и оно мало Срба повратника у западну Славонију страхује да четврти пут у историји не дочека исту судбину од оних који су им поручивали:

„Вратићемо се.“ **МИЛОМИР САВИЋ / СРНА**

У ФОЧИ ОБИЉЕЖЕН ДАН РАТНИХ ВОЈНИХ ИНВАЛИДА СРПСКЕ

У Фочи је парастосом, полагањем цвијећа и паљењем свијећа у Спомен-парку српских бораца обиљежен Дан ратних војних инвалида Републике Српске. Ратни војни инвалиди из цијеле Српске сабрали су се у Светосавском храму, гдје су се помолили за погинуле и преминуле саборце.

Савез ратних војних инвалида, који окупла 25 удружења, истиче побољшања у материјалном статусу, здравственој заштити, ортопедским помагалима и стамбеном збрињавању, али и очекује да измјене Закона о правима бораца омогуће повећање инвалиднина.

– Предлажемо да се основица за исплату инвалиднина усклади са просјечном платом у претходној години и изједначи са окружењем – нагласио је Миломир Ећимовић, предсједник Скупштине Савеза.

По окончању рата Српска је имала око 34.000 ратних војних инвалида. У Фочи дјелује око 250 чланова локалног удружења, које, како истиче предсједник Драган Милановић, има изванредну сарадњу са Борачком организацијом и породицама погинулих бораца.

81 ГОДИНА ОД СТРАДАЊА МЈЕШТАНА СЕЛА ГЛУШЦИ

У селу Глушци, наомак Метковића у Хрватској – једином српском селу на потезу од Конавала до Задра – служена је света литургија и одржан парастос поводом 81 године од погрома који су над мјештанима починиле усташе 1944. године.

Крајем септембра те године, из овог малог приморског села у логор Јасеновац одведено је деведесет троје становника, већином жена, дјеце и старца. Нико се није вратио. Мјештани и потомци запалили су свијеће код споменика, а Станко Арнаут подсетио је да је из његове породице страдало деветоро.

О историјском злочину, али и обавези да се о њему говори, посебно младима, бесједио је и предсједник Српског националног вијећа у Дубровнику Милорад Вукановић. – Ово је страхан злочин, и о њему се мора говорити, нарочито данас, у вријеме када нацизам поново диже главу – истакао је Вукановић.

Село Глушци данас броји око четрдесетак становника, углавном посвећених сточарству и пољопривреди. Понеко је запослен у Метковићу или околини. Иако односи са градским властима, како кажу мјештани, коректни, инциденти се понекад ипак догоде – попут недавних исписаних графита „За дом spremни“ и „Убиј Србина“.

За седморо дјеце у селу поклоне је уручио Фонд за избјегла и расељена лица и сарадњу са Србима у региону, а координатор Јелена Лакић нагласила је важност подршке образовању и очувању језика и писма. Фонд је недавно донирао и механизацију, док је Хуманитарна организација *Срби за Србе*, како је навео Младен Малић, обезбиједила прикључке за трактор.

За мјештане, Дан сјећања остаје прилика да се окупе, очувају заједништво и подсети на завет да се страдања не забораве и не понове.

НИЈЕ ОВО САМО ОБНОВА СВЕТИЊЕ НЕГО И ОБНОВА ДОСТОЈАНСТВА

Патријарх Порфирије освештао обновљену Саборну цркву у Пакрацу

У Пакрацу, у древном српском духовном средишту Славоније, 7. септембра 2025. године, Његова Светост патријарх српски Порфирије началствовао је светом литургијом и свечаним чином освећења обновљене Саборне цркве Свете Тројице, катедралног храма Епархије славонске. Ова светиња, која је у својој историји носила и трагове барока и неовизантије, страдала је у рату 1991–1995. године: запаљена, затим минирана и систематски разарана од стране хрватске војске, при чему је уништен олтар, иконостас, архиве, а 1996. године разорен и гроб епископа Емилијана у припрати храма. Обнова је започела 2003. године, а довршена је ове године.

Повратак храмовног сјаја послије деценија рана и страдања представља дубоку духовну радост и охрабрење за српски народ Славоније који је, остајући на своме, сачувао вјеру и идентитет под окриљем Српске православне цркве.

Патријарху су саслуживали: архиепископ антидонски Нектарије из Јерусалимске патријаршије; митрополит димитријадски и алмирски Игнатије из Атинске архиепископије; архиепископ михаловско-кошички Георгије из Православне цркве чешких земаља и Словачке; митрополити црногорско-приморски Јоаникије, њемачки Григорије, рашко-призренски Теодосије, захумско-херцеговачки и стонско-приморски Димитрије, будимљанско-никшићки Методије; епископи вашингтонско-њујоршки и источноамерички Иринеј, пакрачки и

ФОТОГРАФИЈЕ ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ САЗИЧАНОГ САЈТА СПЦ

славонски Јован, швајцарски Андреј, бихаћко-петровачки Сергије, буеносајрески и јужно-централноамерички и администратор загребачко-љубљански Кирило и викарни липљански Доситеј, као и бројно свештеномонаштво, свештенство и ђаконство.

Патријарх Порфирије је у бесједи нагласио да храм данас стоји као свједок страдања, али и исцјељења.

— Сабрани смо у храму који је био понижаван и рушен, али није побијеђен. Ми нисмо овдје да се сјећамо зла да бисмо га увећали, него да бисмо у Христу лијечили ране. Овај храм нас учи да је љубав посљедња ријеч.

Поводом освећења, епископ пакрачки и славонски Јован додијелио је ордене и повеље Епархије славонске заслужним појединцима и институцијама које су својим дјелом и трудом допринијеле обнови светиње. Међу одликованима су: Његова Светост патријарх српски Порфирије, постхумно блажене успомене митрополит црногор-

ско-приморски Амфилохије, протојереј-ставрофор Ђорђе Теодоровић, Виктор Николајевич Дјаченко, постхумно Милета Радојевић, Жарко Драгичевић, бискуп пожешки у мировини Антун Шкворчевић, некадашњи бискуп лондонски Ричард Чартрес, генерал Рафаел Јубини и др Жарко Шпанићек.

У Владичанском двору свечано је отворена обновљена библиотека Епархије славонске — чувена Епископска књижница у Пакрацу, утемељена трудом епископа Никанора (Грујића). У њој се чува једна од најзначајнијих збирки српског писаног наслеђа: друга највећа колекција раних српских штампаних књига, рукописне „србуље“ XVI и XVII вијека, као и богослужбене књиге XVI-II и XIX вијека. Пут ове ризнице био је тежак: библиотека је током XX вијека више пута одузимана, пљачкана и расељавана — најприје у вријеме НДХ, потом дијелом и у социјалистичком периоду — да би тек осамдесетих година започело њено враћање. У посљедњем рату, највећи дио фонда сачуван је захваљујући храбрости Ивана Хитија, официра хрватске војске, који је спречио одвођење и уништавање књига и храмовног инвентара. За тај чин добио је Орден Светог Синода Српске православне цркве, а његово присуство на освећењу, заједно са породицом, носило је видљиву и дубоку симболику хришћанског

свједочења и човјекове савијести изнад подјела.

Дугогодишњи пакрачки папрох, протојереј-ставрофор Радован Лукић, свједок рушења и обнове, рекао је да је „храм — наше огњиште“.

— Када је горио храм, горјело је и наше памћење. Када су га минирали, хтјели су да нас избришу. Данас, кад су се поново упалила кандила, није ово само обнова светиње него и обнова достојанства. Ми никоме не пријетимо, никоме не оптужујемо: ми само чувамо своје.

Као представник повратника у Пакрацу, Миле Сикирић, један је од оних који су се вратили из избјеглиштва да, како каже, „не остану гробови сами“.

— Није лако почети поново, у тишини послије рата. Али кад свако јутра чујем звона, знам да нисам стран овдје. Храм нам је вратио глас. А кад човјек има глас, има и будућност.

А глас будућности, тих, јасан и одлучан, долази од Катарине Јовановић (17), ученице из Пакраца.

— Ова црква је за моју генерацију доказ да смо овдје били и да смо још ту. Можда је мало нас, али ако се Бог слави и ако чувамо своје, онда нисмо изгубљени. Јер кад знаш гдје ти је коријен, знаш и куда идеш.

Саборна црква подигнута је између 1745. и 1768. године, у вријеме епископа Софронија Јовано-

вића, уз учешће страних неимара. У обнови крајем XIX вијека учествовао је чувени архитекта Херман Боле, додајући храму препознатљиве неовизантијске елементе. Унутрашњост је красила баштина српског сликарства XIX вијека, уништена у Другом свјетском рату и рату деведесетих.

Са обновом храма обновљена је и Епископска библиотека, са јединственом збирком раних српских штампарских књига и „србуља“ XVI–XVII века — културни стуб опстанка писмености Срба у Славонији.

Освећењем Саборне цркве Свете Тројице у Пакрацу васкрсава не само храм, него и памћење — не као терет, него као путоказ. Народ који се сјећа, народ је који траје.

Свечаности је присуствовао председник Републике Српске Милорад Додик, саборски заступник Милорад Пуповац, председник СНВ-а Борис Милошевић, представници СКД *Просвјета*, СДСС, СДФ и локалних мањинских вијећа, као и градских власти.

Међу осталим угледним гостима били су: пожешки бискуп Иво Мартиновић, његов претходник Антун Шкворчевић, бивши председник Хрватске Стјепан Месић, као и бројни представници Католичке цркве, дипломатског кора и других институција Србије и Хрватске.

ДВИЈЕ ДЕЦЕНИЈЕ ОБНОВЕ

Саборна црква Свете Тројице, највећи православни храм у Пакрацу, подигнута је између 1745. и 1768. године. Обновљена је 1898. године по пројекту Хермана Болеа, када је постављен иконостас сликара Стеве Тодоровића. Током Другог свјетског рата усташе су уништиле црквену архиву и опљачкале драгоцености. У посљедњем рату 1991–1992. страдали су звоник, кров, иконостас и уметничка опрема, а 1996. минирани су и гроб епископа пакрачког Емилијана. Обнова храма отпочела је 2003. године.

ОСВЕШТАНА ОБНОВЉЕНА ЦРКВА СВЕТОГ ОЦА НИКОЛАЈА У ЧУКОВЦУ

У недјељу, 28. септембра, у Чуковцу је освештана обновљена филијална Црква Светог оца Николаја, сакрални објекат подигнут 1756. године. Освећење је извео епископ буеносајрески и јужно-централноамерички, уједно и администратор Епархије загребачко-љубљанске, владика Кирило.

Након обреда служио је литургију уз саслужење свештеника Радована Димитрића, Бранислава Тодоровића и Немање Ђурића, док су на пјевници појали јереј Милан Јовановић из Марибора и јереј Љубиша Миодраговић.

Током литургије свештеник Радован Димитрић одликован је чином протојереја као признање за досадашњу службу у копривничкој парохији.

ФОТОГРАФИЈА ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ САЗИЧАНОГ САЈТА СПЦ

Свештеник Димитрић изразио је захвалност свима који су учествовали у обнови храма, нагласивши да је реконструкција проведена заједничким трудом мјештана, појединаца и институција.

Услиједила је додјела захвалница онима који су помогли обнови цркве. Међу награђенима су Град Лудбрег, чију је делегацију предводио председник Градског вијећа Дарко Јагић, те Вијеће српске националне мањине Вараждинске жупаније и његов дугогодишњи председник Милан Мирчећ.

Посебно је поменут и допринос покој-

не Милке Кучековић, која је годинама учествовала у активностима око храма.

Чуковец, Болфан и Сеговина — насеља у подножју Калника — историјски су имала значајан број припадника српске заједнице. Чуковец је насељено мјесто у саставу Града Лудбрега, у Вараждинској жупанији; до нове територијалне организације припадао је некадашњој општини Лудбрег. Према попису становништва из 2011. године, Чуковец је имао 322 становника. Иако је број припадника српске заједнице данас мањи него у ранијим вијековима, локални становници настављају одржавати традицију и бринути о мјестима од културног и вјерског значаја.

АПЕЛ ЗА ПОМОЋ У ОБНОВИ ХРАМА СВЕТЕ ПЕТКЕ У СЛАБИЊИ

Српска православна црквена општина у Костајници покренула је иницијативу за прикупљање добровољних прилога ради обнове Храма Преподобне мати Параскеве – Свете Петке у Слабињи. Ова светиња има вјековни значај за духовни живот становника Слабиње и околних мјеста.

Парохија у Слабињи основана је 1750. године, а садашњи храм подигнут је 1828. године. Срушен је током Другог свјетског рата, након чега није у потпуности обновљен. Крајем двадесетог вијека започети су радови на санацији објекта, али су убрзо прекинути.

Нова иницијатива покренута је 2024. године. План обухвата постављање мобилне цркве, по узору на објекте који се граде у Србији. Пројекат има благослов архиепископа горњокарловачког Герасима, који је Одлуком Е. бр. 127/24 од 1. априла 2024. године одобрио прикупљање добровољних прилога. Сви који желе подржати обнову Храма Свете Петке могу уплатити прилоге на жиро рачун Српске православне црквене општине у Костајници:

Српска православна црквена општина у Костајници
Даворина Трстењака бр. 5
44 430 Костајница, Хрватска
ОИБ: 91265590394
IBAN: HR58 2340 0091 1101 8183 9
SWIFT: PBZGHR2X
Привредна банка Загреб д.д.
Радничка цеста 50, 10 000 Загреб

ОБИЉЕЖЕН ПРАЗНИК СВЕТИХ НОВОМУЧЕНИКА ЈАСЕНОВАЧКИХ

У Јасеновцу освештана биста Дијане Будисављевић

У Манастиру рођења Светог Јована Крститеља у Јасеновцу, 5. септембра 2025. године молитвено и свечано је обиљежен празник Светих новомученика јасеновачких, један од најзначајнијих дана духовног календара Српске православне цркве. Сабрање, које из године у годину окупља свештенство, монаштво и вјерни народ из свих крајева региона, ове године било је посебно бројно, о чему свједочи и изузетно присуство младих и школских група.

Свету литургију служио је епископ пакрачко-славонски Јован, уз саслужење бројних архијереја: митрополита црногорско-приморског Јоаникија, епископа будимљанско-никшићког Методија, димитријатског и алмироског Игнатија и анфидонског Нектарија из Атинске архиепископије, михаловско-кошичког Георгија из Православне цркве чешких земаља и Словачке, као и епископа швајцарског Андреја, америчког Иринеја и липљанског Доситеја.

У архијерејској бесједи епископ Јован подсетио је да је страдање новомученика јасеновачких „непресушан духовни извор и темељ културе сјећања српског народа“, нагласивши да се о Јасеновцу не говори ради прошлости, већ ради будућности.

Након литургије, сабрани су се упутили ка хумци код споменика *Цвијет* (*Камени цвијет*), гдје је обављено свечано освећење славског колача и жита – тихи обред који носи са собом снагу сјећања и заједништва.

Предсједник Милорад Арлов истакао је да је ово сабрање „поручка за цијели српски народ – да памтимо Јасеновац, да га разумијемо и да никада више не дозволимо да се такво зло понови“.

Бивша амбасадорка Србије у Хрватској Јелена Милић подсетила је да је „култура сјећања нераскидиви дио наше историјске одговорности“, истичући важност опраштања.

ПОЧАСТ ЖЕНИ КОЈА ЈЕ СПАСИЛА ВИШЕ ОД 15.000 ДЈЕЦЕ

Посебан дио овогодишње прославе било је откривање и освећење бисте Дијане Будисављевић, Аустријанке која је током Другог свјетског рата спасила више од 15.000 српске

» Спомен плоче исписане на четири језика

дјеце из логора НДХ. Бронзана биста постављена је на гранитно постолје у порти манастира, а украшена је са четири бронзане плоче – на ћирилици, латиници, енглеском и њемачком језику.

Обиљежје је освештао епископ Андреј, уз присуство вјерника из више земаља, а државни секретар Иван Бошњак подсетио је да је „Дијанино дјело трајни мост између народа и времена. Она стоји овдје – управо на мјесту гдје је човјечност била најпотребнија.“

ИДЕЈА СРПСКЕ ОМЛАДИНЕ ИЗ АУСТРИЈЕ

Идеја да се направи овакво обиљежје родила се током посјете СПОЈИ (Српске православне омладине Инзбрука) Јасеновцу прије двије године, када су доставили донацију за Истраживачку библиотеку и добили благослов епископа Јована. На пројекту је радио тим младих стручњака – од архитеката до историчара – а бисту је израдио вајар Тома Коматина из Краљева. Текст на плочама усаглашен је са водећим историчарима Србије и Хрватске, а коначну верзију одобрио је епископ Јован.

СПОЈИ најављује и посебну књигу о овом пројекту, која ће објединити све материјале и имена добротвора.

Дијана Будисављевић је рођена 1891. као Диана Обексер у Инзбруку, у Загреб са супругом Јулијем Будисављевићем преселила се 1919. године. Њена хуманитарна мисија почела је 1941. када је помагала женама у логору Лоборград, да би се убрзо развила у сложену операцију спасавања козарачке дјеце.

Њена картотека – драгоцјена база података о сваком спасеном дјетету – однијета је из њеног стана 1945. и до данас представља један од најважнијих докумената страдања и спасавања српске дјеце.

Ове године прослава је била посебно сјећена у тренутку када се у јавности све више говори о очувању материјалних и нематеријалних споменика у Спомен-подручју Јасеновац, као и о наставку радова на архивском и изложбеном центру. Раст интересовања младих показује да култура сјећања живи и да нове генерације постају њени чувари.

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ГРАДА СУБОТИЦЕ

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

МЕДАЧКИ ЦЕП – 32 ГОДИНЕ ПОСЛИЈЕ: СЈЕЋАЊЕ КОЈЕ ОПОМИЊЕ

Навршиле су се 32 године од злочиначке Нације хрватске војске *Медачки цеп* у подвелебитским селима Дивосело, Читлук и Почитељ, која су била под заштитом Уједињених нација.

Удружење породица несталих и погинулих лица Суза, као и сваке године организовало је парастос у Цркви Светог Марка, након чега је положено цијеће на споменик на Ташмајдану.

Према подацима Документационо-информационог центра *Веритас* у акцији *Медачки цеп* страдало је 87 Срба: међу жртвама је било 17 жена, а 22 лица је било старије од 60 година. На листи несталих води се још 9 лица.

Како је за *Српско коло* рекла предсједница Удружења Суза Драгана Ђукић у овој акцији рањеника уопште није било.

– Управо та чињеница и резултати прегледа тијела на српској страни (разбијене лубане, многобројне прострелне ране из непосредне близине, одсјечени дијелови тијела, живи бацани у ватру) упућују

на закључак да се радило о систематском убијању заробљених и рањених.

Комадант УНПРОФОРА, генерал Жан Кот, 19. септембра 1991, послје комплетног обиласка поменутих села, изјављује: „Нисам нашао знакова живота, ни људи, ни животиња, у неколико села кроз која

смо данас прошли. Разарање је потпуно, систематско и намјерно“.

– Чињенице о страдању српског народа су познате, починиоци су познати, пресуде изостају или су срамне и неадекватне. Не могу нам забранити да памтимо и његомо сјећање на српске жртве и да чекамо

правду која је спора, надамо се да ће бити једног дана достижна.

Парастосу је присуствовао, између осталих, и предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

– За монструозни и масовни злочин хрватски генерал Мирко Норац осуђен је на свега 6 година и три хрватска војника су осуђена на казне од три и пет година. Наведене казне представљају најдубље вријеђање и понижавање српских жртава и њихових породица. Потпуно је јасно да је хрватско правосуђе етнички мотивисано и има циљ да се оправда лажни наратив да су Срби били агресори и злочинци, а Хрвати жртве и ослободиоци – рекао је Линта.

ДРАГАНА БОКУН

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ГРАДА СУБОТИЦЕ

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

ДВОЈНО ДРЖАВЉАНСТВО И ВОЈНИ РОК

Три изузетка: У којим случајевима Срби у Хрватској не морају служити војску?

● У медијима сам сазнао да су недавно у Хрватској усвојене измјене и допуне Закона о одбрани којим се поново уводи обавезно служење војног рока. Ја имам и српско и хрватско држављанство и не знам које су моје обавезе у вези с тим, односно гдје ћу морати служити војни рок.

У Хрватској се од 1. јануара 2008. године регрути нису позивали на обавезу служења војног рока. Измјенама и допунама Закона о одбрани, који је Хрватски сабор донио 24. октобра 2025, поновно се уводи обавезно служење војног рока (законска формулација је „темељног војног оспособљавања“) у трајању од два мјесеца.

Чланком 47. ставком 1. Устава Републике Хрватске прописано је да је војна обавеза и одбрана Републике Хрватске дужност свих за то способних држављана. Војна обавеза састоји се од:

- новачке (регрутне) обавезе,
- обавезе темељног војног оспособљавања односно цивилне службе (служења војног рока)
- обавезе служења у причувном (резервном) саставу Оружаних снага.

Војна обавеза настаје у календарској години у којој држављанин Републике Хрватске навршава 18 година живота, а престаје: на крају календарске године у којој навршава 55 година живота (мушкарац) односно 50 година живота (жена), или ако је оцијењен неспособним за војну службу или на темељу отпуста из хрватског држављанства.

Особу која је поднијела захтјев за отпуст из хрватског држављанства не позива се на извршавање војне обавезе до извршности рјешења којим се одлучује о захтјеву за отпуст, осим новачка који у тој календарској години навршава 30 година живота.

Мушкарац војни обавезник подлијеже новачкој обавези и обавези темељног војног оспособљавања (служења војног рока) односно цивилне службе и обавези служења у резервном саставу у складу с одредбама овога Закона. Жена војна обавезница не подлијеже новачкој (регрутној) обавези, али може добровољно похађати темељно војно оспособљавање (служити војни рок) и слу-

» За избегавање војне обавезе у Хрватској најмања предвиђена казна износи 500 евра

жити у причувном (резервном) саставу Оружаних снага Републике Хрватске.

Обавезе темељног војног оспособљавања (служења војног рока), али не и новачке (регрутне) обавезе и обавезе служења у причувном (резервном) саставу Оружаних снага Хрватске, ослобађа се новак (регрут):

- који је оцијењен неспособним за војну службу
- који је стекао хрватско држављанство натурализацијом или природњем, ако је у држави чији је држављанин био регулисао обавезу војног оспособљавања
- који осим хрватског има и страно држављанство, а регулисао је обавезу војног оспособљавања (одслужио војни рок) у иностранству.

Обавеза служења војног рока односи се и на све оне хрватске држављане који живе у другим државама, а у њима нису већ одслужили војну обавезу. Из Министарства одбране Хрватске (МОРХ) су појаснили да се темељног војног оспособљавања, између осталог, ослобађа новак који је одслужио обавезу војног оспособљавања или цивилну службу у иностранству.

Захтјев за ослобађање од обавезе темељног војног оспособљавања подноси се надлежном подручном одјелу за послове одбране лично, препорученом пошиљком односно електронским путем. Уз захтјев за ослобађање обавезе темељног војног оспособљавања обавезно је приложити доказ о чињеницама на којима се темељи захтјев.

Особама које због својих вјерских или моралних убјеђења нису приправне судјеловати у обављању војничких дужности у Оружаним снагама Републике Хрватске допуштен је приговор савјести и обавезни-

ци су цивилне службе. Особе цивилну службу обављају три мјесеца у тијелу државне управе надлежном за цивилну заштиту. Изнимно, обавезници цивилне службе могу обављати цивилну службу у јединицама локалне и подручне (регионалне) самоуправе обављајући послове из њихова самоуправног дјелокруга који су у функцији протупожарне и цивилне заштите, заштите и унапређења природног окружења, комуналног господарства и одржавања јавних цеста и цивилна служба траје четири мјесеца. Ако је хрватски држављанин регулисао обавезу војног оспособљавања или цивилну службу у иностранству ослобођен је обављања цивилне службе у Хрватској.

Особа која има држављанство Републике Хрватске, без обзира у којој се земљи налази, је регрут. Регрут који борави у иностранству од рођења или је с родитељима отишао боравити у иностранство прије настанка новачке обавезе, тј. прије календарске године у којој држављанин Републике Хрватске навршава 18 година живота, дужан је у календарској години у којој навршава 18 година живота пријавити се дипломатској мисији или конзуларном уреду Републике Хрватске ради увођења у војну евиденцију. Новак који се ради увођења у војну евиденцију пријави дипломатској мисији односно конзуларном уреду Републике Хрватске попуњава пријаву с потребним подацима. За новачка који је регулисао обавезу војног оспособљавања (служење војног рока) у иностранству уз пријаву се доставља и потврда надлежног тијела државе у којој је регулисао обавезу војног оспособљавања. Новак који борави у иностранству и који из било којег разлога није уведен у војну евиденцију у Републици Хрватској дужан је пријавити се надлежној дипломатској мисији односно конзуларном уреду Републике Хрватске најкасније до навршених 29 година живота.

Новачка (регрута) се упућује на темељно војно оспособљавање (служење војног рока) у календарској години у којој навршава 19 година живота. Изнимно, на темељно војно оспособљавање упућују се и новаци старији од 19 година живота, а најкасније до навршене 30 године живота. Другим ријечима, обавеза војног оспособљавања (служења војног рока) престаје с навршених 30 годи-

на живота. Новак који је уписан на високо училиште у смислу закона којим се уређује високо образовање и научна дјелатност одмах након уписа, а најкасније до 31. октобра текуће године обавезан је доставити надлежном подручном одјелу за послове одбране потврду о упису у сваку академску годину ради одгоде упућивања на темељно војно оспособљавање, а најкасније до 30. септембра календарске године у којој новак навршава 29 година живота.

Закон садржи и осам разлога због којих се темељно војно оспособљавање може одгодити новачку на особни захтјев најдуже до 30. јуна календарске године у којој навршава 29 година живота, нпр. ако у његовом домаћинству нема другог члана који привређује, најдуже годину дана или ако је отворио обрт или самосталну дјелатност, најдуже годину дана од дана регистрације обрта или дјелатности, итд.

Обавези служења у резервном саставу Оружаних снага Хрватске (мобилизацијској резерви) подлијеже и:

– војни обавезник уведен у војну евиденцију и старији од 30 година живота који није одслужио темељно војно оспособљавање или није завршио програм добровољног војног оспособљавања

– жена војна обавезница с навршених 19 година живота која има одговарајуће звање и ступањ образовања за обављање стручних и техничких послова у Оружаним снагама и која је уведена у војну евиденцију као неразврстани причувник (неразврстани причувник је војни обавезник уведен у војну евиденцију, старији од 30 година, којем није одређена војнострукна специјалност)

– војни обавезник који је на други начин регулирао војно оспособљавање.

Закон предвиђа и казне за прекршај лица која избегавају војну обавезу. Новчаном казном од 500 евра до 5000 евра казниће се за прекршај физичка особа: ако се без оправданог разлога не одазове позиву надлежног тијела у вријеме и на мјесту који су назначени у појединачном односно опћем позиву за судјеловање у војној обавези, радној обавези, радној помоћи односно за уступање материјалног средства, те регрут ако се без оправданог разлога не одазове позиву надлежног тијела у вријеме и на мјесту који су назначени у појединачном односно опћем позиву за темељно војно оспособљавање (служење војног рока). Ко понови наведени прекршај, казниће се за прекршај новчаном казном у износу од 1500 евра до 6630 евра. Иста висина казне предвиђена је и за цивилног обавезника ако без оправданог разлога избегава цивилну службу.

Надати се да ће се неке дилеме и нејасноће у вези са служењем војног рока двојних држављана појаснити односно да ће се прецизније уредити ово питање подзаконским прописима (уредбама и правилницима) које Влада и Министарство одбране РХ требају донијети у року од 90 односно 60 дана од дана ступања на снагу овога Закона.

САВЈЕТ ПРИПРЕМИО:

РАТКО БУБАЛО, ПРЕДСЈЕДНИК УО ХЦИТ-А

ВАЖНО! ИНФОРМАЦИЈА ЗА БИВШЕ РАДНИКЕ ПОУЊА ТРИКОТАЖЕ ИЗ ХРВАТСКЕ КОСТАЈНИЦЕ

- Хуманитарни центар за интеграцију и толеранцију (ХЦИТ) обавијештен је од Државног архива у Сиску да је пронађен дио података о стажу осигурања радника за раздобље од 8. октобра 1991. до 5. августа 1995. године.
- Позивају се сви бивши радници који до сада нису извршили конвалидацију стажа осигурања за наведено раздобље да поднесу захтјев за конвалидацију.
- Захтјев се може поднијети уз правну помоћ ХЦИТ-а, сваког радног дана осим петка, у периоду од 9 до 13 часова, на адреси: Нови Сад, Војвођанских бригада 17 тел: 021/562–813 или 021/520–030 моб: 063/835–1862 е-пошта: office@hcrit.rs

ХУМАНИТАРНИ ЦЕНТАР ЗА ИНТЕГРАЦИЈУ И ТОЛЕРАНЦИЈУ
Војвођанских бригада 17, Нови Сад
телефон: 021/ 528 132, 021/ 520 030
мејл: office@hcrit.rs; hcritns@gmail.com; cajr: www.hcrit.rs

БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОЋ И ПОДРШКА

- Хуманитарни центар за интеграцију и толеранцију (ХЦИТ), уз подршку Комесаријата за избеглице и миграције Републике Србије, у периоду од 1. септембра до 31. децембра 2025. године, пружа бесплатну правну помоћ и подршку избеглицама и грађанима Републике Србије с правним потребама у другим републикама бивше СФРЈ.
- Правна помоћ пружа се на адреси: Нови Сад, Војвођанских бригада 17, Радно вријеме: понедељак – четвртак од 9.00 до 13.00 сати, тел. 021 528 132 или 520 030, моб. 063 8351862,
- Правна помоћ за лица која полажу права на некретнине у ФБиХ пружа се понедељком и сриједом од 14.30 до 17.30 и петком од 12.00 до 15.00 сати.

Фонд АПВ за избегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону осигурао је дио средстава за покривање трошкова режије, закупа и осталих трошкова пословања.

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ РАШКА
Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

ДВА ПИСМА МИОДРАГА ЛИНТЕ УПУЋЕНА МИНИСТАРКИ МИЛИЦИ ЂУРЂЕВИЋ СТАМЕНКОВСКИ

1.200 прогнаничких породица које живе у заштићеним условима да постану власници станова

Поштована Ђосифо Ђурђевић Стаменковски, Обрахам Вам се у име више од 1.200 прогнаничких и других породица који живе у 50-ак општина и градова чији су станови изграђени у оквиру пројекта *Социјално становање у заштићеним условима* и са којима су закључени уговори о закупу или коришћењу. Жалосна је чињеница да ове породице годинама немају право да постану власници станова јер није предвиђена опција откупа. Оваквим поступањем су прогнаничке и друге породице доведене у неповољан и дискриминаторски положај у односу на остале прогнаничке породице којима је Законом о избјеглицама из 2010. године омогућен откуп станова.

Њихови станови су у највећој мјери изграђени средствима међународних донатора као и станови већине прогнаничких породица које имају право на откуп станова, а они то право немају. Због тога се осјећају понижено, огорчено, дискриминисано и разочарано. Значајан број тих породица ми се обраћа и моле за помоћ у рјешавању овог дугогодишњег проблема.

Апсолутно је неприхватљиво да законско регулисање питања становања, без икаквог оправданог разлога, доводи у неравноправан положај припаднике исте рањиве групе тј. прогнана лица иако се сви они налазе у истој правној ситуацији. Крајње је вријеме да се исправи велика неправда и дискриминација која је учињена према њима.

Желим да Вас замолим да Влада донесе Уредбу којом би више од 1.200 прогнаничких и других породица које живе у заштићеним условима у 50-ак општина и градова коначно добило право на откуп и постали власници својих станова, као и друге прогнаничке породице у складу са Законом о избјеглицама. Крајње је вријеме да, послије толико година агоније, страха и неизвјесности, ријеше кључно питање интеграције.

Право откупа треба да добију и породице из реда домаћег становништва јер живе заједно у зградама са прогнаничким породицама и дијеле с њима исте проблеме и судбину.

Очекујем да одговорите на моје писмо у разумном временском року.

С ПОШТОВАЊЕМ,
ПРЕДСЈЕДНИК САЗЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА
И НАРОДНИ ПОСЛАНИК МИОДРАГ ЛИНТА

Србија да призна радни стаж крајишким Србима за вријеме РСК (1991-1995)

Поштована Ђосифо Ђурђевић Стаменковски,

Обрахам Вам се поводом проблема непризнатог радног стажа са којима се суочавају многи крајишки Срби, као и грађани других националности, који су прогнани са својих огњишта у злочиначким акцијама хрватске војске и полиције закључно са Бљеском (1. мај 1995. године) и Олујом (4. август 1995. године).

Хрватска је под притиском међународне заједнице усвојила 1997. године тзв. Закон о конвалидацији којим је преузела обавезу да се крајишким Србима вријеме проведено у радном односу за вријеме Републике Српске Крајине (1991-1995) призна у пензијски стаж као стаж осигурања.

Институције, предузећа, установе и организације које су за вријеме рата радиле на подручју Републике Српске Крајине (РСК) плаћале су доприносе Пензионском фонду РСК. Документација о уплатеним доприносима је, након агресије на РСК 1995. године, наводно доспјела у посјед Хрватског завода за мировинско осигурање.

Крајишким Србима је радни стаж из времена РСК потребан, прије свега, ради повезивања радног стажа приликом одласка у пензију. На примјер, за одлазак у старосну пензију, поред година живота, потребан је и стаж осигурања од најмање 15 година у објектима државе.

Међутим, у пракси Хрватска у великој мјери опструира спровођење поменутог Закона о конвалидацији. Према информацијама Хрватског завода за мировинско осигурање (ХЗМО), до јула 2023. године примљено је више од 37.000 захтјева крајишких Срба за признање радног стажа. Нажалост, готово пола њих је одбијено. Један дио није ни поднио захтјев због безбједности и других разлога.

Хрватска одбија све захтјеве оних лица који траже да им се у стаж осигурања призна радни стаж проведени у државним органима РСК (војска, полиција и државна управа) јер би тиме био доведен у питање лажни мит о српској агресији и окупацији.

Међутим, у великом броју одбијају се захтјеви за признање радног стажа и лица која су радили у јавном и приватном сектору у РСК. У питању су школе, болнице, локалне самоуправе, судови, тужилаштва, правобранилаштва, јавна предузећа, предузетници (занатске, трговачке,

угоститељске радње и остало), центри за социјални рад, Црвени крст, медији, установе културе и спорта и др.

Желим да Вас замолим да подржите следеће оправдане захтјеве:

– да Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, на чијем сте челу, у кратком временском року, донесе одлуку да се крајишким Србима, који су радили у државном, јавном и приватном сектору за вријеме РСК тј. од 1991. до 1995. године, призна радни стаж. У питању су лица која Хрватска није признала радни стаж у поступку конвалидације или који нису ни поднијели захтјев.

– да Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања уплати доприносе крајишким Србима, који су радили у државном, јавном и приватном сектору за вријеме РСК. На тај начин многи Крајишници ће успјети да остваре пензијски стаж у збиру већем од 15 година што је основни услов за старосну пензију. У случају да уплатени допринос за период рата умањује износ пен-

зије исти не треба да се узима у обрачун.

– да се радни стаж може утврђивати и на основу изјава свједока. Разлог је чињеница да један број крајишких Срба не посједује радну књижицу или друге писмене доказе везано за рад у државном, јавном и приватном сектору за вријеме РСК из добро познатих разлога (злочиначке акције хрватске војске и полиције).

Подсјећам Вас да је Скупштина СФРЈ на сједници Савезног вијећа од 18. марта 1992. године усвојила Закон о важењу правног система на дијелу територије Социјалистичке Федеративне Републике Југославије која је под посебном заштитом Уједињених нација (*Службени листи СФРЈ* 18/1992. од 20. марта 1992. године).

Као што је познато Република Србија је правни наследник СФРЈ, Савезне Републике Југославије и Државне заједнице Србија и Црна Гора. Због тога, Србија има правну, али и националну и моралну обавезу, да поштује поменуту закон тј. да призна радни стаж и уплати доприносе крајишким Србима и другим грађанима РСК који су доживјели масовно и планско страдање и етничко чишћење.

Очекујем да одговорите на моје писмо у разумном временском року.

С поштовањем,
ПРЕДСЈЕДНИК САЗЕЗА СРБА
ИЗ РЕГИОНА И НАРОДНИ ПОСЛАНИК
МИОДРАГ ЛИНТА

МОЛБА МИНИСТАРКИ ГРАЂЕВИНАРСТВА АЛЕКСАНДРИ СОФРОНИЈЕВИЋ

ОМОГУЋИТЕ ДА 530 ПРОГНАНИЧКИХ ПОРОДИЦА ИЗ СИРП ПРОГРАМА НАКОН 17 ГОДИНА ПОСТАНУ ВЛАСНИЦИ СТАНОВА

Поштована Ђосифо Софронијевић,

Обрахам Вам се у име 530 прогнаничких и других породица из седам локалних самоуправа (Ниш, Крагујевац, Чачак, Краљево, Ваљево, Панчево и Стара Пазова) чији су станови изграђени средствима италијанске Владе кроз тзв. СИРП програм.

Породице из СИРП програма су се уселиле у своје станове далеке 2008. године. Трагично је да поменуте породице више од 17 година нису трајно ријешиле своје стамбено питање јер немају право да откупе своје станове као и остале прогнаничке породице чиме су доведене у дискриминаторски положај.

Корисници станова СИРП програма се осјећају веома понижено, огорчено и разочарано јер постојећи Закон о избјеглицама који је усвојен 2010. године још увијек није примијењен на њих што се тиче откупа станова. Нажалост, Закон се није примјењивао нити по питању висине кирије. Због тога су породице плаћале значајно већи износ од прописаног.

Апсолутно је неприхватљиво да законско регулисање питања становања, без икаквог оправданог разлога, доводи у неравноправан положај припаднике исте рањиве групе тј. прогнана лица иако се сви они налазе у истој правној ситуацији.

Позитивна је чињеница да сте 29. авгу-

ста 2025. године донијели Рјешење да се образује *Поседна радна група за рјешавање питања даље коришћења станова избјеглица у оквиру Програма становања и интграције избјеглица* (у даљем тексту: Поседна радна група) чији је предсједник Ваш помоћник Душан Радоњић.

Породице из СИРП програма су јединствене око три захтјева: прво, да им се омогући откуп станова по Закону о избјеглицама као и другим породицама; друго, да им се у откупну цијену урачуна кирија коју су плаћали у претходном периоду; треће, да се обуставе судски поступци и ставе ван снаге судске пресуде против појединих породица и отпишу

камате. Такође, право откупа по истим условима треба да добију и породице из реда домаћег становништва.

Желим да Вас замолим да Поседна радна група узме у обзир горе поменуте захтјеве корисника СИРП програма и да овај проблем коначно ријешити на праведан начин послије толико година агоније и неизвјесности. То је потврдио и Врховни касациони суд у својој пресуди Рев. 4156/2021 од 22. 2. 2023. године.

Очекујем да на моје писмо одговорите у разумном временском року.

ПРЕДСЈЕДНИК САЗЕЗА СРБА
ИЗ РЕГИОНА И НАРОДНИ ПОСЛАНИК
МИОДРАГ ЛИНТА

КОЛОНИСТИ СОЛУНСКИ ДОБРОВОЉЦИ - ЉУДИ, ЦРТИЦЕ, СУДБИНЕ 19.

» ПИШЕ: ДР МИЛАН МИЦИЋ, ИСТОРИЧАР

Постојећа литература и архивска грађа дјелимично реконструишу животне судбине српских добровољаца насе-

љених у Банату, Бачкој, Срему, Славонији и Барањи у времену Великог рата (1914–1918) и њихове колонизације (1921–1941); илуструју токове рата и колонизације, дочаравају историјске

процесе, околности и промјене изазване ратом и сеобом у њиховим животима и истражује људску судбину човјека – ратника, сточара, ратара, колонисте, а често и печалбара.

Личности добровољаца – колониста у овом раду случајни су узорак на којем се види преламање крупних историјских а и промјена у животу обичног човјека.

Тачно 23. јуна 1930. године на адресу краљице Марије Карађорђевић, супруге југословенског краља Александра Карађорђевића, из Старе Кањиже отишло је писмо које је потписала Георгина Чича, супруга солунског добровољца и колонисте из околине Приједора у Босни, Марка Чиче. Оно гласи:

„Мојој милој и драгој краљици Марији. Драга моја Краљице.

Прво свега да вам јавим моју сиротињу и муку коју патим овдје у Старој Кањижи од 1921. године са мојим мужем и јединцом сином дјететом.

Парцелу имамо добровољачку. Мој муж добровољац је био на Солуну и Добруци и ранит је на два мјеста. Саде, драга моја мила Краљице ми се овдје јако патимо и мучимо јер мој муж је стално болестан. Боле га очи од 1923. године, а друго земља ништа не вриједи јер је необрадљива и то може посвједочити наша општина. Дијете не могу да школујем, помоћи никакве. Немамо од државе ништа, ништа нисмо добили, ни грађу за кућу, нити добру земљу.

Што сам гођимала све сам дала за болницу што је мој муж лежио. Опет му ништа није помогло. Сад је био у болници пет мјесеци у Суботици. Сад је ослепио, ништа не види. Ја не знам што ћу сад, сад се питам. Како ћу се љебом рани. Овдје се не може зарадити. Није рада нема. Кући немам ништа.

Сад молим Ваше Велићанство да се наме смилујете и на мог сљепог мужа и моје једино дијете да ми укажете мало помоћи за љеб за купити. Милостива моја Краљице. Погледајте се на моју сиротињу, на моје једино дијете. Пошаљите мало помоћи ако је могуће да ми останемо живи.

Сад извините што сам вам писала. Мени је невоља додијала. Сад поздрављам моју милу Краљицу и Краља и вашу малу дјецу.

Георгина, супруга Марка Чиче, Дурмиторска ул. бр. 2

Ми смо из Босне, из Приједора родом.”

Писмо упућено краљици Марији Карађорђевић вишеслојно је по својим порукама. У њему је изражено повјерење према владајућој династији Карађорђевић која је била симбол под којим су се Срби из Аустроугарске у вријеме Великог рата пријављивали као добровољци у редове српске војске. У тону писма може се осјетити и да се полуписмена жена добровољаца обраћа Краљици као жени и мајци и на тај начин тражи разумијевање за своје невоље и трагичан живот у новом завичају. Из писма видљива је немаштина и често безизлазан положај у којег су доспјевали насељеници.

» Улица краља Александра у Старој Кањижи између два рата

ПИСМО КРАЉИЦИ МАРИЈИ – ВАПАЈ ИЗ СТАРЕ КАЊИЖЕ

У Старој Кањижи дуго су били у својеврсном вакууму јер им нису били надјељени плацеви за градњу кућа, па је градња почела тек 1929–1930. године. Запуштеност стања колониста био је производ небриге аграрне администрације и локалних власти. Марку Чичи је одузета земља за надиобу плацева колонистима, а није добио квалитетну земљу већ му је као човјеку који је био немоћан и полуслијеп додијељена не-квалитетна и слатинаста земља од које није породица могла живјети. Његове двије ране са фронтонва Великог рата у српској војсци нису биле гарант добијања макар егзистенцијалног минимума. Трошкови лијечења били су изузетно велики, а болест очју се непрекидно погоршавала док није довела до слепила Марка Чиче. Немогућност зараде у Старој Кањижи и околини притискала је досељенике према којима се локално становништво (мађарско) односило са мјешавином страха, презира и неповјерења.

Писмо упућено краљици Марији Карађорђевић доспјело је до Дворске канцеларије која је брзо тражила информацију о случају колониста из Босне насељених у Бачкој. Градска полиција града Старе Кањиже 22. августа 1930. године написала је допис КБУ Дунавске бановине у Новом Саду сљедеће садржине које је потврђивало наводе писма Георгине Чиче:

„Породица је од 1925. године на подручју града. Обрађују сами земљу. Молитељка је са болесним мужем, веома је сиромашног стања јер добровољачка парцела која је њима додијељена слатинаста је земља и врло мало плода доноси. Марко Чича, муж молитељке, болестан је и од 15. марта 1930. године налази се у болници.”

15. децембра 1930. године Марко Чича, који се вратио кући из суботичке болнице, потписао је писмо упућено КБУ Дунавске бановине у којем наводи да је пронашао слободну земљу Ђукана Ђукића и тражио да му се та парцела додијели. Очигледно, да је породица Чича под утицајем обраћања Георгине краљици Марији Карађорђевић добила адекватну правну помоћ и помоћ аграрне администрације. 14. априла 1931. године Марко Чича у свом писму објаснио је да је изгубио квалитетно земљиште јер су на његовој парцели додијељени плацеви за градњу добровољачког насеља на крају града. 20. априла 1931. године молба му је услишена и Марко и Георгина Чича добили су земљиште Ђукана Ђукића који није населио надијељену земљу у Старој Кањижи.

Ћетко Продановић родио се 1893. године у Залому код Невесиња од оца Ђура Продановића. Ћетко је отишао у Америку на рад и из САД дошао на Солун-

ски фронт као добровољац српске војске.

Ћетко је 26. августа 1932. године упутио молбу Краљевској банској управи Дунавске бановине у којој је навео да је 1922. године добио земљу на велепосједу грофа Котека у Футогу, а да се населио са породицом 1924. године као и да је саградио кућу у колонији Степановићево код Новог Сада. Из потврде аграрне заједнице Мало Ирмово, коју је потписао њен предсједник Дамјан Рончевић, добровољац из околине Гацка, види се да Ћетко Продановић није био насељен у колонији Степановићево, већ у близини на мајуру Мало Ирмово и да је саградио кућу у колонији која је касније названа Танкосићево на ободу словачког села Кисача. Из документа од 30. јула 1932. године сазнајемо да му се жена звала Босиљка, а она је потицала из личке породице Јелача из Кијана код Грачаца из које је пет добровољаца било насељено у колонију Степановићево. Босиљка и Ћетко у свом породичном животу осјетили су сву трагичност колонизације становништва из динарских крајева у бачку равницу. Родили су деветоро дјеце и сва дјеца су им умрла у првој години живота.

Своју добровољачку парцелу на велепосједу Котека кат. чест. бр. 239/24 и 239/25 Ћетко је обрађивао „до конца 1928. године” како је навела његова жена Босиљка у свом писму од 30. ју-

ла 1932. године. Земљиште је по Босиљкиним ријечима „одузето 1929. године због убиства (у тучи) Милана Вукосава „што значи да се поменута трагедија догодила током 1928. године. Три добровољца Вукосава из Доњих Поплата код Стоца било је насељено у колонији Степановићево. Тешки услови живота у колонизацији, породичне трагедије, обољевања и умирања, несигурност посједа, незнање у обради земље, дуг боравак у привременом становању, нетрпељивост дијела власти и околног становништва рађали су напетост код колониста што је доводило до сукоба и туча од којих су се неке као у овом случају завршавале трагичним крајем. Ћетко у свом обраћању КБУ Дунавске бановине од 26. августа 1932. године наводи да је „уживао земљу до 1929. године када сам осуђен због нехотичног убиства.” И у допису од 8. новембра 1932. године Министарству пољопривреде Ћетко истиче да је осуђен због „нехотичног злочина”. Према Босиљкином писму од 30. јула 1932. године њен муж је због убиства „осуђен на осам година робије коју издржава у Сремској Митровици. Према потврди општинског поглаварства општине Нови Футог од 24. августа 1932. године Ћетко Продановић „био је насељен у општини од 1924. године до 19. септембра 1928. године када је отишао на издржавање казне.”

Да је у питању нехотично убиство у тучи потврдила је и смањена казна Ћетку Продановићу.

„Ја сам издржао четири године робије и ове године сам пуштен условно”, навео је Ћетко у својој молби КБУ Дунавске бановине 26. августа 1932. године. Према потврди општине Нови Футог од 24. августа 1932. године Ћетко је поново постао становник ове општине, односно вратио се са издржавања казне у Сремској Митровици 20. јула 1932. године.

Ћеткова добровољачка земља у Бачкој одузета му је послејче учињеног кривичног дјела 1929. године. Његовој жени Босиљки надијељена је површина од 2 к. ј. и то 1932. године. Земљиште Ћетка Продановића додијељено је Милошу Мургашком, добровољцу, мјештанину из села Пашићева, а земљиште је од Милошевог мјеста становања било удаљено десетак километара што је отежавало његову обраду. Послејче Ћетковић долазак из Сремске Митровице повратник у Танкосићево почео је да тражи своје добровољачко земљиште уз образложење да није „осуђиван за дјела против државе.” Ћетко је истакао да је по повратку кући „затео своју породицу у бједи. Са 2 к. ј. није било

могуће живјети, а камоли сада када сам ја дошао."

У свом писму од 26. августа 1932. године Ђетко је тражио да му се додијели добровољачка парцела ван дотадашњег мјеста насељења јер је у колонији још било блиско сјећање на трагични догађај и у Степановићеву живјела је родбина убијеног. Он то образлаже да „не жели из породичних разлога остати на старој колонији" и тражи земљу на подручју Сенте гдје „има насељеног оца Ђура", такође добровољца. У јесен 1932. године Ђетко је примијенио одлуку и наставио да заштити своју стару добровољачку парцелу на подручју Танкосићева и Степановићева. 8. новембра 1932. године у обраћању Министарству пољопривреде у молби написаној у Београду истиче да „немогуће ми је одвајати се од моје куће на овој оскудици јер ми је предложено да се одселим тј. населим шездесет километара од моје куће јер би се изазвали немогући трошкови", наводећи посредно да је у питању био притисак средине да се из ње исели.

И Босилка Продановић 30. јула 1932. године и аграрна заједница из Малога Ирмова 6. новембра 1932. године тврдили су да Милош Мургашки из Пашћева сам не обрађује додијелену парцелу и да земљу издаје у закуп сваке године што је било вјероватно услед удаљености њива од Пашћева у којем је живио добровољац Мургашки. Почетком новембра 1932. године Ђетку Продановићу враћена је пређашња парцела, а Милошу Мургашком додијелена је парцела у србобранском атару на велепосједу Стевана Дунђерског што му је још више отежавало обраду земљишта јер су сада њиве од његове куће биле удаљене осамнаест километара. Мургашки није пристао на ту промјену, али је за Ђетку Продановића коначно рјешење било повратак његовог земљишта. Милош Мургашки тражио је да се надиоба земљишта ријеша за њега као и за друге добровољце из његовог села што је последице и учинио и он је добио земљиште у атару Пашћева.

Послије протјеривања колонијста из Танкосићева од стране мађарске окупационе војске априла 1941. године Босилка и Ђетко дошли су у Београд. У Београду је Ђетко и преминуо 1943. године.

Тако је нехумана и дезорганизована колонизација носила своје жртве, а то су били насељени колонисти – добровољци из динарских крајева. Ђетку и Босилки сав породице преминуо, Ђетко је извршио убиство и робијао због тога; он и Босилка били су на ивици сиромашта, а потом је априла 1941. године сљедио изгон из Бачке и убрзо смрт у Београду.

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ РАШКА
Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

» Гачани испред споменика у Вилусима

» Ведран Сабљић и Слободан Бобан Драшковић

СТАЗАМА ГАТАЧКИХ ЈУНАКА КРОЗ ЛИЈЕВЧЕ ПОЉЕ!

● Шестог априла 1945. године, у равницама Лијевча, страдало је језгро херцеговачких четника под командом Милорада Поповића. Гатачки борци и њихови саборци, суочени с надмоћним усташким и партизанским снагама, дали су живот за слободу, остављајући трајан траг у колективном памћењу српског народа. Лијевче поље у Херцеговини постало је симбол храбрости, патње и трагичног пораза – „четничко Косово" које никада не смије бити заборављено.

● Уочи празника Рођења Пресвете Богородице, чланови Клуба Гачана кренули су стазама својих предака. Обишли су споменике, старе гробове и мјеста страдања, оживљавајући сјећање на јунаке и свједочећи да жртва Гачана остаје живи дио историје и духовног памћења Херцеговине.

Уочи празника Рођења Пресвете Богородице, чланови Клуба Гачана кренули су стазама предака, обишли знане и незнане гробове њихове, мјеста страдања, најжешћих борби, а све са намјером да одамо дужно поштовање које ови истински јунаци заслужују. Једно је читати историјске списе, свједочанства преживјелих, претраживати по интернету, слушати и гледати емисије учесника свих зараћених страна, али сасвим друга слика се ствара у глави када се обиђу многа мјеста гдје су гатачке јуришлије, вапећи за слободом, остављале своје животе.

Лијевча поље сам замишљао као невелику пољану, а у ствари ради се о огромном простору који се простире у три општине: Градишка, Лакташи и Србац. Од ушћа ријеке Врбас у Саву до поткозарских села, а спасоносна Козара, до које многи нису стигли, чини се далеком и злослутном.

У општини Градишка, код православног гробља Брестовчина, дочекаше нас благочестиви домаћин Ведран Сабљић и Гачани који живе у Бањалуци — Мићо Станевић и Андреј Шојић. Паљењем свијећа испред централног споменика крећемо са нашим ходочашћем. У оквиру гробља, поред самог пута, видљив издалека, импозантних димензија, ниједи свједок страдања српских родољуба открива нам истину о побијеним Гачанима од стране комуниста у последњим биткама крајем маја 1945. године.

Исписана су имена гатачких слободара: Риста Лажетића, Крста Николића, Васа Шаровића, Комнена Гојковића, Милутина Зиројевића, Лазара Окиљевића, Милана Ковачевића, Милоша Поповића, Риста Суботића, Душана Дивљана, Жарка Поповића, као и убијених у комунистичком логору у Приједору — Петра Матиловића, Јеле Поповић, Смиље Поповић и Росе Старовић.

» Споменик подигнут 2010. године

У горњем дијелу споменика налазе се слике Светог Јоаникија Липовца и четничких команданата, војвода Павла Ђуришића, Петра Баховића и Радојице Перишића. Споменик је подигнут 2019. године.

Стара црква заокупља нашу пажњу: осим због дивне архитектуре, у природном окружењу, недалеко од ријеке Врбас, она је и свједок страдања наших Гачана који су гинули у непосредној околини и који су сахрањени без обиљежја.

Посебно је значајно што је у овом храму, посвећеном Преображењу Господњем, служења посљедња литургија чланова ЈВУО. Литургију је служио митрополит Јоаникије црногорски, потоњи Свети Јоаникије Липовац, који је преживио голготу по Лијевча пољу и у Словенији, али не и комунистичку тортуру, придруживши се бројној српској безгробној војсци.

У селу Кукуље, испред храма посвећеног Светом Јовану Крститељу, дочекао нас је свештеник Марио Топаловић.

Послије топле добродошлице уз чашицу ракије, обишли смо још једно мјесто гдје су почивали припадници Гатачке бригаде скоро 60 година.

Наиме, последице битке са усташама у селу Сеферовић, 17 Гачана је погинуло и мјештани су их пренијели и сахранили у порту цркве у селу Кукуље. Тринаестог септембра 2002. њихови посмртни остаци пренијети су на родну грудну и сахрањени у заједничку гробницу поред цркве у Гацку.

Сљедеће мјесто страдања и попрште велике битке које смо посјетили је село Сеферовици. Највећи број Гачана био је смјештен

по кућама, шталама и шупама код сеферовачких домаћина. Четвртог априла јаке усташке снаге са тенковима нападе на наше четнике који су били неспремни и опуштени, уздајући се у обећање војводе Ђуришића да су безбједни. У тој бици страдао је велики број Гачана. Многима се гробови не знају. На малом гробљу била су сахрањена тројица Гачана, који су касније ексхумирани заједно са 17 четника из Кукуље.

Преко пута гробља, у кући Мила Каталине, био је смјештен поп Радојица Перишић. По речима нашег домаћина, он је уверен да је тада страдао и поп Радојица и да је сахрањен у оближњој шуми, а његов синовац Новак Перишић вјероватно у великом гробљу у Сеферовицима. Велики утисак на нас оставио је старина Миле, који се и данас сјећа сусрета са попом Перишићем и осталим нашим борцима.

Ходочашће кроз Лијевча поље завршили смо у селу Вилуси, гдје је свој овоземаљски животни пут завршио и легендарни командант Милорад Поповић. На гробљу у селу Вилуси подигнут је споменик дванаесторици гатачких витезова, шесторици су уписана имена, за шесторицу нема података.

По тврђи нашег домаћина, Милорад је ту сахрањен, мада постоје и друге верзије. Истину — Бог зна...

Хвала прије свега нашем домаћину Ведрану Сабљићу, који је уложио велики труд да нас упозна са свим важним мјестима страдања наших јунака. Његово вишегодишње и вишедеценијско преглаштво и рад на откривању истине заслужује да се посебно помене. Без интереса, са дубоким и искреним емоцијама, учинио нам је боравак на Лијевча пољу интересантним и важним. Чули смо доста нових чињеница. Од нашег врлог домаћина Клуб Гачана је добио и двије слике — једну војводу Радојицу Перишића и другу Микајла Чуковића, команданта Љевчанског четничког одреда са саборцима.

У Поменику *гатачким четницима* записано је да је само у два дана борбе страдало више од сто четника. Земља по Лијевча пољу још је нагопљена крвљу гатачких слободара и витезова. С правом можемо рећи да је Лијевче дио Гатачког поља и да смо се осјећали као свој на своме. Овом посјетом мисија Клуба Гачана није завршена. Потрудићемо се да једном спомен-плочом оставимо обиљежје о страдању гатачких родољуба, а и даље тиња нада да ћемо наћи команданта Милорада Поповића, војводу Радојицу Перишића и бројне саборце и њихове земне остатке пренијети на родну грудну.

Из *грудну се њесма оше*
Пойовићу, чекамо те...

СЛОБОДАН БОБАН ДРАШКОВИЋ

» Чланице ЖПГ КУД-а Младост 1947 из Суботице

» Најбржа у пузању, била је Мила, беба од годину и девет мјесеци

12. ЗАВИЧАЈНИ ДАНИ У СУБОТИЦИ: богатство традиције на сјеверу Бачке

У Великој вијећници Градске куће у Суботици 3. септембра 2025. свечано су отворени 12. Завичајни дани у организацији Савеза српских удружења Сјевернобачког округа. Основни циљ ове манифестације је промоција српских културних вриједности кроз народно стваралаштво које свесрдно подржава Градска управа Града Суботице, да би на тај начин обогатили културну понуду града. Публика је могла да ужива у различитим уметничким и спортским формама: фолклору, етно и хорском пјевању, концертима, а посебан акценат је посвећен најмлађим грађанима.

У име градоначелника Суботице Стевана Бакића, присутницима се обратио помоћник градоначелника Срђан Самарџић.

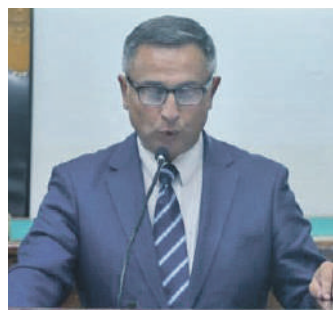
— Када су наши преци дошли у Суботицу, донијели су успомену на огњишта својих дједава и бака који су на њих пренијели људске вриједности и врлине, а они их уткали у живот овог града. Наш град је познат по толеранцији, уважавању различитости и опредјељењу за заједништво. Суботица је град у којем Срби заједно са својим комшијама свих националности стварају будућност, али и мјесто у коме се поштује поријекло и традиција. Зато је важно да његујемо своје српске обичаје, јер чувајући њих, чувамо идентитет, а чувајући идентитет, доприносимо богатству различитости овог прелијепог мултикултуралног града. Наш задатак је да ту традицију преносимо на младе да уче старе pjesме и игре, да разумију симболику обичаја, да осјете снагу заједништва, јер они су жива веза између генерација, мост између онога што је било и онога што тек долази. Нека нас увијек прати pjesма и игра предака, нека нас подсећа на снагу и истрајност, а нека наши потомци поносно наставе путем очувања традиције и културе.

Председник Савеза српских удружења Сјевернобачког округа Мирослав Каран каже да су ови дани више од празника.

— Они су позив на заједништво и на сјећање. Подсећају нас на наше коријене, обичаје и културу,

» Поздрав домаћина: Мирослав Каран

» Помоћник градоначелника Срђан Самарџић

» Повеља за Саву Самарџића

» Бесједничар Благоје Баковић

ру, коју смо наслиједили, али и на обавезу да то благо чувамо и предамо онима који долазе после нас. Суботица је одувјек била мјесто сусрета различитих народа, језика и култура. У тој разноликости стиче се наша снага. Завичајни дани су управо прилика да то богатство прикажемо кроз игру, традицију, историју и пријатељске сусрете. Завичај није само географија, завичај је успомена, мирис хлеба из дјетињства, pjesма која нас подсећа на породични праг, осмијех комшије, топлина руке која нас води кроз живот. Завичајни дани нас подсећају да оно што јесмо извире из онога што смо наслиједили. Наша дужност је да то благо чувамо и предамо нашим потомцима.

Сваке године традиционално се додјељује повеља Савеза прегоцима и ствараоцима чије је дјело од огромне важности за српски народ. Ове године Повељом је овјенчан професор историчар, Сава Самарџић. Упоредо са радом у Гимназији *Светозар Марковић* из Суботице, Самарџић је познат по раду на РТВ *Војводина*, ТВ *Јасеница*, ТВ *Храм*, аутор је и великог броја документарних филмова.

— Част ми је и задовољство што сам ове године одабран да примим награду поводом Завичајних дана и да то на неки начин буде потврда мог дугогодишњег рада у струци, односно када је изучавање и предавање историје у питању. Да не звучим скромно, вјероватно би било и бољих и заслужнијих, а на неки начин ова Повеља ме сада обавезује да морам да се докажем и покажем до неке нове повеље.

На задовољство присутних бесједничар ове године био је чувени pjesник Благоје Баковић. Аутор је више од 50 књига поезије, поезије за дјецу и аутор великог броја pjesама које су углавном и које се изводе на најзначајнијим музичким фестивалима. Заступљен је у читанкама, антологијама и лектири. Дјела су му преводјена на више од 20 језика. Највеће књижевне награде красе његове витрине.

На свечаном отварању насту-

пили су Црквени хор Свети Роман, Милица Панић, Маша Миловановић, наступили су и гости из Републике Српске Анђела Кулић и Василије Топић.

Програм је водила Драгана Бокун.

Четвртак, 4. септембар био је посвећен дјеци. Чланови Савеза су са српским писцем и ствараоцем за најмлађе Тодом Николе-тићем посјетили ОШ *Боса Милићевић* у Новом Жеднику. Николе-тић, заједно са Бранимиром Росићем организовао је програм за дјецу нижих разреда.

Потом је у Суботици на Тргу организована конференција беба гдје се окупало 40 такмичара.

Бебе узраста до двије године такмичиле су се у четири дисциплине. Титулу бебе Херкула ове године понијела је Николија са 14,6 килограма, док је Марко био најбржи у испијању из флашице. Најбржи у пресвлачењу бебе овог пута био је тата Анђеле Каран, Мирослав, али с обзиром да је на челу Савеза који је организатор, одрекао се награде у корист другопласиране маме.

Најбржа у пузању, била је Мила, беба од годину и девет мјесеци.

На једногодишњи мандат изабрана је и беба градоначелник — Анђелија Добрић, најмлађа беба која је присуствовала манифестацији, рођена 19. августа.

По први пут, учешће у манифестацији је узела и Фондација *Светозар Милешић* која је припремила и програм за старију дјецу на манифестацији.

Овом приликом своје умијеће показали су и мали каратисти клуба *Сиартиак Енић*.

Након ове породичне манифестације организован је хуманитарни концерт у Великој вијећници Градске куће. Ове године прикупљала су се средства за Храм Светог Нектарије Егинског на Прозивци.

Наступили су Дјечји хор *Доброљубици* Пачир, Дјечји црквени хор *Венац* из Алексе Шантића, Милица Панић, Дјечји црквени хор *Тесвићани* Палић, Дјечји црквени хор *Емануил* Суботица, Виолета Радић из Суботице, Хор

Српско-руског друштва *Св. Александар Невски* из Суботице, ЖПГ Соколица (ЗУ Банија из Суботице), ЖПГ КУД-а *Младост 1947* из Суботице, *Трио Златићев* из Музичке школе у Суботици, ЖВГ *Мирносопице* Суботица.

У петак 5. септембра организован је културно-умјетнички програм, на ком су учествовали КУД *Младост* Суботица, СПКД *Просвјетла* Прњавор, КУД *Железничар Браишиво* Суботица, КУД *Александарово* Суботица, КУД *Ђурђе-вак* Клајићево, КУД *Младост* Суботица.

У вечерњим сатима организован је концерт на ком су наступили *Јандрино јатко*, крајишка група *Зрмања и Прелције*.

У суботу 5. септембра велики број посјетилаца на Тргу је могао да ужива у културно-умјетничком програму. Наступили су КУД *Виноградар* Лединци, КУД *Бард* Србобран, СКУД *Вук Стефановић Караџић* Бачка Топола, Ансамбл народних игара СКД *Просвјетла* Вуковар, КУД *Младен Стојановић* Младеново, СПКД *Просвјетла* Прњавор, КУД *Блатоје Паровић* Стара Гајдобра, КПД *Јединство* Бајмок, Мушка и женска пјевачка група *Српски соколови* Урије Приједор, КУД *Стеван Мокрањца* Каћ.

У име градоначелника града Суботице Стевана Бакића публици се обратио члан Градског вијећа Илија Маравић и званично затворио *Завичајне дане*.

Након тога уследио је наступ Здравка и Бобе, и на крају концерт Митра Мирића.

Организатори су се окупили и у недјељу у Бајмоку на спортском дану. Посљедњи догађај везан за Завичајне дане организован је 11. септембра, у питању је дјечја представа *Весели лејпцирић*.

Организатори су свим учесницима подијелили захвалнице и пригодне поклоне. **ДРАГАНА БОКУН**

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ГРАДА СУБОТИЦЕ
Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

Фестивал изворних пјесама Дани Српске Крајине у Суботици

Завичајно удружење *Баница* из Суботице 5. септембра уз подршку Комесаријата за избјеглице и миграције организовало је Фестивал изворних пјесама *Дани Српске Крајине у Суботици*. Овај фестивал је такмичарског карактера, представило се 18 пјевачких група, девет мушких и девет женских. Програм је био подијељен у два дијела. Прво су се изводиле такмичарске пјесме, а док је жири одлучивао о побједницима, пјевачке групе су изводиле ревијалне пјесме.

Такмичиле су се МПГ *Славуји Банице* (КЗС *Шамарица* Земун), ЖПГ Културне заједнице Крајине из Београда, МПГ *Крајолик Лика* Суботица, ЖПГ *Чуваркуће* (Културне заједнице Срба *Шамарица*) из Земуна, МПГ Културна заједница Крајине, Мушка пјевачка група *Унски бисери* (ГКУД *Дунав*) из Апатина, ЖПГ *Повјесмо* из Београда, МПГ *Од Троне до мора* Старе Пазове, МПГ *Завичај Баница* из Шапца, ЖПГ КУД-а *Др Младен Стојановић* из Младенова, МПГ *Баница* из Београда, МПГ Етно друштва *Српски соколови Козаре* Урије из Приједора, ЖПГ Етно друштва *Српски соколови Козаре* Урије, МПГ *Завичајци* Чачак, МПГ КУД-а *Др Младен Стојановић* из Бачког Ларка, ЖПГ *Завичај Баница* Шабац, *Биро Личка Калдрма* – *Дрвар*

из Београда, ЖИГ *Бисери Моравице* из Ивањице. Члан жирија проф. др Сања Радиновић прогласила је побједнике у неколико категорија.

У категорији мушке пјевачке групе најбоља је била ЖПГ *Завичај Баница* Шабац. Друго мјесто освојила је ЖПГ *Повјесмо* Београд. Трећепласирана је ЖПГ Културна заједница Крајине из Београда.

У категорији женских пјевачке групе најбољи су били МПГ *Баница* из Београда. Друго мјесто освојили су *Унски бисери* из Апатина. Треће МПГ Етно друштва *Српски соколови Урије* Приједор.

У категорији изворност најбољи су били МПГ *Завичај Баница* из Шапца.

Најбољу ношњу носиле су чланице ЖПГ Културне заједнице Крајине из Београда.

Најбољи женски глас је Стана Ратковић (*Завичај Баница* Шабац). Најбољи мушки глас Радојко Пауновић (*Завичајци* Чачак).

ДРАГАНА БОКУН

**ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ
СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ
ГРАДА СУБОТИЦЕ**

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

СТРУЧНИ ЖИРИ

Жири овогодишњег сабора чинили су Сања Радиновић, Виолета Радић и Димитрије Големовић – троје угледних стручњака чији рад представља највише домете савремене етномузикологије и очувања традиције. Проф. др Сања Радиновић, етномузиколог и предавач на Катедри за етномузикологију ФМУ у Београду, аутор је више од шездесет научних радова и активан истраживач који својим научним и педагошким ангажманом чува изворне пјесме и приближава их новим генерацијама. Етнопевачица проф. Виолета Радић,

школована у Суботици и на Академији уметности у Новом Саду, дугогодишњи је педагог и чувар вокалне традиције. Проф. Димитрије Големовић, дугогодишњи шеф катедре за етномузикологију и гостујући професор Музичке академије у Бањалуци, један је од најзначајнијих истраживача традиционалне музике. Обишао је више од шест стотина села у региону, сакупио хиљаде мелодија и оставио богато научно, педагошко и композиторско наслеђе, укључујући бројне књиге, студије и више од четрдесет хорских композиција.

» Виолета Радић, Димитрије Големовић и Сања Радиновић

СЛОБОДАН АМАНОВИЋ ПРОМОВИСАО ШЕСТИ РОМАН *ЗЛО ДОБА*

» Видак Масловарић, Слободан Амановић, Данко Перић, Биљана Ковачевић и Петар Б. Поповић

ВРБНИК У ВРЕМЕНУ КОЈЕ БОЛИ

Удружењу књижевника Србије 23. септембра промовисан је нови роман сликара и писца Слободана Амановића *Зло доба*. На промоцији су говорили новинар Данко Перић и професор српског језика и књижевности Биљана Ковачевић, а одломке је читао новинар и писац Петар Б. Поповић, све троје Книћани. Модератор промоције Видак Масловарић се пита шта се од Лалићевог *Злој пролећа*, до Амановићевог *Злој доба* промијенило.

– Простор је исти, људи су у својој бити остали исти, само су се средства међусобног поништавања унаприједила до неслућених размјера. Тешко је пророковати гдје је крај губилаштва и како изгледају оновремени злочинитељи.

Новинар Данко Перић каже да последњи роман Слободана Амановића доживљава као фактографски и скоро да може представљати монографију о Врбнику.

– Чини ми се да нема ниједне ливаде, оранице и извора, сувозида који није ушао у ову књигу. И оно што њега краси у односу на модерне ауторе, управо је то што постоје пејзажи и што постоје јако нивелисани описи што је амбијент у којем се одређени догађаји одигравају.

Перић истиче је на њега посебан утисак оставила судбина чувеног книнског професора Милана Вукадина.

– Написано у књизи није потпуно истовјетно оном што сам пронашао у литератури. Наш чувени професор који је завршио Богословију могао је у книнској Гимназији и у било којој другој школи да предаје било који предмет и без припреме, знао је да пренесе знање. По својим интелектуалним сазнањима могао је да буде богословски професор, универзитетски професор, али „зла коб“, односно зло доба, учинила су да је послје завршетка Другог свјетског рата у војним магацинима било одржано јавно суђење на којима је професор Вукадин био оптужен за колаборацију са Равногорским покретом.

У дијелу текста који говори о професору Вукадину појавила се из масе младолика жена која је одржала говор о коме се дуго причавало у Книну.

– То је била Јованка Чоловић, која је била професорица касније нама у Гимназији, и која је рекла да овог човјека (Вукадина) не само

да не треба осудити, него га за све његове заслуге треба наградити. У овом роману се помиње у контексту његове жене, да је она била та која му је спасила главу. То ново сазнање ми је посебно драго јер нисмо имали мишљење о нашој професорици да је толико храбра.

Професорка Биљана Ковачевић наводи да се током читања непрестано питала ко је заправо главни јунак романа, јер се имена ликова смјењују изузетно брзо, али као константа остаје управо синтагма из наслова – „зло доба“.

– Ако је „зло доба“ главни јунак, поставља се питање на који се начин Слободан Амановић уписује у његову структуру. Он то чини тако што веома лијепо и надахнуто описује не само свој родни Врбник, него и његову околину; у тим тренуцима његови пејзажи постају дуги, широки, испуњени потребом да се свеобухватно изрази о ономе што види, да то објасни најтананијим нијансама. Међутим, када говори о страдању и о томе колико је нашег свијета убијено, преко тих чињеница прелази брже, као да се та сила бол и трагедија не могу дуго ни издржати ни изговарати. Роман се, у том смислу, може читати као споменик свим људима који су живјели у Врбнику, а којих најжалост, више нема, као и њиховим потомцима који су се из тог краја иселили.

Ковачевићева закључује да је роман колаж бројних ликова, које су задесиле различите судбине, али их обједињује исти топоним.

– Тражећи у њему универзалне вриједности, долазимо до питања шта је у овом дјелу ванвременско, шта је надлично и надисторијско. То су, нажалост, вјечити ратови који се не воде између Истока и Запада, него између човјека и човјека, између ближњих, између сусједа. Када се такве ствари догоде, људи постају нељуди. Овај роман представља дужност свакога ко је осјетио шта се на нашим просторима дешавало – не само да о томе нешто исприча, него и да то литерарно уобличи.

Слободан Амановић захвалио се свим пријатељима који га годинама подржавају.

– Морам се посебно захвалити, када је рјеч о писању, господину Деспотовићу из Пожеге, који ми је већ након првог романа рекао да је многим сликарима који су покушавали да пишу савјетовао да то не чине. Међутим, када сам стигао до трећег романа, он је моје књиге предочио људима од пера и тако сам постао члан Удружења књижевника у Француској 7. Захваљујем се и мом школском другу Данку Перићу, као и господину Масловарићу, који ми увијек изађу у сусрет. Захвалност дугујем и Петру Поповићу, који је за Телевизију РАС снимио сјајну репортажу о мом сликарству. Имао сам и изузетну лекторку, Снежану Станишић, која је уједно и уредница мојих књига. Посебно се захваљујем својој породици – син и супруга су ми највећа подршка. Част ми је што сам овом приликом пронашао праву особу, књижевног критичара свога дјела, професорку Биљану Ковачевић; она је била оно што је недостајало мом тиму од самог почетка.

На корицама Амановићевих књига су увијек његова ликовна рјешења. Сlike које је на уљу осликао. Амановић се захвалио колеги и пријатељу Веселину Нишавићу и његовом сину Урошу који су обликовали корице свих његових књига.

ДРАГАНА БОКУН

БИЈЕШКА О АУТОРУ

Слободан Амановић рођен је 19. новембра 1953. године у Врбнику код Книна, гдје је завршио основну школу. У Книну завршава гимназију општег смјера и наставља студије у Сплиту. На тај начин свој живот и рад је везао за Далмацију све до 1995. године. Од тада живи и ради у Београду. Сликарством се бави већ педесет година. Његове слике налазе се у музејима и колекцијама широм свијета. Члан је УЛУС-а. Објавио је шест романа: *Последњи смоквин лист* (2015), *Коб* (2017), *Деворни* (2020), *Курица* (2021), *Кад цикне звоно* (2023), *Зло доба* (2025) и рјечник *Ријечи Врбника и книнског краја*.

Члан је Удружења књижевника Србије и стални је сарадник *Књижевних новина* из Пожеге, од којих је 2024. године награђен златном повељом *Свита* за допринос српској култури и српском језику.

Књижевност Српске Крајине

Судбина Српске Крајине, као дијела укупног српског духа, постала је симболом латентне деструкције националног идентитета. Најприје исцрпљујући рат, а затим и „хумано“ пресељење Срба Крајишника довели су до разарања културног идентитета и рушења готово свих материјалних обиљежја које је овај народ вијековима градио. Општекултурне деконструкције није поштеђена ни књижевност, као цивилизацијски сегмент који се по самој својој природи чува у језику.

Одредница „крајишка књижевност“ (Д. Иванић) појавила се прије тридесетак година, када се и српско становништво са овог простора одлучило да формира сопствену аутономију унутар Хрватске, а касније и самосталну државу – Републику Српску Крајину. Све до тог времена, српска књижевност која је настајала на територији некадашње Социјалистичке Републике Хрватске номинално је означавана као „књижевни рад Срба у Хрватској“, што значи да у тим условима, и таквој подјели, није било могуће њено свестраније сабирање и изучавање. Као последица, јавило се занемаривање одређеног броја аутора и њихових дјела, те упорна и систематична асимилација којом је немали број писаца напросто преведен из српске у хрватску књижевност, без обзира што за то нису постојали ни језички, ни књижевнотеоријски аргументи.

Социолошке и геополитичке прилике условиле су и у изјесном смислу издвојиле културни, а прије свега књижевни идентитет Крајишника, чија се традиција ослањала на старе српске изворе, што без сумње потврђује и најмлађа генерација писаца са овог подручја.

Разлагање културне цјелине или, прецизније, издвајање једног њеног сегмента, ма колико он био аутономан, одувијек је одводило у опасност од вишеструких погрешака. Никада се, па ни у случају књижевног стваралаштва крајишких Срба, без обзира на вјековни континуитет, не може са сигурношћу рећи на којој то линији крајишка књижевност, или књижевност Крајине, почиње да губи „локални“ карактер, гдје постаје српска књижевност у глобалном значењу те ријечи, и обрнуто.

Термин „крајишка књижевност“ у савременој науци се, дакле, јавља као свеобухватнија и садржајнија замена термина „књижевни рад Срба у Хрватској“.

Иако је крајишки литерарни корпус данас у изјесном смислу имагинаран, он ипак постоји. Цијели круг савремених писаца доживио је трансформацију коју је продуковала промјена микроокружења, тако да већина њих сада ствара и живи по градовима Србије и Црне Горе, или у расијању, обогаћена новим искуствима.

Потекла из народне књижевности (сјетимо се да је Хасанагиница записана 1774. године у књизи Алберта Фортиса *Путовање по Далмацији*, а *Смрти мајке Јујевића* на Банији), а затим настављена кроз дјела Данила Јакшића, Захарија Орфелина, Герасима Зелића, Кирила Цвјетковића, Павла Соларића, Саве Мркаља, Петра Прерадовића, Симе Матавуља, Иве Ђипика, Мирка Королије, Вељка Милићевића, Љубомира Мицића, Нике Бартуловића, Милана Кашанина, Владана Деснице, Владимира Поповића, патријарха Павла, Арсена Диклића, Воје Царића, Григора Витеза, Слободана Селенића, Дејана Медаковића, и многих других, крајишка књижевност је своју допуну добила и у млађој генерацији. Ту свакако треба издвојити Јована Радуловића, Дару Секулић, Арсена Дедића,

Николу Вујичића, Небојшу Деветака, Милоша Кордића, Зорана Богнара (Ћалића), Луку Штековића, Ђорђа Нешића, Мирка Демића, Боривоја Везмара, Срђана Орсића, Татјану Бијелић, Бранка Бубала, Ђорђа Оцића, Здравка Крстановића, Тању Ступар Трифуновић, Милену Северовић (...), али и групу писаца везаних за Загреб: Драгу Кекановића, Дубравку Угрешић, Дивну Зечевић, Бранислава Зељковића, Лидију Вукићевић, Бориса Вргу, Чедомира Вишњића... Књижевност којој по свему судећи пријети опасност од нестанка, можда већ у наредној генерацији, данас на изворној територији презентује само поменути литерарни круг везан за загребачку *Просвјету*. Он ће и убудуће на том простору бити њен једини типични представник.

Временска дистанца од исељавања Срба из Крајине, изгледа није још довољна да се књижевни рад овог дијела српског народа квалитено и правилно сврста на вертикалу општесрпског књижевног стваралаштва.

Управо због тога многи су научници, теоретичари и умјетници настојали да након деструкције дијела националног ктвца, уз помоћ детаља саставе цјелину.

Када се говори о књижевности Српске Крајине или „књижевном раду Срба у Хрватској“, онда се прије свега на уму морају имати силни утицаји (од друштвених и политичких, до културних) који су у не малом обиму обликовали њену суштину. Књижевност границе или књижевност на граници, управљала се увијек између аутентичности и борбе за самосвојност и многих рефлексја које су до ње стизале или у њу продирале из условне спољашности. Тако је и данас, барем у оном дијелу који је везан за Загреб. Некад регионализована, ослоњена на појединачне културне центре (Београд, Трст, Беч, Загреб, Пешту...) и у доброј мјери затворене културно-духовне групе, она је данас укљопљена у глобалне књижевне просторе, без праве могућности да се у њима истински препозна.

Тако је и савремена крајишка поезија, и поетички, и идеолошки, формирана на неколико нивоа, или боље, у кругу неколико различитих пјесничких поља, са свим самобитностима које у себи носе аутори појединачно.

Данас у расијању ствара и неколицина млађих пјесника који су се готово у потпуности стопили са новом средином и не-посредним окружењем.

Питање на које интимно нисмо баш сигурни да ли желимо, а поставља се питање да ли уопште и можемо, да дамо одговор – хоће ли се након ове генерације аутора и убудуће моћи говорити о књижевности Српске Крајине – нема суштински умјетнички и научни значај.

Оно остаје као подсјећање на вријеме у којем су на овом простору настајала значајна дјела српске литературе.

Страдање у бројним сеобама, бунама и ратовима, потпогнута кроз историју са неколико општесрпских катастрофа, кулминирало је и коначно разрешење добило на крају 20. вијека.

Након свега нам је, изгледа, преостало само да се препознајемо. Пјесма је у томе једно од огледала.

ЂОРЂЕ БРУЈИЋ

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ РАШКА

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

Поетика сјећања: Милена Северовић и њена праскозорја

Посјетиоци Удружења књижевника Србије у Београду, 26. септембра 2025. године, имали су прилику да уживају у отмијено осмишљеној промоцији најновијих поетских збирки Милене Северовић: *Пазовачки џрозори* (Институт за дјечју књижевност, 2024) и *Пуш у џраскозорје* (Центар за културу Врачар, 2025).

Домаћин вечери, књижевник Видак Масловић, представио је ауторку и учеснике програма: књижевницу Гордану Жеж Лазић, Миленку Заилаца и младу виолинисткињу Вјеру Гутић. Подсјетивши да су управо у овом простору своје промоције и бесједе одржавали најугледнији српски писци, Масловић је отворио врата једном изузетном књижевном сусрету.

ДИЈАЛОГ КАО ОТКРОВЕЊЕ

Услиједио је садржајно богат, ненаметљиво духовит и емотивно набијен разговор двију књижевница — Гордане Жеж Лазић и Милене Северовић. Публика је с пажњом слушала њихов дијалог, који је временом добијао обресе интимне исповијести. Милена је, без патетике и сувишних узлета, говорила о својим књижевним почецима, професионалном путу, искушењима током ратних деведесетих, изборгличком опстанку, као и о духовним сидриштаима која је пронашла у традицији свог народа.

Посебно су одјекнуле приче о духовним разговорима са архимандритом лепавинским о. Гаврилом, из времена када је манастир тек по који пут добијао посјетиоце; потом о сарадњи са њемачким ствароцима у Франкфурту на Мајни; о топлотном прихватању у Старој Пазови; као и о неочекиваном сусрету са нобеловцем Петером Хандкеом у Москви. Између тих фрагмената, ауторка је рецитовала стихове — тихо, сигурно, са заносом који је публику уводи у саме темеље њеног поетског бића.

ПОЕЗИЈА КАО ПУТОКАЗ

Миленко Заилац, секретар Књижевне заједнице Крајине, говорио је о збирци *Пуш у џраскозорје* као о дјелу сложене тематске архитектуре. Посебно је нагласио Миленину способност да савремени тренутак сагледава кроз призму духовности, личних и колективних страдања, те да прошлост уводи у живи разговор са садашњошћу.

Истакнуто је и да пјесникиња ниједном

не посеже за осветничким регистром: она не оптужује — она опомиње; не затвара, већ отвара простор за размишљање. У том смислу подсјећено је на мисао Слађане Илић да се национална траума може превазићи једино кроз „слободну расправу, суочавајућу рефлексју и умјетничку сублимацију“. Управо то Миленино дјело чини — претвара болно у опште, лично у поетско.

Милош Кордић је, с разлогом, записао: „Умијеће Миленино јесте у томе што она за горчину живота тражи најсрећнију, чаробну ријеч... која одише једноставношћу и благошћу.“ Та мисао као да је била рефрен читаве вечери.

МУЗИКА ДОПУЊУЈЕ СТИХ

Посебну димензију програму дала је млада виолинисткиња Вјера Гутић, чије је свирање доносило тишину и свјетлост, баш онакву какву наглашава мотив праскозорја у Милениној поезији. Свака композиција била је пропраћена дугим, искреним аплаузом.

У другом дијелу програма Милена је изрецитовала више од двадесет својих пјесама. Публика је остала у потпуном миру, као да је са њом пролазила кроз праскозорја, завичаје, страхове и радости.

Њене пјесме, једноставне, а слојевите, прозрачне, а дубоке, отварају читав спектар могућих читања — од интимне исповијести до духовне медитације. Свака од њих носи благод, чистоту, опомену и наду. У разговору са посјетиоцима ауторка је открила да праскозорје из наслова није само симболичко, већ и дословно: „То је тренутак између таме и свјетлости — вријеме када стварам, када једино имам довољно тишине.“

**МИЛЕНКО ЗАИЛАЦ
ДРАГАНА БОКУН**

ДЈЕЛА ЉУБАВИ, ХУМАНОСТИ И ДОБРОТЕ

У разговору након промоције Милена Северовић открива да се њена нова књига с разлогом може читати као ретроспектива једног бурног, далекоходног живота.

– Пуно сам путовала, пуно страховала, али сам свој циљ коначно нашла у Срему – каже пјесникиња, чији стихови прожимају лична и колективна страдања, од Јасеновца до ратних деведесетих и бомбардовања. Вјерује да ће сваки читалац у тим стиховима пронаћи бар дио сопствених туга, радости и преиспитивања. У основи њене поезије налази се дубока духовност, грађена у најтежим годинама уз духовно руковођење игумана оца Гаврила у манастиру Лепавини и књиге владике Николаја Велимировића.

Најснажније слике које носи у себи, а које је жељела пренијети својој дјечи, припадају њеном дјетињству у Копривници и трагичној породичној историји. Радељево Село, кроз које је протутњао Холокауст, баке у црнини које су оплакивале најмилије убијене од усташа, чланови породице страдали у Јасеновцу — све су то, каже Милена, њени свјетионици и вјечна инспирација. – Ако ишта остане иза мене, вољела бих да су то дјела љубави, милосрђа, хуманости и доброте.

О АУТОРКИ

Милена Северовић (Копривница, 1962) до 1991. живјела је и радила у свом родном граду. Након избјеглиштва у Франкфурт на Мајни, 1998. године доселила се у Стару Пазову, гдје и данас живи. Објавила је више од двадесет књига прича, басана, поезије и превода. Превођена је на њемачки, словачки, русински и руски језик, а заступљена у бројним антологијама: *Прогнани Орфеји* Н. Грујић, *Књижевност српске Крајине* Д. Иванић, *Боготражитељи* Д. Брајковић, *Антологија српског пјесништва у Хрватској 20. вијека* Н. Деветака, *Антологија српске басне* и др. Члан је Удружења књижевника Србије, Матице српске и Књижевне заједнице Крајине, а дугогодишњи је сарадник бројних часописа у земљи и иностранству, међу којима и завичајног *Пакрачког декрета*.

НОВА КЊИГА АДВОКАТА ПРЕДРАГА САВИЋА ПОДСЈЕТИЛА НА ВРИЈЕМЕ КАДА ЈЕ КРЕИРАНА СЈЕВЕРНА ГРАНИЦА КРАЉЕВИНЕ СХС

Не(о)правдано заборављени: Мајстер и Срби који су утемељили сјеверну границу

У времену када се историјска сјећања све чешће избришу, а колективно памћење народа подвргава брзоплетом ревидирању, појаве попут књиге *Не(о)правдано заборављени* Предрага Савића постају свијетла тачка историјске одговорности. Кроз детаљно архивско истраживање, снажан наратив и непоколебivu посвећеност истини, ова књига враћа у фокус генерала Рудолфа Мајстера — официра Краљевине СХС и искреног савезника српских војника у судбонисним тренуцима настајања југословенске државе.

» Миодраг Јакшић, Предраг Савић и Никола Милованчев

Истовремено, књига дубоко узнемирује једним питањем: зашто су српски добровољци, који су својом крвљу уткали темеље словеначке државности, прећутани у званичним наративима? Савић не нуди пуки одговор, већ доказима, документима и казивањима позива на обнову сјећања, на обнављање пријатељства које није пука политичка парола, већ историјска чињеница. Ово је прича о оданости, жртви и забору. Али прије свега — о правди.

У Епархијском дому Храма Ђирила и Методија у Љубљани, пред бројном публиком, одржана је промоција књиге *Не(о)правдано заборављени — досије о генералу Мајстеру и његовим Србима, избрисаним из историје*. Вече је отворио књижевник Миодраг Јакшић, главни и одговорни уредник издавачке куће AP-TE, који је објаснио да књига има изузетну вриједност из више аспеката.

— Прије свега, она расвјетљава историјске, до сада недовољно обрађене догађаје и личности. Садржај се чита једнако узбуђиво као романсирана биографија једног хероја и његове породице, али и као систематизована архивска грађа са обиљем имена, топонима, прилога и фотографија. Ауторова енергија у дугогодишњем истраживању резултирала је објављивањем аутентичних докумената, факсимила и фотографија из разних војних и других архива, приватних збирки и колекција, до сада необјављених.

Књига добија посебан значај у повезивању два народа, успостављању мостова између словеначког и српског, кроз заједничке доприносе у важним историјским епохама. Потврда тога је подвиг генерала Мајстера и његових бораца, махом Срба, који су ослободили Марибор и утврдили сјеверне границе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца — границе које и данас де-

финишу Републику Словенију. Јакшић је прочитао и писмо словеначке књижевнице Душице Кунавер, кћерке официра Андреја Злобца, бораца Мајстерових јединица, наглашавајући важност очувања успомена на те хероје.

Даринка Богдановић, у име породице Злобца, поздравила је оваква издања која зближавају народе и освјетљавају дјела великана.

Рецензент књиге, Никола Милованчев, истакао је значај Савићеве анализе политичких прилика крајем Првог свјетског рата и стварања Краљевине СХС.

— Ово је књига која, на основу архивских докумената, досијеа и свједочанстава, детаљно обрађује дјеловање српских бораца под Мајстеровом командом. Аутор

КО ЈЕ БИО ГЕНЕРАЛ МАЈСТЕР?

Рудолф Мајстер (1874–1934) био је словеначки официр, дивизијски генерал Краљевине СХС и један од најзначајнијих актера у формирању граница тадашње југословенске државе. Крајем Првог свјетског рата организовао је добровољачке јединице. Под његовом командом ослобођен је Марибор и утврђена сјеверна граница Краљевине СХС — границе које и данас дефинишу Словенију.

није писао само да би освијетлио историју 1918. године, већ и да би се одужио прадеди који је учествовао у тим догађајима. Они су се борили за сјеверну границу и изборили се да она не буде неповољна. Међу њима се истиче генерал Рудолф Мајстер.

Аутор Предраг Савић је захвалио породици Мајстера, Савезу друштава Рудолфа Мајстера, Нанију Пољанцу, наследницима Андреја Злобца и другим сарадницима, чији су прилози обогатили друго допуњено издање.

— Ова књига приказује једну од најужбуђивијих и најтрагичнијих епизода наше прошлости. Она доноси оригиналне документе из војних картона Мајстера, из времена када је служио у аустроугарској војсци, али и у војсци Краљевине СХС. Међу њима су лична заклетва династији Карађорђевића и свједочанства о дјеловању Дравске дивизије, јединице снажно повезане са судбином Словенаца. Књига открива и причу о српским добровољцима који су се након више од три стотине аустроугарских логора поново одазвали позиву Мајстера. Искрпљени од заточеништва, облачили су униформе и шајкаче сашивене у Марибору и излазили на нове линије борбе, бранећи границе тек рођене државе.

Пред читаоцем се први пут налазе Мајстерови записи о Корешком референду-

му, који је иза кулиса претворен у изборну превару. Савезничка комисија стала је уз аустројску страну и вратила јој изгубљену моћ. Књига описује и побуну словеначких војника у Дравској дивизији, која је угушена силом, затварањем и кажњавањем педесетак коловођа.

Допуњено издање обрађује и Вијетнамце из Француске Индокине који су раме уз раме са српским војницима прошли Солунски фронт и нашли се у Словенији, као и причу о Андреју Злобцу, књижевнику и официру пет ратова, чиме се приказује дух времена и личне жртве.

Књига такође повезује догађаје раног 20. вијека са мрачним епилогом Другог свјетског рата — њемачком окупацијом и репресијом над словеначким становништвом, која је захватила до 260.000 људи.

— Ово није само историјски документ. Ово је позив на сјећање, на враћање достојанства онима који су стајали на границама, облачили униформе и стављали шајкаче, вјерујући да бране национални интерес. Њихова имена и жртва враћају се у нашу свијест — тамо гдје и припадају.

На промоцији су били представници Савеза друштава Рудолфа Мајстера, Савеза српских друштава Словеније и бројни угледни појединци српске и словеначке заједнице, укључујући генерала Милана Аксентијевића и др Драгана Митића.

У УЛОГУ ОБИЉЕЖЕНЕ 143 ГОДИНЕ ОД ДРУГЕ НЕВЕСИЊСКЕ ПУШКЕ

У Улогу, у општини Калиновик, свечано је обиљежено 143 године од Улошког устанка из 1882. године — догађаја који историја памти као Другу невесињску пушку, а чији је барјак слободе, као и први пут, поново легендарни Перо Тунгуз.

Сјећање на тај историјски чин започело је литургијом у Храму Светог Василија, након чега су положени вијенци на спомен-плочу погинулим борцима из овог краја. Скуп је окупио бројне потомке и поштоваоце, што свједочи да култура памћења и даље живи у народу.

Међу говорницима се прва обратила Наташа Глигорић, праука Пера Тунгуза. Она је нагласила да је потребно његовати традицију и да је овај крај изнедрио бројне јунаке који су кроз историју стајали на бранику слободе.

— Судбина људи овог краја, који су успјели да се одупру и отоманској и аустроугарској империји, јесте свједочанство истрајности и снаге. Устаници Невесињске пушке и Улошког устанка били су „идеја водиља младој Босни“ и темељи борбе за слободу.

Историчар Бошко Буха подсетио је да Улошки устанак у широј јавности остаје недовољно познат, иако је био једина организована побуна против Аустроугарске у том периоду.

— Улошки устанак јесте синоним за херцеговачке устанке. Његов значај може се поредити са најсавременијим изазовима, попут отпора НАТО пакту. Узрок побуне био је аустроугарски закон о обавезном војном року, којим су младићи били приморани да ратују за туђу царевину — истакао је Буха, додајући да је Херцеговина од Невесињске пушке до данас остала простор непрекидне борбе и великих жртава,

али и кључног доприноса у стварању Републике Српске.

Публициста Петар Ашкраба Загорски, који води поријекло из породице устаничког вође, подсетио је на симболичку улогу Пера Тунгуза.

— Оно што је Карађорђе за подручје источно од Дрине, то је Перо Тунгуз за западно од Дрине. Цијели свој живот провео је у устаничкој борби, остављајући наслеђе које и данас обавезује — нагласио је Ашкраба.

Професор Правног факултета Димитрије Ђеранић подсетио је да је ово тек треће организовано обиљежавање Улошког устанка. По његовим ријечима, недовољ-

на пажња која је у прошлости посвећивана овом догађају представља пропуст, јер је ријеч о историјском тренутку који је поставио темеље каснијим борбама.

— Народ овог краја треба да подигне споменик на којем ће бити уклесана имена свих хероја, од прве Невесињске пушке до данашњих дана. То је дуг који имамо према онима који су животе уградили у темеље слободе — истакао је Ђеранић.

Историјски гледано, Улошки устанак није усамљен догађај, већ карика у ланцу српских буна у XIX вијеку. Он је настао у континуитету са Херцеговачким устанком 1875, а његов дух наставили су млади револуционари почетком XX вијека, укључујући и Младу Босну. У том смислу, Улог није само мало херцеговачко мјесто, већ простор из којег је потекла искра слободе што је обликовала читаво национално питање тог доба.

Обиљежавање 143. годишнице Улошког устанка подсетило је да је из тог малог мјеста засијала искра која је надживјела епохе и царевине, претворивши се у свјетлост историјског памћења српског народа.

ПРОФЕСОР МИЛАН МИЛАНОВИЋ ОЖИВИО ПРИЧЕ, ПЈЕСМЕ И ЈЕДАН СТАРИ ДУБ И САЧУВАО ОД ЗАБОРАВА 3.650 ИМЕНА

ЛЕКСИКОН КОЈИ ЈЕ ПРОБУДИО КРУШЕВИЦЕ

● У Бајковим Крушевицама, гдје се прошлост и садашњост сусрећу у хладу старог дуба, представљен је Лексикон Крушевица – књига која чува лица, приче и пјесме једног краја. Професор Милан Милановић овим дјелом није само записао историју, већ је оживио дух мјеста, подсјетивши нас да без коријена нема ни будућности.

ПИСА: ЗДРАВКО ШАКОТИЋ

Врховник крушевичке херцеговске и херцеговачке публицистике, проф. др Милан Р. Милановић, у свом родном крају Бајковим Крушевицама, које су дале 32 доктора наука, у недељу 10. августа 2025. године је пред својим земљацима са сарадницима представио ново ремек-дјело, за које каже да му није аутор већ само приређивач. То је књига *Крушевички биографско-родословни лексикон – записи из прошлости и садашњости*.

Само име лексикона упућује на стожерни тематски и мотивски ангажман Милановића и његових сарадника. У њиховом духу и ваздуху је историја мјеста изречена кроз биографије људи овог подорјенског села. Лексикон дјелотворно и самосвојно одликује прожимање прошлости и садашњости, традиције и савремености, националног и општег, родољубивог и критичног.

ВУЈНОВИЋ: ЗАВИЧАЈ ЈЕ ТАМО ГДЈЕ НАМ ЈЕ И ДУША!

Члан редакције овог јединственог завичајног лексикона, новинар Витка Вујновић, од рода Павловића, на промоцији пред својим Крушевичанима је истакла значај родне груде.

– Завичај није само простор одакле долазимо, већ мјесто на коме знамо да нам је и душа. А душа проф. др Милана Милановића, који се још као младић запутио из Крушевица на школовање у Београд, станује у родној грудри ушуканој у заљећу Херцег Новог.

С годинама су везе са завичајем биле све јаче, па тако и жеља да се *запише Крушевички биографско-родословни лексикон* као капитално дјело које доноси више од 3.650 појединачних имена у родословима братстава из села Крушевице.

– Овакве лексиконе приређују најчешће историчари, академске и културне институције, историјски архиви и музеји, факултети или тимови аутора. Много рјеђе на то се осмјеле појединци, који онда морају бити и истраживачи и, изнад свега, ентузијасте. Милан Милановић је један од тих ријетких – казала је Вујновић, поздрављајући братства: Вавиће, Дабовиће, Живковиће, Лијаниће, Милановиће, Милошевиће, Муришиће, Новаковиће, своје Павловиће, затим Прњате, Радовиће, Томашевиће, Ђеклиће и Ђировиће.

ПЛОД ТРОГОДИШЊЕГ РАДА

Члан редакцијског одбора и сарадник на припреми лексикона, Жељко Вавић, прочитао је дио из рецензије проф. др Слободана Павловића, редовног професора Филозофског факултета у Новом Саду, чији су коријени из Крушевица.

Рукопис књиге *Крушевички биографско-родословни лексикон* настао је као резултат историјских, антропогеографских, демографских, генеалогских, биографистичких, етнолошких и културолошких истраживања којима је проф. др Милан Милановић интензивно посветио протекле три

» Жељко Томашевић, Витка Вујновић-Павловић, Жељко Вавић, Милорад Муришић и Милан Милановић

године, а којима се темељно и континуирано бави три деценије.

Рукопис лексикона, поред предговора, индекса односно списка лица, извора и литературе и биљежака о уређивачу, садржи двије веће цјелине: биографско-родословне одреднице разврстане по крушевичким братствима, и прилоге. Лексиконом је обухваћено 14 братстава поређаних по азбучном реду. Већ детаљно разрађеним садржајем сасвим јасно је дефинисан биографско-родословски приступ опису становништва Крушевица које је за село везано рођењем или поријеклом. Циљ аутора био је формирање опсежне биографске збирке мноштва особа, а на основу критичке анализе доступних историјских извора, почевши од млетачког пописног катастра из 1690. године, као најстаријег познатог пописа који препознаје породична презимена, па у том смислу и братственичке односе.

КОЛОПЛЕТИ КРАТКИХ ПРИЧА

Преко матичних записа рођених, крштених, вјенчаних при Цркви Светог Николе у Крушевицама, домована са списком домаћинства укључујући имена и датуме рођења њихових чланова од 1948. до 1952, епитафа на надгробним споменицима, усмених породичних предања, до књига и монографија о Крушевицама и околини – свака биографска одредница конципирана је као карика уланчана у шири породични, братственички, социјални и историјски контекст преко основних личних података.

Лексикон обухвата преко 3.650 имена, и то 1.760 мушкараца – већински представљене кроз засебне одреднице посвећене носиоцу и (ли) настављачу породичне лозе по му-

ПЈЕСМЕ МИЋА ВАВИЋА

На представљању Лексикона пјевачка група *Карађорђе* отпјевала је двије пјесме Мића Вавића (1896–1943) из збирке *Словенке*. Збирка је објављена 1930. године у Сарајеву.

Мићо Павловић био је један од најхрабријих добровољаца у ратовима за ослобођење и уједињење 1914–1918, а за те своје заслуге одликован је са десет одликовања. Сва су му, руком братственика Стеве Павловића, уграђена у споменик код цркве у Крушевицама.

– Биографију Мића Павловића написао је Никола Ђировић (1898–1968). Сва одликовања Мића Ј. Павловића његов унук Мићо (син новинара и пјесника Властимира Брата Павловића /1928–1974/), који живи у Сарајеву, поклонио је Музеју Херцеговине у Требињу – рекао је Милановић.

шкој линији, приближно 450 жена – мајки, супруга, сестара и ћерки, неколико стотина дјеце млађих генерација. На тај се начин лексиконске одреднице организују као дијелови мозаичког истакнутог портрета села.

Наиме, свака особа – била она мушко или женско, ожењена или нежењена, уда-та или неудата, с потомством или без њега, тежак или кнез, свештеник или учитељ, заточеник или борац – одраз су сукоба надљудских сила стварања или разарања.

Милановићеве биографско-родословне одреднице посматране из те поетске перспективе постају колоплети кратких прича које као да су искнуте из Борхесове *Вавилонске библиотеке*, у којој су – као у неком меморијском центру васколиког универзума – похрањене све приче овог свијета, али и све појединачне људске судбине.

На промоцији је Жељко Вавић прочитао и рецензију проф. др Младена М. Милошевића, редовног професора Факултета безбједности Универзитета у Београду, чији је дјед Младен родом из Крушевица.

– Крушевачки лексикон представља драгоцен, јединствено и непроцењиво архивско благо сачињено од висококвалитетних научних студија са акцентом на креирање новог погледа на културу села, друштвене мреже и њихов утицај на обликовање појединачних биографија.

МИЛАНОВИЋ: ЦРКВЕНЕ КЊИГЕ САЧУВАЛЕ ИСТОРИЈУ!

Приређивач лексикона проф. др Милан Милановић подсјетио је да прикупљање грађе и рад на овом трају од 2022. године.

– Ово није ауторско дјело неког појединца већ заједничка књига ове генерације Крушевичана која сублимира сјећања и записе из прошлости и садашњости. Неко је требало да покрене тај посао и све то припреми за објављивање, тако да ми је као покреначу велику помоћ дала ова редакција и бројни сарадници. То су све људи који су успјели да сачувају углавном усмена предања, а ова материја је мало тестирана и кроз црквене матичне књиге које су сачуване у нашој цркви Светог Николе, а то је дјело свештеника Васа Новаковића који је 50 година био парох ове парохије. Ту је и око 200 мојих сарадника без којих не би било могуће припремити овакву књигу – казао је Милановић, који се својим мјештанима обратио стојећи и осврнуо се са пар ријечи на језик којим је писан овај лексикон. Језик лексикона је крушевачки, а дијалекат је источнохерцеговачки.

Вриједност лексикона огледа се у бројним прилозима.

– Бројни су и разни спискови – рекао је Милановић, и навео их: Млетачки попис Крушевица из 1690. године, погинули Крушевичани у херцеговачким кривошијским

САЧУВАЈМО СТАРИ ДУБ

На промоцији у Крушевицама Милан Милановић апеловао је на своје комшије, мјештане Крушевица, као и на локалну власт у Херцег Новом, да се обавезно сачува стари дуб (храст) који, испред Цркве Светог Николе, прави хлад. То је био дом и мјесто окупљања старих Крушевичана.

– Надам се да ћемо сви заједно учинити све да се сачува тај вриједан природни примјер једног таквог стабла – споменика – закључио је Милан Р. Милановић.

устанцима (њих 13), Крушевичани у херцеговачком устанку 1875–1878. (списак од двије стотине у саставу Зубачко-крушевичког батаљона), емигранти из Крушевица у Црну Гору после Кривошијског устанка 1881/82. (22), добровољци из Крушевица у војскама Србије и Црне Горе у ратовима 1912–1918. (41), погинули добровољци у Првом свјетском рату 1914–1918. (8), погинули и нестали у Аустроугарској војсци 1914–1918. (19), Крушевичани интернирани и утамничени у аустроугарским казаматима 1914. (14), инвалиди и рањени у Аустроугарској војсци 1914–1918. (8), погинули борци и жртве рата из Крушевица у НОР-у 1941–1945. (30), колонисти из Крушевица у Фекетићу после Другог свјетског рата (27), погинули у Грађанском рату у Југославији 1991–1995. (4), доктори наука из Крушевица (23), доктори наука по женској линији – од ћерки Крушевичана (9) (респективан број свакако), истакнути спортисти из Крушевица (15), извањаци у Крушевицама (10), извањаци вјенчани кумови (58), учитељи и учитељске удадбе и женидбе у Крушевицама (8), учитељи на служби у Крушевицама (50), учитељице удате за Крушевичане (8), жанدارми извањаци ожењени из Крушевица (8), свештеници (5), шумари извањаци на служби у Крушевицама (1), дјеца извањаци рођена и крштена у Крушевицама (18).

– Драго ми је да свака крушевичка породица данас на овој промоцији има бар једног представника који је присуствовао предавању овог наслова *Крушевички биографско-родословни лексикон*, који је штампан у 300 примјерака, а чије је објављивање финансирала Општина Херцег Нови – закључио је Милан Милановић.

Окупљене је на почетку поздравио председник МЗ Крушевице Жељко Томашевић, а присуствовали су, осим завичајаца, и бројни гости попут председника општине Сопот, побратима општине Херцег Нови, Живорада Жика Милосављевића, новинари публицисти Будо Симоновић из Подгорице, Душко Давидовић из Котора, Машан Ђерговић из Котора и други.

Овај наслов није само споменик сјећања на бурну прошлост Крушевица, већ и поука за нове генерације. За све оне који буду проучавали историју села Крушевице и историју подорјенског краја и Херцег Новог, неће је моћи заобићи. Она представља и камен темељац за сличне пројекте у Боки и Херцеговини.

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ РАШКА

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

ОБИЉЕЖЕНО 150 ГОДИНА НЕВЕСИЊСКЕ ПУШКЕ

У Суторини се рјешавала судбина Херцеговине

У Суторини, мјесту гдје су се у 19. вијеку доносиле одлуке о судбини цијеле Херцеговине, свечано је обиљежено 150 година од почетка Херцеговачког устанка – Невесињске пушке (1875–1878).

Свечаност под називом *Сјећања на велики устаник и храбре устанике са простира ошћине Херцеи Нови* организовао је ОБНОР 1941–1945 Херцег Нови, уз покровитељство Општине Херцег Нови, а окупила је бројне потомке устаника, представнике локалне власти, истраживаче, вјерске великодостојнике и грађане.

МЈЕСТО КОЈЕ ЈЕ СПАЈАЛО ХЕРЦЕГОВИНУ И МОРЕ

Суторина је и прије устанка била мјесто сусрета, договора и скровишта устаника Луке Вукаловића (1852–1862). У њој су се, између осталих, доносиле одлуке које су касније обиљежиле устанке у Старој Херцеговини, док је у вријеме Невесињске пушке овај крај био поприште дипломатских и логистичких активности.

– Суторина је у то доба била центар дипломатских напора и симбол везе Херцеговине и Боке. У Херцег Новом је основан одбор који је прикупљао храну, оружје и помоћ устаницима, док је становништво овог краја било само између двије царевине – аустријске и турске, подсјетио је председник Општине Стеван Катић у уводном обраћању.

Он је навео и да је у Херцег Новом, током устанка, професор Поморске школе *Симо Матавуљ* организовао складиште оружја у просторијама школе, док је др Милан Јовановић отворио болницу за рањенике.

– Херцег Нови и Суторина тада су били не само географска, већ и морална веза са народом у Херцеговини. Част ми је што могу поменути и свог претка Леса Катића, који је предводио стотину устаника и дао свој допринос борби за слободу – истакао је Катић.

СУТОРАНИ У БОЈЕВИМА ОД ВУЧЈЕГ ДОЛА ДО НИКШИЋА

Председник Мјесне заједнице Суторина Боро Лучић подсјетио је на значај локалне чете која је, под официром Лесом Мијатовим Катићем, барјактаром Вуком Јоковим Беком и перјаником Милошем Перовим Лучићем, учествовала у бојевима широм Херцеговине.

– Наши преци су се борили у својој храни, одијелу и пушци. Тај податак говори о њиховом поштовању према слободи и достојанству. Данас, када живимо у миру, имамо дужност да чувамо њихову жртву као завјет – поручио је Лучић.

Он је подсјетио и на раније устанке Луке Вукаловића, те на свечани скуп у Цркви Светог Николе у Суторини 1852. године, када је његов дјед, свештеник Шпиро Лучић, осветио устанички барјак и дао благослов борцима да га храбро носе и под њим чувају слогу и љубав.

– Под тим истим барјаком Суторани су кренули и у Невесињску пушку 1875. године, доказујући да се идеја слободе преносила с кољена на кољено – казао је Лучић.

Потомак херцеговачких устаника, историчар професор др Милан Милановић,

одржао је запажено излагање у коме је кроз документарну прецизност освјетлио вишевијековни положај Суторине и Крушевица.

Он је подсјетио да су ове жупе још у средњем вијеку биле у саставу државе Немањина, а касније под млетачком, турском и аустријском управом.

– Након Карловачког мира 1700. године, граница између млетачке и турске управе постављена је линијом Гримани, која је оставила Суторину и Крушевице као енклаву под турском влашћу. Та линија остала је непромијењена више од два вијека, све до након Другог свјетског рата, када су ови простори прикључени општини Херцег Нови – објаснио је Милановић.

Он је указао да је устанак 1875. године био народни покрет огромних размјера, који се из Херцеговине проширио на цијелу Босну и Крајину.

– Невесињска пушка није била само оружани отпор Османлијама. То је био позив на национално уједињење и духовно ослобођење. Устаници су се борили за част, за правду и за право народа да слободно живи – нагласио је Милановић.

СЕРДАР ТОМО ЂУРОВ ТОМАШЕВИЋ – СИМБОЛ СЛОБОДЕ И ЧАСТИ

У другом дијелу предавања Милановић је подсјетио на лик и дјело сердара Тома Ђурова Томашевића из Доњих Крушевица, једне од најистакнутијих личности устанка.

Томашевић је био вођа Зубачко–крушевишког батаљона који је обухватао и суторинску чету. Са својим борцима учествовао је у бројним биткама, био потписник Прогласа за ослобођење у манастиру Косијерево 1875. године, а његова кућа у Крушевицама била је сједиште народних главара и мјесто гдје је чуван *Прошколо зубачког батаљона* – драгоцен документ који се данас налази у Завичајном музеју у Херцег Новом.

Као мајстор зидар, Томашевић је оставио дубок траг и у архитектури: подигао је цркву Лазарицу на Видовом врху и Цркву Светог Василија Острошког у свом родном селу Сврчугама. Академик Владимир Ђоровић, који је боравио у његовој кући почетком 20. вијека, записао је да је „јуначко оружје сердара Томашевића вриједило више него цијела кућа у којој је становао”.

Сердар Томо је преминуо 1911. године у 78. години, а сахрањен је крај Цркве Светог Василија у Сврчугама, уз почаст тројице свештеника.

СЈЕЋАЊЕ КОЈЕ ТРАЈЕ

Свечаност у Суторини завршена је у Спомен-парку посвећеном херојима Херцеговачког устанка. Уз звуке гусала и надахнуту бесједу Вукомана Церовића, присутни су минутом ћутања и полагањем цвијећа одали почаст прецима чија су имена уписана на спомен-обиљежју.

У топлој и достојанственој атмосфери, окупљени су поручили да је највећа дужност данашњих генерација – памтити и чувати слободу за коју су се борили њихови преци.

ЗДРАВКО ШАКОТИЋ

34 године од страдања српских војника на Коранском мосту

Удружење бораца Кордуна и Завичајни клуб Кордунаш организовали су у Земуну данас, на Малу Госпојину, испред споменика палим борцима у ратовима 1990–1999. Они су *палии* *непобеђени* комеморативни скуп страдалима на Коранском мосту, њих 13, на Кордуну прије 34 године.

Чланови породица и остали присутни минутом ћутања су одали почаст жртвама, а затим су положени вијети на споменик.

Након тога замјеник председника Удружења бораца Кордуна Слободан Благојевић се захвалио свим удружењима што су се придружили Кордунашима и саосјећали у њиховом болу.

– У питању је најмонструознији злочин на Кордуну током рата деведесетих година прошлог вијека. Завио је у црно тринаест породица као и цијелокупно становништво Кордуна. 21. септембар 1991. првим словима требао би бити уписан у савремену историју човјечанства. Овај датум је најжалост, урезан само у срцима породица страдалих кордунашких војника, као и свих нас овдје присутних који сваке године одајемо почаст нашим саборцима. Зато вас молим да никада не заборавимо овај датум, да се бар на овај симболичан начин одужимо невино страдалим жртвама са Коранског моста.

Народни посланик и председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта је подсјетио да је за овај монструозни злочин одговарао само један човјек.

– Имали смо фарсу од суђења која је трајала 23 године, и тај човјек, којем нећу да помињем име, осуђен је на увредљивих неколико година затвора. Сви други налогодавци и починиоци су остали на слободи. То је један од бројних доказа какав карактер има данашња Република Хрватска, и да хрватско правосудје није ни независно, ни непристрасно.

Линта је подсјетио да је потребна државна институција Меморијани центар српских жртава на простору бивше Југославије како би се на плански и системски начин његовало сјећање на страдање српског народа. Као и да се сви морају залагати за истину о карактеру рата, и да увијек понављају да Срби нису били агресори и злочинци, него да су водили одбрамбене ратове.

Чланови Пјевачке група *Петрова Јора Кордун* из Београда отпјевали су пјесму

На Кордуну троб до троба, а Милош Крната прочитао неколико пригодних пјесама.

Вијенце су положили Удружење бораца Кордуна, Завичајни клуб Кордунаш, Удружење ветерана *Црвене беретке*, Удружење *Завичај*, Удружење *Славонија у срцу*, Удружење бораца 6. и 35. личке дивизије, Удружење Кордунаш, потомака и пријатеља Кордуна, Удружење избеглица из Републике Хрватске, представници СУБНОР-а Земун, Удружење *Срце хероја*.

Како је за *Српско коло* рекао Ђуро Шкаљац, 21. септембра 1991. године преко ријеке Коране припадници специјалних јединица МУП-а Хрватске и Зенги заустављају два камиона са припадницима ЈНА који су превозили војнике редовног и резервног војног састава из касарне Мекуш-је у касарну Логориште. Одмах је заробљено 27 припадника ЈНА који су били у ка-

миону, упућени су им погрдни изрази и псовке. Наређено им је да одмах предају оружје, што су и учинили, мислећи да ће тако избјећи сукобе.

Тада је успједило физичко малтретирање од стране припадника МУП-а Хрватске и Зенги над заробљеним припадницима ЈНА. Ударали су их кундацима по рукама и ногама. Када се заставник Никола Бабић побунио против толиког малтретирања један припадник Зенги га је убио ножем, тј. заклао. Затим је и други војник ЈНА убојен два пута ножем у леђа, а потом је убијен рафалом из аутоматске пушке. Остали војници су морали да се поређају поред оgrade моста на Корани.

Видећи шта им се спрема, три војника Бранко Мацарац, Душан Мркић и Небојша Јаснић су скочили преко оgrade моста у Корану. Остали који су остали на мосту, сем Светозара Шарца су убијени. Прво су им пуцали из аутоматских пушака у ноге, а онда док су рањени лежали на земљи једног по једног су убијали на најстрашнији начин, углавном ножем.

ДРАГАНА БОКУН

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ГРАДА СУБОТИЦЕ

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

» Протојереј Петар Ђукић, протојереј-ставрофор Илија Проле, Слободан Митровић, Вукашин Плавшић и Ђорђе Пантелић

» Слободан Митровић и Драшко Лукић

МАЛА ГОСПОЈИНА ПРОСЛАВЉЕНА У ЗМИЈАЊСКОЈ КУЋИ У КАЋУ

Удружење грађана Змијање из Каћа прославило славу Рођење Пресвете Богородице – Малу Госпојину у својој етно кући.

Након свечаног обреда ломљења славског колача који су служили протојереј ставрофор Илија Проле и протојереј Петар Ђукић удружење је настављено у братској атмосфери, уз музику, пјесму и подсјећање на завичај и коријене.

Овом приликом истакнут је значај његовања обичаја и културног наслеђа које удружење већ годинама чува и преноси на млађе генерације. Отац Проле овом приликом био је и здравичар, а испоштовао је обичај који су донијели из Змијања, наздравило се славском, крсном и редном чашицом.

Сликар Душан Кондић насликао је слику домаћину и куму славе Слободану Митровићу инспирисан дивним пејзажом који га је инспирисао када је посетио Митровићев родни крај.

Свештеник Петар Ђукић захвалио се овом приликом члановима удружења који су донирали средства.

– Данас сам на светој литургији рекао да сам имао част у име Црквене општине да примим дар који су прикупили овдје присутни, а ја ћу их прочитати јер ред је да се знају њихова имена. Поред тога што помажете Манастиру Соколово овом приликом сте уљепшали и наш свети храм у Каћу, приложили сте средства за украсне стубиће са црвеним украсним конопцима.

Приложници су: Слободан Митровић, Ђорђе Пантелић, Остоја Дринић, Дејан и Милош Дринић, Мирослав Шевер, Драган Танасић, Спасоја Шишарица и Јово Макивић.

Кум славе Слободан Митровић предао је кумство Драшку Лакићу који ће бити домаћин следеће године.

Народни посланик и председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта че-

ститао је славу присутнима, и од срца се захвалио на позиву.

– Такође се захваљујем мом пријатељу Ђорђу Пантелићу који ме је позвао да поводом Петровдана посетим Манастир Соколово. Заиста морам да кажем да је то био један изузетан тренутак у мом животу, толико позитивне енергије и драгих људи које сам тамо видео. Из тог нашег удружења је проистекла и иницијатива коју сам као народни посланик упутио премијеру Ђури Мацуту да влада Србије помогне како би се асфалтирао дио пута од насеља Павићи до манастира Соколово у дужини 12 километара. То би била једна велика и снажна порука да се не одричемо свог краја и да мајка Србија мисли на те крајеве и конкретним мјерама помаже.

Удружење грађана Змијање већ скоро двије деценије организује чувено Змијањско вече на коме окупља људе поријеклом из централног дијела Босанске Крајине и

том приликом промовише изворну ношњу, пјесму и саборност. Такође, у Змијањској кући организоване су ликовне колоније, изложбе, промоције књига и многобројне културно-умјетничке манифестације.

На дан рођења чувеног књижевника и политичара Петра Кочића 29. јуна 2022. године испред етно-куће Змијање је откривена биста Петра Кочића дјело вајара Бојана Микулића.

Ипак најзначајније активности везане за ово удружење управо су оне хуманитарног карактера, обнавља се инфраструктура и светиње у завичају. А чланови удружења поред тога што донирају средства, често и сами „засуку рукаве“ и на тај начин учествују у обнови.

У пријатном амбијенту славског удружења уз завичајну пјесму и пријатељски разговор и евоцирање успомена на завичај настављено је до дубоко у ноћ. Наравно, размијењене су и идеје о наредним активностима.

ДРАГАНА БОКУН

У КАЋУ ЈЕ ОДРЖАНА ЛИКОВНА КОЛОНИЈА ВОЈВОДИНА КУНСТ

Ликовна колонија *Војводина Кунст* одржана је 13. септембра 2025. године у Каћу када су се окупили професионални сликари, али и љубитељи умјетности и талентовани аматери, који су ускороистили овај догађај да своје идеје и таленат преточе на платно. Читав догађај уприличен је у аутентичном амбијенту Змијањске куће, која је поново одисала умјетношћу, идејама, талентом и ведром и веселом атмосфером. Догађај је привукао велику пажњу локалне заједнице, јер је пружио прилику да се на једном мјесту споје различити изрази, технике и искуства, а све у служби умјетности и стваралаштва.

Ову јединствену манифестацију организовало је Удружење *Зашто ишћо волимо Каћ* у сарадњи са Удружењем грађана Змијање, које је уступило и простор. Такође, колонија је организована уз покровитељство Покрајинског секретаријата за културу, јавно ин-

формисање и односе са вјерским заједницама што свједочи о значају оваквих манифестација за промоцију културе и умјетности у Војводини.

Учесници су током манифестације која је трајала цијели дан имали прилику да у опуштеној атмосфери стварају своја дјела инспирисана природом, људима

и свакодневним животом, да размјењују искуства, инспиришући се богатом историјом и традицијом овог краја.

Професионални умјетници

подијелили су своја знања и искуства са онима који тек улазе у свијет ликовне умјетности, док су аматери показали велику креативност и жељу да се изразе на платну. Радови настали на колонији представљају разноликост стилова и техника, а многи од њих ће бити изложени у наредном периоду.

Организатори су изразили задовољство одзивом и квалитетом радова, истичући да је циљ колоније управо повезивање умјетника и подстицање креативности у локалној заједници.

Такође, Ликовна колонија у Каћу потврдила је да умјетност спаја људе и донијела је радост стварања, подстакла дружење и обогатила културни живот овог мјеста. *Војводина Кунст* и Удружење грађана Змијање још једном су потврдили да је култура жива и да има будућност, а Каћ се показао као идеално мјесто за овакве сусрете.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

12. САБОР ЈАЊАНА У ФУТОГУ

У Футогу је 14. септембра 2025. године одржан 12. Сабор Јањана у Војводини, значајна манифестација која окупља поштоваоце културе, традиције и обичаја овог краја. На почетку културно-умјетничког програма, водитељи су поздравили присутне и пожељели добродошлицу представницима Аутономне Покрајине Војводине, Града Новог Сада, директору Фонда за избјегла и расељена лица Александру Ђедовцу, народној посланици Јасмини Обрадовић и народном посланику и предсједнику Савеза Срба из региона Миодрагу Линти.

Добродошлица је упућена и гостима из Шипова и Јања, представницима Удружења Јањ-Стројице на челу са Зораном Марјанцем, Удружењу Јањ-Бабићи, свештеницима из Јања и Србије, као и домаћем свештенству из футошке и ветерничке парохије. Присутни су били и представници сродних завичајних удружења, међу којима побратимско Удружење Змијање из Каћа и кумовско Удружење Срба Доњовакуфљана, као и сви чланови мјесних одбора ЗУЈ-а: Обровац, Будисава, Равно Село, Перлез, Банатско Ново Село и Футог.

Водитељи су присутне подсјетили на оснивача и првог предсједника ЗУЈ Милана Марјанца, који је био иницијатор одржавања Сабора Јањана у Војводини.

Након уводног дијела, предсједник ЗУЈ-а из Футога Зоран Црепуља поздравио је госте и пожелио им добродошлицу.

— Желим вам свима угодан боравак на овом нашем лијепој терену и да се пријатно осећате као код своје куће.

Савјетник градоначелника Града Новог Сада Петар Ђурђев поздравио је руководство ЗУЈ-а и све присутне госте и истакао значај очувања традиције и културног наслеђа заједнице Јањана. Он је рекао да је част обраћати се у име градоначелника Жарка Мићина и нагласио да је Сабор прилика да се не само дружимо и дивимо лепоти народних обичаја, већ и да одамо признање једној снажној и поносној заједници, која је умјела и знала да сачува своје коријене и пренесе их будућим покољењима.

— У временима када многи желе да нас пониште као народ, да нам отму језик и историју, да нам обришу идентитет, ви сте показали да љубав према завичају и поштовање предака може бити снажна спона која повезује младе и старе. Ваша заслуга није само у томе што чувате прошлост. Ви сте својим радом и енергијом дали вели-

» Косци након завршене косидбе у друштву народног посланика Миодрага Линте

ки допринос изградњи и напретку Футога и Новог Сада. Многе породице из Јања овдје су нашле свој дом, донијевши своју традицију и обичаје, чиме су обогатиле све нас.

Народни посланик у Народној скупштини Републике Србије и предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта нагласио је значај окупљања попут Сабора Јањана и потребу очувања сјећања на страдања српског народа. Он је подсјетио да се навршава 30 година од катастрофе у западној Крајини, када је од 12. септембра до 12. октобра 1995. године са подручја девет западнокрајинских општина протјерано 150.000 Срба, а више од 2.000 је страдало или се води као нестало, међу којима 750 цивила.

Линта је истакао да за ове масовне злочине нико није одговарао и додао да је од великог значаја да Србија конкретно помаже рјешавању бројних проблема својих повратника — од инфраструктуре, снабдијевања водом и струјом, мобилне мреже и

здравствене заштите, до јавног превоза и подршке пограничним дијеловима Републике Српске, шаљући снажну поруку да Србија чврсто стоји уз свој народ.

Током 2025. године ЗУЈ је био активан у низу значајних манифестација и пројеката. Учествовали су у обиљежавању Дана цркве у Стројицама и у такмичењу на Пасуљијади у Ветернику. У октобру су присуствовали Завичајном збору у Ковилу, уз учешће око сто удружења из Србије и региона, а у новембру је одржано 15. Јањско вече у Равном Селу.

У јануару 2025. године објављен је 15. број илустрованог часописа Јањски гласник, док су у фебруару чланови ЗУЈ учествовали на Сајму завичаја и обиљежили 16 година постојања удружења уз прославу славе Светог Симеона Мироточивог. У мају су, на позив народног посланика Миодрага Линте, посјетили Народну скупштину Републике Србије. У јуну су организовано посјетили Јањски сабор у Манастиру Глоговац, доприносећи осликавању иконе јањских мученика који су канонизовани, а такође су дали значајан допринос припреми и организацији 16. Јањског вишебоја.

Благословом епископа бихаћко-петровачког господина Сергија, у Јањској кући у Стројицама одржан је научни скуп Срби у Босанској Крајини — сеобе, ратнови и страдања, на којем је учествовало 15 доктора и професора историје из Републике Србије и Републике Српске. Крајњи циљ овог скупа био је издавање Зборника радова како би се сачувала сјећања на жртву предака. На иницијативу црквеног одбора започета је и санација звоника и кровишта Храма рођења Пресвете Богородице, највећи подухват на стројичкој цркви у протеклом периоду.

Програм Сабора био је испуњен пјесмом, игром и дружењем, у духу народног стваралаштва и очуване традиције. Сабор Јањана потврдио је свој статус као мјесто сусрета генерација и његовања заједништва, сјећања и радости окупљања. Посебну пажњу привукли су наступи вокалног солисте и кантаутора Боре Војиновића, који је извео незваничну химну Родни Јањ, изворне мушке пјевачке групе Јањски завичај, гуслара Витомира Вулина, као и КУД-ова Јањ-Стројице и Културног центра Младоси из Футога.

Након културног дијела програма, уследило је надметање у спортско-витешким играма — бацању камена с рамена, скоку удаљ из мјеста, навлачењу конопца и традиционалној кошевини — чиме је Сабор Јањана још једном потврдио свој значај као простор који спаја генерације и његаје заједништво, сјећање и радост окупљања.

У забавном дијелу програма прве вечери су наступили крајишки пјевачи, дуо Гоци и Роца, и вокални солисти Весна Дудаш и Миле Вранић. Друго вече наступили су гости из Шипова Браћа Лекић.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

У БРИЖИНИ КОД БУГОЈНА НИЧЕ ПРВА СПОМЕН-КАПЕЛА ПОСВЕЋЕНА УБИЈЕНОЈ СРПској ДЈЕЦИ

У селу Брижина код Бугојна, гдје су усташе 20. априла 1942. године у штали домаћина Недељка Пилиповића запалиле 86 српских цивила, међу којим којима 46 дјеце, гради се прва спомен-капела на простору бивше Југославије посвећена страдаој српској дјечи у Другом свјетском рату.

На унутрашњим зидовима капеле димензија осам пута четири метра, која се налази у оквиру православног гробља сада опустјелог српског села, биће умијесто фресака исписана имена више од 500 српске дјеце млађе од 16 година убијене на простору Ку-преса, Бугојна и Доњег Вакуфа.

Иницијативу за изградњу спомен-капеле покренули су парох бугојански Славиша Ђурић и Фондација Заборављени коријени, а наишла је на изузетан одзив код Срба рођених на овом подручју, као и расељених у свијету.

Оснивач Фондације Заборављени коријени Драган Радовић рекао је да је озидана капела, а да је у току постављање рогова и крова. — Најважније је да има много приложника и људи су од срца прихватили то да се направи ова капела. Колико ја знам, то је прва капела посвећена страдаој српској дјечи. Имају капеле посвећене страдању Срба на неком простору, али овдје је баш акценат стављен на страдалу дјецу — навео је Радовић.

Он је навео да је значајан дио прилога за капелу од око 4.000 КМ остварен продајом Зборника докумената Занесовићи који је издала Фондација, а у коме су комплетни подаци страдале дјеце са тог подручја повезани са архивским документима.

— Наведено је име и пол дјетета, име оца, села у ком је рођено, датум и година рођења, датум и мјесто страдања. Велики је број дјеце до једне године, чак и новорођенчади од два, пет дана који су у документима често евидентирани као некрштена дјеца — рекао је Радовић.

Он је указао да су убиством најмлађих заувјек затрпале многе српске породице на Ку-прешкој висоравни и Скопљанској долини, а да је ова капела начин да се оне отму од заборавља.

— До Брижине води лош макадамски пут. Тамо Срба више нема. На мјесту штале гдје су спаљени Срби у априлу 1942. године је дигнут споменик. Убијени никада нису ексхумирани, само су њихови остаци затрпани. А у близини је наше гробље гдје градимо капелу — рекао је Радовић.

Он је нагласио да Срби тог подручја желе да за ову причу чује свијет, а да је отац Славиша Ђурић велики борац.

У прилог томе он је навео да је парох бугојански успио да учини немогуће — да у храму у том граду постави споменик борцима Војске Републике Српске са простора бугојанске парохије.

— Он је пронашао начин да подигне споменик унутар храма, дакле са сјеверне стране налази се споменик борцима, а на супротној страни подигнут је споменик цивилним жртвама рата у Храму Пресвете Богородице у Чипулићу — рекао је Радовић. **РТС**

» Наступ изворне мушке пјевачке крајишке групе Јањски завичај

ЗА НОВИ ЖИВОТ БИЛЕЋКОГ СЕЛА: Помозимо изградњу пута до храма у Долима

Село Дола, у општини Билећа, мада данас са мало сталних становника, и даље живи кроз своје потомке. Расути по цијелој Херцеговини, Србији и дијаспори, они не заборављају камен са кога су потекли њихови преци. Из тог осјећаја припадности и љубави према завичају, покренута је иницијатива да се обнови пут Звијерица – Дола, који води до Храма Светог Архангела Михаила.

Храм у Долама представља духовно средиште и саборно мјесто за братственике из породица Илић, Дангубић, Јокановић и Самарџић. Сваке године, 7. јула, слави се Ивањдан – слава која симболизује трајност вјере и заједништва. Тога дана у селу оживи свака кућа, дворишта се испуне разговорима, смијехом и мирисом трпезе, а ове године сабор је окупио око 150 људи.

Њихова мисија је да се дјелима исказе љубав према завичају. У претходним годинама, потомци су обновили и уредили двориште цркве, подигли љетниковац и створили простор достојан сабрања. Али највећи изазов остаје пут – правцем дугим

» Испред Цркве Светог Архангела Михаила окупљају се Илићи, Дангубићи, Јокановићи и Самарџићи

чак 11 километара и даље се простире макадам. Током кишних дана он постаје тешко проходан, чак и небезбједан.

– Жеља нам је да обезбједимо лакши и сигурнији прилаз храму и нашим кућама. Бетонирањем ове дионице пута омогућили бисмо да свако ко дође у Доле може без тешкоћа стићи до цркве и мјеста гдје су наши преци живјели и оставили свој траг. Наш труд није довољан без подршке добрих људи који знају да цијене своје коријене и традицију – поручују чланови Одбора за обнову, који чине Милан Илић, Владо Илић, Будо Дангубић, Милан Дангубић и Гале Дангубић.

Сви који желе да помогну ову иницијативу могу да пруже подршку уплатом на жиро рачун: Будо (Недељко) Дангубић – 562-008-82150004-28.

– Хвала свима који препознају и подржавају наш труд и настојање да сачувамо наше село и наше заједништво, и да градимо бољу будућност за потомке који не смију заборавити ко су и одакле су – истичу из Одбора.

Удружење Мостараца вратило сјај споменику Алексе Шантића

Захваљујући ангажману Удружења Мостараца и личном труду предсједника УО Благоја Ребића, споменик великом српском пјеснику Алекси Шантићу у Мостару поново је добио свој достојанствен изглед.

Биста, која је током протеклих година више пута била оштећивана и скрнављена, остала је без слова са пјесниковог имена, па је на натпису стајало „Антић“ умјесто „Шантић“. Тај приказ био је болан подсјетник на равнодушност према културном наслеђу и духовном симболу Мостара.

– Удружење је коначно успјело да своју донацију слова за бисту Алексе Шантића спроведе у дјело. Наиме, градске власти су на оскрнављену бисту поставиле надгробну плочу, на шта

смо сви реаговали, па је она уклоњена. Однио сам ливена бронзана слова, а јутрос су ми, након мјесец дана, послали слику постављеног натписа – изјавио је Благоје Ребић за Слободну Херцеговину.

Захваљујући овој иницијативи, натпис на споменику је обновљен, а пјесниково име враћено у пуном облику – онако како доликује човјеку који је својим стиховима уједињавао људе различитих вјера и народа.

Овим гестом, Удружење Мостараца показало је да љубав према завичају и поштовање према културном наслеђу не познају границе. Шантићев споменик сада поново стоји као симбол Мостара, његове душе и трајне пјесничке ријечи.

Културни мост између Сечања и Билеће

У оквиру *Тамишких дана* у Дому културе у Сечању одржана је манифестација *Са завичајем у срцу – Билећа Сечањ*. Овај сусрет културно-умјетничких друштава показао је да љубав према етно музици и фолклору надахњује све генерације.

Публика је имала прилику да ужива у наступима КУД-а *Владо Томановић* Сечањ, Градског културно-умјетничког друштва *Владимир Гађиновић* из Билеће, пјевачке групе *Ерцејовина* из Сечања, КУД-а *Др Борислав Јанкулов* из Јаше Томића и КУД-а *Светиозар Шемић* из Јарковца. Атмосферу је употпунио и млади гуслар Дејан Милићевић из Билеће, који је и поред своје четрнаесте године већ објавио први ЦД. Наступ је употпуњен и соло пјевањем Ане Милошевић, која је заједно са осталим учесницима показала снагу традиције и заједништва.

Програм је отворио млади здравичар Вељко Попадић, а током вечери смјенивали су се наступи који су наишли на бурне аплаузе и одушевљење бројне публике. Тражио се и бис, што је најбоља потврда успјешности овог сусрета.

Како је истакла директорка Образовно-културног центра Сечањ Бранислава Рудан, овај пројекат није био ограничен само на једну вечер. Неколико дана трајало је дружење дјеце из Сечања и Билеће кроз радионице и упознавање културе и традиције два краја. Заједно су посјетили и Темишвар, гдје их је примио почасни предсједник Савеза Срба у Румунији Славомир Гвозденовић.

Утисак да се Билећани у Сечању осјећају као код своје куће потврдио је и Небојша Роган, предсједник ГКУД-а *Владимир Гађиновић* из Билеће. Он је нагласио задовољство сарадњом двије општине и срдачним пријемом у Сечању.

Манифестацију су подржали Министарство спољних послова Републике Србије – Управа за сарадњу са дијаспором и Србима у региону, СО Сечањ, Образовно културни центар Сечањ, Туристичка организација Општине Сечањ, Пољопривредно рибарско предузеће *Свети Никола Сечањ*, *Massagrar* ПЈ фарма Сечањ, Завичајни клуб Сечањаца – Сечањ, хотел *Црвени цвијет* и Ауто центар *Денга*.

Клек обиљежио 80 година од колонизације

Манифестација *Дани Клека*, која је обиљежила своје девето издање, претворила је ово банатско мјесто у живу позорницу културе, заната, гастрономије и заједништва. Програм је објединио културно-умјетничке, спортске, едукативне и забавне садржаје намијењене свим генерацијама, уз неизоставни мисир рибељ чорбе и пјесму тамбураша, а поводом осамдесет година од колонизације.

Посебну пажњу привукао је Трећи фестивал ракије, на коме је оцијењено више од шездесет узорака. Стручни жири чинили су проф. др Александар Петровић као предсједник, проф. др Слободан Јовић, проф. др Владимир Пушкаш и Немања Стевановић. Прво мјесто освојио је шљива из 2018. године коју производи Роберт Косо из Зрењанина, друго је припало Милораду Михајловићу из Зрењанина за виљамовку, а треће Подруму *Новаковић* из Тополе. Пехаре и пригодне поклоне најуспјешнијима уручио је Марко Грче из Удружења *Клесански ракијаш*.

Посебан дио програма био је по-

» Клек мирисао на рибуљ чорбу и ракију

свећен обиљежавању осам деценија колонизације. У Дому културе Клек одржано је свечано вече које је водио Милан Бјелогрић, уз учешће гуслара Љубише Атељевића, црквеног хора *Свети Арханђел Михаило*, женске пјевачке групе *Извори звуци* и КУД-а *Пионир* из Зрењанина. Присутни су имали прилику да виде изложбу архивских фотографија, а главну бесједу одржао је проф. др Јово Радош, говорећи о судбини колониста, њиховом сналажењу и прилагођавању.

Том приликом уручене су и похвале и признања: Сани Петровић, директорки Туристичке организације, Марији Симсији, ученици генерације, Мирјани Вукобрат из ОШ

Јован Дучић и Горану Стајићу, некадашњем предсједнику и дугогодишњем члану Савјета МЗ Клек. Признања је уручио актуелни предсједник Савјета Горан Марковић, након чега је уследио ватромет и концерт Горана и ОК бенда.

Завршног дана одржано је и традиционално такмичење у кувању рибељ чорбе. Упркос киши окупило се деветнаест екипа, а жири у саставу Чабан Шељмеш, Тибор Ференчик и Антал Киш донио је одлуку: прво мјесто припало је екипи *Једна йрица* из Јанковог Моста, друго *Три у оку* из Међе, а треће *Дешелина* из Клека. Најбољима су уручене награде у виду котлића, дипломе и захвалнице.

» ГЛАМОЧКО КОЛО: Културно-умјетничко друштво *Будућност* из Гламоча

» Младен Јовчић, Миодраг Линта, Перица Милутин, Миле Ерцег, свештеник Слободан Кљајић, Небојша Радивојша, Срђан Белензада и Зоран Васовић

ОДРЖАНО ГЛАМОЧКО ВЕЧЕ У БЕОГРАДУ

У ресторану *Језеро* у Београду 26. септембра одржано је традиционално Гламочко вече у организацији Удружења Гламочана из Београда. Како кажу организатори ово је повратак кући, бар на трен. Ове вечери Гламоч није далеко, него је у погледима, пјесми, у акценту и причама које сви знају и у срцима која куцају исто ма гдје да су.

Наздравили су овом приликом за оне који су у завичају, али и за оне који нису са њима, а указали су им част и минутом ћутања јер их са поносом носе у срцу.

Наздравили су и за Гламоч и за сва она јутра обасјана маглом, за вечерње вјетрове и звук фруле с брда.

Предсједник Удружења Гламочана из Београда Александар Радивојша захвалио се свима који су дошли, посебно Гламочанима који су дошли из завичаја, Гламоча.

— Захвалио бих се и свим Гламочанима који су донирали средства за одржавање ове вечери, као и онима који су донирали награде за томболу. Желим вам свима да се лијепо проведете и да ово вече запамтите по одличном дружењу и атмосфери.

Радивојша је поздравио народног посланика Миодрага Линту и

предсједницу Савеза крајишких удружења Ранку Срдих Милић.

Народни посланик и предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта рекао је да се ових недеља и мјесеци навршава 30 година како је српски народ са подручја западне Крајине доживио трагедију и катастрофу.

— Са подручја општине Гламоч и осталих 12 западнокрајишких општина од краја јула 1992. до почетка октобра 1995. протјерано је 150.000 Срба, а више од 2.000 је страдало или се воде као нестали. Трагична је чињеница да за ове смишлене злочине против нашег народа нико није одговарао. Без обзира на ову трагедију, наш народ је показао снагу, истрајност и посвећеност и један дио се прогнаних Срба вратио у Гламоч. Они чувају идентитет на том подручју, али се суочавају са бројним проблемима и треба да им се помогне да опстану на својим вијековним огњиштима.

ПОЗДРАВ ИЗ ЗАВИЧАЈА

Присутнима се обратио и начелник Општине Гламоч Небојша Радивојша.

— Нас Гламочана има по свим континентима, али хвала Богу има нас још и у Гламочу. Најбољи доказ

» Александар Радивојша

за то је да смо и даље већина, и даље држимо власт имамо и културно-умјетничко друштво и у то име вам се захваљујем што сте нашли за сходно да и њих позовете. Ово путовање у Београд они доживљавају као малу екскурзију на којој могу боље да упознају нашу матицу и главни град. На овим вечерама се упознајемо међусобно и битно је да одржимо контакт, јер једни другима увијек можемо затребати.

Небојша Радивојша је позвао све Гламочане и пријатеље Гламоча да буду гости на Данима гламочког кромпира који ће се одржати 25. октобра.

Присутни су били и представници Удружења Гламочана из Бањалуке и Удружења Гламочана из Новог Сада, такође свештеници Срђан Белензада, који служи у Гламочу, са Слободаном Кљајић који је некада служио у Гламочу, а данас је парох у једном војвођанском мјесту.

Наступило је Културно-умјетничко друштво *Будућност* из Гламоча које је заиста амбасадор свог краја, са гламочким колом, Играма из Понишавља, а и вокални солиста Марија Белензада представила се једном пјесмом.

БОГАТА ТОМБОЛА

Организатори су организовали и богату томболу уз помоћ донатора: *Беохемик* власника Ратка Чолића, *Стоишекс* власнице Стоје Меселција, *Биромат* (фирма покојног Слободана Вујаковића Дугор), књиге Издавачке куће *ЈРЈ* Мише Нинковића, поклон пакети кафе *Моја шашица не тије свашица* Александра Џалете, ПВЦ прозори фирме *Алмон* Смиљана Џалете, ручак за двије особе ресторан *Турис*, фирма *Ексклузив* из Бањалуке и Гламочанин Никола Толмич донирали су 11 поклон пакета.

Пјесник Љутомир Рундић донирао је своје дјело *Пејрин бунар*

у два тома, а уједно је преузео и улогу водитеља.

Веселе је трајале до дубоко у ноћ, уз народни оркестар РТС-а под управом Синише Вићентијевића. Такође, присутне је разгласила и пјесма Миленка Крндије и Жарка Ђукића, двојца познатијег под именом *Прелције*. Микрофона се латио и Младен Јовчић.

Гламоч данас припада Федерацији БиХ, а познат је наравно по гламочком глумом колу и гламочком кромпиру, али и по још много чему као што су рјечица Врба која тече узбрдо, по каменом стећку који „лежи на три пиљка“ и тежи око три тоне, по тврђави Табији која је постала културно наслеђе од значаја за БиХ, такође за Гламочане је значајан и њихов последњи кнез Пријан.

Гламочани су познати по чврстом карактеру, великој гостољубивости и везаности за завичај.

ДРАГАНА БОКУН

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ РАШКА
Ставови изнјети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

Први скуп Стевандића у Жупици

У селу Жупица, у Општини Дрвар, у Федерацији Босне и Херцеговине, 6. септембра 2025. године одржано је прво окупљање породице Стевандић. Догађај је имао свечани, али и емотивни тон, јер су се неки рођаци први пут лично упознали.

Окупљање је започело дочеком гостију у сеоском дому, гдје су организатори приредили традиционалну закуску. Уз разговоре, чланови породице су имали прилику да подијеле успомене и приче о својим прецима, али и да размијене планове за будућа виђања. Након дружења испред куће у Жупици, присутни су се упутили у Прекају у Цркву Успења Пресвете Богородице гдје је свештеник Милош Црепуља одржао литургију. Након литургије свештеник је одржао говор којим је позвао на наставак окупљања и очувању родбинских односа и везе са завичајем. Након литургије, рођаци су обишли гробље предака и евоцирали успомене из млађих дана и времена проведеног са најмилијима. Послије обилазака, дружење је настављено у рестора-

ну *Магера* у Дрвару уз топле и пријатне ријечи успомена и сјећања.

Иницијатор и организатор окупљања Дарко Стевандић, изразио је задовољство због првог успјешног окупљања и планира да то прерасте у традицију.

— Идеја о окупљању породице настала је прошле године када сам на свадби рођаке Милане упознао брата и сестру из Бањалуке и схватио да смо ми унуци од два рођена брата. Поријекло породице и коријене изучавам одавно, али сам прошле године почео да размишљам о организацији окупљања. Наш задатак је да не заборавимо одакле потичемо и да се трудимо да ова окупљања постану традиција — истакао је Дарко Стевандић.

Према породичном предању, Стевандићи воде поријекло из динарског подручја, из Далмације. Током историје, ратних дешавања и миграција, дио породице се раселио у различите крајеве. Стевандићи славе Ђурђевдан, исти су род са Кесићима и Краљима. Кесића има у цијелој области и

изведена презимена су им Краљ, Стевандић, Видовић, Рујевић, Алексић и Поповић.

Село Прекаја смјештена је уз речицу Унац, која јој је западна граница, а источна је планина Клековача, односно њене није косе и врхови Јаворова Коса, Вршина, Коло и Лаушевац. Прекају од Жупице дијели Склоп и Орловача. Куће су углавном у низини проширене увале Унац, а мали број смјештен је уз планинску подгорину.

Прво окупљање породице Стевандић у

селу Жупица показало је колико су породичне везе важне без обзира на удаљеност и вријеме које раздваја генерације. Сусрет је потврдио да заједништво, сјећање на претке и преношење традиције на млађе нараштаје представљају темељ очувања идентитета. Договор да оваква окупљања постану традиција говори да ће породица Стевандић и у будућности остати повезана, снажна и поносна на своје коријене.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

НЕ СМИЈЕМО ЗАБОРАВИТИ ЈУНАЧКИ ЧИН МАЈОРА МИЛАНА ТЕПИЋА И ВОЈНИКА СТОЈАДИНА МИРКОВИЋА

Херојски чин мајора Милана Тепића и војника Стојадина Мирковића остаје један од најсвјетлијих симбола части, пожртвовања и вјерности завети. Поводом 34 године од њихове погибје, председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта поручио је да српски народ никада не смије заборавити њихову жртву, јер су мајор Тепић и војник Мирковић својим поступком показали шта значи част, храброст и оданост отаџбини. Мајор Тепић, родом из Козарске Дубице, свјесно је жртвовао живот како оружје и муниција не би пали у руке хрватским паравојним и полицијским снагама, које су тим оружјем намјеравале да убијају његове војнике и српски народ. Уз њега је страдао и деветнаестогодишњи војник Стојадин Мирковић из околине Ваљева, који је, упркос наредби да се повуче, одбио да напусти свог старјешину и остао му одан до краја.

Центар збивања њихове херојске погибје била је касарна *Божидар Ација* у Бјеловару и оближње војно складиште *Беденик*, гдје је мајор Тепић 29. септембра 1991. године дигао у ваздух складиште муниције и тако спријечио да оружје доспије у руке непријатељу. Његов чин остао је симбол војничке части и непоколебљиве вјере у завету коју је дао својој земљи.

Линта наглашава да је од посебног значаја његовање културе сјећања на мајора Милана Тепића и војника Стојадина Мирковића, као и на све српске хероје који су животе положили за слободу народа и одбрану државе. Њихов примјер, додаје он, мора бити узор младим генерацијама.

У Хрватској, ни 34 године после, нико није осуђен због стрељања три официра, једног подофицира и шест војника који су се предали након заузимања касарне у Бјеловару 29. септембра 1991. године. То је, како истиче Линта, још један доказ да хрватско правосудје није независно ни професионално, већ дубоко етнички мотивисано.

РУШЕЊЕ 60 КРСТОВА НА ПРАВОСЛАВНОМ ГРОБЉУ ПЕЧУЈ ПОРЕД ЗЕНИЦЕ ЈЕ БЕЗУМАН И ВАРВАРСКИ ЧИН

Вандалско рушење 60 крстова на православном гробљу Печуј код Зенице представља безуман и варварски чин који заслужује најоштрију осуду. Тим поводом, председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцијенио је да овај напад није усамљен случај, већ дио континуираног и систематског настојања да се застраше преостали Срби у Зеници, Зеничко-добојском кантону и широм Федерације БиХ. Према његовим ријечима, рушење крстова и други вандалски акти које изводе бошњачки шовинисти имају јасан циљ — да се малобројни Срби обесхрабре, протјерају са својих вјековних огњишта, затру трагови српског постојања и присуства, те да се присвоји српска имовина. Линта апелује на међународне организације и институције да најоштрије осуде овај шовинистички чин и да затраже од надлежних органа у Зеници и Зеничко-добојском кантону да хитно пронађу организаторе и починиоце и казне их у складу са законом. Како истиче, у питању је један у низу злочина из мржње према Србима и свему што је српско.

Линта други пут позива Тужилаштво за ратне злочине да користи 250.000 докумената о злочинима над Србима

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта други пут позива Тужилаштво за ратне злочине да у свом раду почне да користи 250.000 докумената о злочинима над Србима. Тужилаштво за ратне злочине преузело је 2009. године архиву бившег Савезног комитета за прикупљање података о повредама међународног хуманитарног права и злочина против човјечности на територији бивше Југославије од 1991. до 1999. године.

Одлуку о оснивању наведеног Комитета донијела је Скупштина бивше СФРЈ прије 33 године, тачније 18. марта 1992. године. Током свог постојања

Комитет је прикупио више од 250.000 докумената о злочинима над Србима.

Комитет, који је једно врије-

ме предводио тадашњи патолог са ВМА др Зоран Станковић, истраживао је ратне злочине над Србима у Госпићу, Медач-

ком цепу, Пакрачкој пољани, Вуковару, западној Славонији, сјеверној Далмацији, Лици, Кордуну, Банији, логору Лора у Сплиту, затвору Керестинец у Загребу и друге на територији Хрватске. Истраживао је и злочине над Србима на подручју Мостара, Дретеља (Чапљине), Коњица, Сарајева, Горажда, Вишеграда, Босанске Посавине, гдје је обрађено 27 логора, пронађене масовне гробнице, као што је Мркоњић Град и низ других у БиХ.

Такође, Комитет је прикупио и документацију о НАТО агресији на СР Југославију 1999. године, која је веома обимна и детаљна.

САРАЈЕВО ФАЛСИФИКУЈЕ ИСТОРИЈУ, СРБИЈА ТРЕБА ДА ОСНУЈЕ МУЗЕЈ СРБА ИЗ РЕГИОНА

Упорно настојање Сарајева да фалсификује историју представља дио шире кампање која за циљ има присвајање српске културне и писане баштине, оцјењује председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Један од најочигледнијих примјера, како истиче, јесте покушај сарајевских историчара и филолога да Повељу бана Кулина представе као документ писан тзв. босанским језиком, односно босанчицом — што је апсурдна тврдња без икаквог историјског утемељења.

Повеља бана Кулина, коју је 1189. године босански бан упутио дубровачком кнезу Крвашу (Гервасију), представља први сачувани документ на српском народном језику, писан ћирилицом. На то подсећа и председник Одбора за стандардизацију српског језика САНУ проф. др Срето Танасић, наглашавајући да је Повеља настала осам вијекова прије стварања данашње

БиХ и да никако не може бити доказ њене „државности“.

Бан Кулин био је српски властелин православне вјере који је управљао дијелом данашње Босне. У његово вријеме није постојала држава БиХ, већ је постојала средњовјековна српска држава у којој је живио српски народ и говорио српским језиком. Годину дана прије настанка Повеље, 1188. године, римски папа је у писму дубровачком надбискупу Босну назвао „српским краљевством“, што се помиње и у више папских повеља између 1187. и средине 13. вијека.

Линта сматра да Србија треба да оснује посебну државну институцију — Музеј Срба из региона — који би се бавио очувањем и његовањем културног наслеђа, обичаја и традиције Срба који су поријеклом из региона или живе у сусједним државама. Посебно је важно, наводи, да та инсти-

туција има задатак да чува српску писану баштину од фалсификата и присвајања.

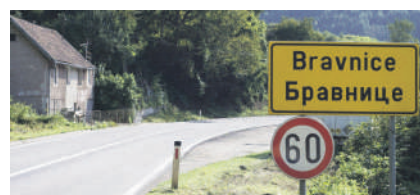
У оквиру Музеја били би организирани културни центри посвећени различитим областима — Културни центар Срба из Крајине, Културни центар Срба из Републике Српске, Културни центар Срба из Федерације БиХ, Културни центар Срба из Црне Горе и други.

Према Линтином мишљењу, у Хрватској и Федерацији БиХ већ дуго траје систематско ометање српског наслеђа, које се преименује у хрватско или бошњачко, па чак и уништава. Хрватске и бошњачке институције, упозорава он, у континуираној раду на фалсификовању српског језика, ћирилице, културе и личности, са циљем да се избрише идентитет српског народа на тим просторима. Слични процеси, додаје, постоје и у Црној Гори и Сјеверној Македонији.

ТРИ ДЕЦЕНИЈЕ ЋУТАЊА О 81 УБИЈЕНОМ СРПСКОМ ЦИВИЛУ У СЕЛУ БРАВНИЦЕ КОД ЈАЈЦА

Злочин над 81 српским цивилем у селу Бравнице код Јајца, почињен прије три деценије, никада не смије бити заборављен ни опроштен — поручује председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Припадници Хрватске војске су 13. септембра 1995. године поставили засједу избјеглицима који су се налазили у аутобусу и запрежним колима, након чега су их напали зoljaма, гранатама и аутоматским оружјем.

Мета напада били су углавном дјеца, жене и старци који су се повлачили из правца Доњег Вакуфа ка Бањалуци. У само једном дану, хрватски војници су убили најмање 81 српског цивила, међу којима чак осморо дјеце. Најмлађа жртва био је

трогодишњи дјечак, док је најстарија жртва имала преко 90 година. Само у једном аутобусу убијено је 16 цивила, међу којима шесторо дјеце. За овај монструозни злочин — нико није одговарао.

Према доступним подацима, злочин су починили припадници 4. гардијске бригаде Хрватске војске, којом је у то вријеме командовао бивши министар одбране ге-

нерал Дамир Крстичевић, заједно са више официра и војника. Упркос бројним доказима и свједочењима, Тужилаштво Хрватске није покренуло ниједан кривични поступак, што јасно указује на етнички мотивисано игнорисање злочина над Србима. Хрватска, како истиче Линта, и даље упорно одбија да процесуира припаднике своје војске који су извршили агресију на Републику Српску и починили масакре над недужним цивилима.

Линта већ више година захтијева да Тужилаштво за ратне злочине Србије покрене истрагу и подигне оптужницу за један од најстрашнијих злочина над Србима у БиХ, јер је ћутање и даље облик неправде према жртвама и њиховим породицама.

Србија да оснује Канцеларију за Анекс Г Бечког споразума о сукцесији Приватна својина и стечена права

Неопходно је да Србија оснује државну институцију – Канцеларију за спровођење Анекса Г Бечког споразума о сукцесији *Приватна својина и стечена права*, јер је то једини начин да се системски помогне прогнаним Србима, као и другим оштећеним грађанима и правним лицима, у борби за повратак њихових одузетих или узурпираних имовинских и стечених права у Хрватској и Федерацији БиХ.

Такав захтјев упућује председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта, указујући да бројне чињенице потврђују како званични Загреб и Сарајево већ деценијама плански опструирају реализацију Анекса Г, с циљем да легализују отимање српске имовине и стечених права.

У оквиру Канцеларије, како предлаже Линта, требало би да постоје двије правне службе – једна за Хрватску, а друга за БиХ. Њихова основна улога била би да пружају бесплатну правну и информативну помоћ прогнаним Србима и свим другим оштећеним грађанима, те да координишу активности у заштити њихових имовинских интереса.

Анекс Г јасно прописује да свим грађанима и правним лицима мора бити призната, заштићена и враћена имовина коју су имали на дан 31. децембра 1990. године у једној од држава наследица бивше СФРЈ.

Такође, документ наглашава да ће сваки пренос или одузимање имовине извршено под притиском или пријетњом након тог датума бити ништавно.

Према међународном праву и уставним нормама Хрватске и БиХ, Споразум о сукцесији бивше СФРЈ има већу правну снагу од домаћих закона, јер је ратификован у Сабору Хрватске и у Парламентарној скупштини БиХ.

Бечки споразум о сукцесији бивше СФРЈ потписан је 29. јуна 2001. године, прије 24 године, од стране тадашње Савезне Републике Југославије, Хрватске, Словеније, Македоније и БиХ. Садржи седам анекса, а на снагу је ступио у јуну 2004. године, након што га је као последња потписала Хрватска.

За прогнане Србе, друге оштећене грађане и српске фирме најважнији је управо Анекс Г, који се односи на заштиту приватне имовине и стечених права.

Забрана концерта Влатке Карановић у Дољанима доказ ширења мржње према Србима

Забрана концерта пјевачице Влатке Карановић у селу Дољани код Оточаца 21. септембра, на празник Мала Госпојина, представља јасан доказ планске мржње и нетрпељивости према преосталим Србима у Лици, општини Оточац и шире у Хрватској, као и према прогнаним Србима у Србији, Републици Српској и расијању, оцјењује председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Циљ вишедневне антисрпске кампање био је застрашивање преосталих Срба и изазивање осјећаја угрожености и узнемирености. Концерт је забрањен јер Хрватска и даље није истински демократска држава у којој се поштују људска права, владавина права и антифашизам.

Носиоци кампање били су удружења хрватских ветерана, локална и жупанијска власт и

дио медија, који су у својим саопштењима изнијели неистине: да су хрватски ветерани штитили демократске вриједности и српски народ, да српски пјевачи величају четничку идеологију и идеје Велике Србије, и да је Република Српска Крајина била терористичка творевина.

Линта истиче да се крајишки Срби никада неће одрећи својих коријена и крајишког поријекла. Крајина је темељ српског идентитета на простору данашње Хрватске и симбол је историјских страдања српског народа — од сеоба проузрокованих турском најездом, преко Војне крајине и ускока у Далмацији, до геноцида у НДХ, рата 1991–1995. године, пљачке и отимања имовине, планске асимилације и кршења људских права српских повратника и прогнаних Срба.

30 година без правде за српске жртве у Вариводама

Масакр 10 српских цивила у селу Вариводе код Книна, који се догодио 28. септембра 1995. године, остаје без одговора, истиче председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Недужни људи, чија је просјечна старост била 67 година, погубљени су скоро два мјесеца након злочиначке акције *Олуја*, искључиво због своје српске националности. На том подручју тада није било ратних дејстава, што додатно истиче свирепост злочина.

Линта наглашава да етнички мотивисано хрватско правосуђе до данас није подигло оптужницу, нити донијело осуђујућу пресуду за припаднике хрватске војске и полиције који су наредили и извршили убиство српских цивила у Вариводама. Исти статус некажњености важи и за бројне друге злочине над српским цивилима у околним селима — Голубић, Гошић, Плавно, Отон, Мокро Поље, Уздоље, Жагровић и друга. Мали број Срба остао је у селу само због обећања Фрање Туђмана да ће они који „нису окрвавили руке“ бити заштићени — али су многи платили главом.

Нажалост, Тужилаштво за ратне зло-

чине у Београду није покренуло истрагу, нити подигло оптужницу за злочине над српским цивилима у Вариводама и другим мјестима, као ни за злочине над ратним заробљеницима извршене током и након *Олује*.

Попис становништва у Хрватској из

1991. године показује да је у Вариводама живјело 477 људи, од којих 472 Срба. Према попису из 2021. године, у селу живи 61 особа, без назначене националности, од којих су само четворо млађи од 40 година, што илуструје катастрофалне демографске последице злочина.

БЕОГРАД ДА ПОКРЕНЕ ИСТРАГУ ЗА УБИСТВО ДУШАНА ТРИВУНЧИЋА УБИЈЕНО ПРИЈЕ 34 ГОДИНЕ

Прије 34 године, 17. септембра 1991. године, свирепо је убијен посланик у Хрватском сабору Душан Тривунчић из Јасеновца, подсјећа председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Нико није одговарао за овај злочин, као ни за многе друге ратне злочине над Србима на подручју данашње Хрватске.

Тривунчић је на вишестраначким изборима 1990. године изабран за посланика испред листе СКХ-СДП, којом је тада руководио Ивица Рачан. Једини разлог због кога је убијен био је његов српски национални идентитет. Он је једини посланик у Хрватском сабору који је убијен током мандата.

Рођен 1935. године, Душан Тривунчић је као дијете преживио логор Јасеновац, у коме је страдала његова мајка. Био је угледни агроном и поштован у локалној заједници. Ликвидација је имала јасан циљ — застрашити преостале Србе у Јасеновцу, Новској и шире, те подстаћи присилно исељавање српског народа из тих крајева.

Према свједочењу супруге и кћерке, Тривунчића су одвели из породичне куће у Јасеновцу у послеподневним часовима 17. септембра 1991. године, претресли кућу тражећи оружје, ставили му лисице и одвезли у непознатом правцу. Његово тијело пронађено је сутрадан у шуми Зеленика поред ауто-пута Загреб–Београд. Линта наводи да постоје информације да су га ликвидирали припадници ХОС-а, а извјештаји љекара – вјештака потврђују да је умро насилном смрћу услјед прострјелних рана на грудном кошу и глави. Линта наглашава да хрватско правосуђе у 34 године није пронашло, ухапсило и адекватно казнило налогодавце и починиоце овог монструозног злочина, као ни многих других злочина над Србима. Због тога он поново позива Тужилаштво у Београду да покрене истрагу и подигне оптужницу за убиство Душана Тривунчића, као и за друге злочине над Србима, истичући да хрватско правосуђе није независно, већ ради на оправдању ратне политике Фрање Туђмана чији је циљ био стварање етнички чисте Хрватске.

СЈЕЋАЊЕ НА СЕДАМ СРПСКИХ ЦИВИЛА У МИРЛОВИЋ ПОЉУ; ЛИНТА ТРАЖИ МЕМОРИЈАЛНИ ЦЕНТАР

Седм српских цивила у Мирловић Пољу код Дрниша погубљено је прије 32 године, подсјећа председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Жртве су биле старости од 55 до 86 година, а једна особа је теже рањена. Злочин је 6. септембра 1993. године починила Девета бојна *Рафаел Бобан*, у саставу 114. бригаде Хрватске војске, којом је командовао следбеник усташког покрета Марко Скејо. Подручје је било под заштитом УНПРОФОР-а, који није заштитио српске цивиле.

За овај и многе друге злочине над Србима одговорни још увијек нису процесуирани, а Тужилаштво за ратне злочине Србије готово ништа не предузима. Линта позива Србију да оснује Меморијални центар српских жртава на простору бивше Југославије, чији би циљеви били евиденција страдалих Срба, попис страстишта и трајно чување сјећања на српске жртве у домаћој и међународној јавности.

» Победници Дана веселе машине

16. ДАНИ ВЕСЕЛЕ МАШИНЕ У КЉАЈИЋЕВУ

У неђељу 14. септембра 2025. одржани су шеснаести Дани веселе машине и 13. *Злајни деспилаш ракије шљивовице* у организацији Удружења виноградара и воћара ВИСОВИ из Кљајићева.

Ни кишно вријеме које је претходило одржавању манифестације на Бурдушеву брду није омело такмичаре да дођу са својим бакарним казанчетима и такмиче се на овој традиционалној манифестацији, јединственој не само у Војводини, него и нашој држави.

Такмичари су дошли из многих мјеста, Црвенке, Станишића, Сомбора, Леније.

Након подјеле кома шљива из воћњака удружења, приступило се печењу ракије шљивовице. До тада су организатори уз здравицу ракије припремили доручак, а вриједне чланове удружења су спремиле ушטיפке и крофне које су пријатно изненадиле присутне на манифестацији, свјеже и домаће.

Гости су долазили из разних крајева, из Јагодине, Трстеника као и два удружења из Београда, Завичајни клуб Кордунаша на челу са Душком Дејановићем, као и Драган и Небојша Харамбашић, Маринко Мусулини и Јанко Радјковић, као и Удружење Кордунаша, потомака и пријатеља Кордуна на челу са Петром Шаулом и Миланом Јовановићем. Посебно драги били су гости из Белог Манастира.

Дошли су пријатељи и чланови сродних удружења из Кикинде, Иђоша, Те-

мерина, Старе Моравице, Сомбора, Светозара Милетића, Чуруга, Житишта, Црвенке, Новог Сада, Стапара и наравно домаћина Кљајићева.

Дугогодишњи партнер ПСС Сомбор Зоран Боца је дао несебичну подршку и помоћ активностима удружења. За весеље и пјесму се побринуо члан Удружења и пријатељ Петар Ковачевић из Накова дошавши са два врхунска хармоникаша.

Како је за *Српско коло* рекао Бранко Шоштарић циљ ове манифестације је разговор, дружење, размјена искустава, нови садржаји и као такав добија и едукативни карактер.

Традиционалну овчегину са купусом су спремиле врсни куvari из Сенте, Стеван Воргић и Рудика Рац Сабо. Служило се вино са Телечке висоравни, а и дегустирала ракија удружења од прошле године, а свакако и узорци који су приспјели на оцјењивање ове године.

На 13. *Злајном деспилашу ракије шљивовице*, ове године су биле одвојене двије категорије ракија, безбојне и обојене ракије. Пристигло је 79 узорака што и чини овај фестивал посебним, по појединачном узорку је јачи од многих фестивала у категорији шљивовица.

Победници ракија и то у безбојним, тј. бијеле ракије 1. мјесто је освојио Милан Миланковић из Сомбора, 2. Владимир Кесегић из Сомбора, а 3. мјесто Лилиом Ендре из Светозара Милетића.

У категорији обојених ракија, жуте, 1. мјесто је освојио Владимир Кесегић

из Сомбора, 2. мјесто Мари Мирко из Црвенке, а 3. мјесто Иван Марјановић и Бачког Моноштора.

Као и сваке године се проглашава и најбоља ракија Кљајићева и ове 2025. године је освојио Дејан Трифуновић. Уз пригодне медаље и дипломе, први у свим категоријама су добили вриједносни поклон, дар Удружења Кордунаша, потомака и пријатеља Кордуна.

Судијска комисија на челу са Никицом Шјајатовићем, Георги Лазаровим и Стеваном Будаијем је имала тежак задатак. Ракије које су печене тог дана су биле уједначеног квалитета и нијансе су одлучивале ко је победник *Дана веселе машине*. Тако да су 1. мјесто освојили отац и син Марко и Чедомир Гвојић из Кљајићева, 2. мјесто Милош Катић и Шарчански Мирослав са Ленија и 3. мјесто Вељко Јаковић и Бато Милошевић из Црвенке.

Такође, такмичари су награђени припадајућим поклонима и признањима. Ручак је био за похвалу, пића није недостајало, а богами су се и грла разгалила уз звуке познатих мелодија хармонике.

Дефинитивно ова манифестација има уточиште, Бурдушево брдо, а сам број одржаних *Веселих машина* говори да има и квалитет, прије свега захваљујући ентузијазму чланова Удружења *Висови* и људима добре воље који препознају и поштују рад и залагање удружења које дјелује у тој средини и Кљајићеву као највећем мјесту у граду Сомбору.

ДРАГАНА БОКУН

Српска читаоница Лаза Костић обиљежила 180 година постојања

Свечаном академијом у Народном позоришту у Сомбору, Српска читаоница *Лаза Костић* обиљежила је 180 година непрекидног рада, чувајући српску културну и духовну баштину.

Присутне је на почетку поздравио председник читаонице Борислав Аврамовић, подсећајући на историјат ове установе и њену улогу у очувању традиције, обичаја, језика и писма српског народа.

Читаоница није напустила основни постулат оснивача и поштује друге народе са којима дијелимо животни простор, а стално очекује развој сличног односа према нашем народу, ма гдје он живио. Поред тога, чувајући традиционалне вриједности и братску љубав, обиљежавајући крсну славу и јубилеје, читаоница гради добре односе са институцијама, удружењима и страним организацијама у региону – истакао је Аврамовић.

Његово преосвештенство архиепископ новосадски и митрополит бачки Иринеј уручио је Српској читаоници Орден Светог Саве другог степена, уз благослов патријарха српског Порфирија.

Српска читаоница није само књигохранилиште или мјесто гдје се читају књиге – она је стални подјетник на вриједности нашег народа и много више од тога – нагласио је Иринеј.

У име Града Сомбора, члан Градског вијећа за финансије и привреду Сава Дојић похвалио је читаоницу као симбол националног идентитета, просвјете и духовности.

Сомборска читаоница је од оснивања језгро и симбол српске културе, која је сабирала најумније људе свога времена и чува непролазне вриједности. Само сабрани око заједничких вриједности можемо обезбједити опстанак и развој – истакао је Дојић.

У оквиру свечаног програма Српска читаоница је уручила захвалнице пријатељима удружења и члановима почасног одбора, а признање за почасног председника додијелено је Петру Арамбашићу. Наступили су и ученици Музичке школе *Петар Коновић* и Црквени хор *Цар Константин и царица Јелена*.

» Борислав Аврамовић и митрополит бачки Иринеј

» Дејан Цупаћ, Невен Јокић, Миодраг Линта, Милош Новаковић, Милорад Ђук, Драгиша Шушак, Никола Кнежевић
ЧУЧЕ: Милош Шарић, Саша Раич, Мирко Марунић и Горан Мацура

МАЛОГОСПОЈИНСКИ ТУРНИР НА ТЕРЕНИМА БК СТАРА БУКОВИЦА

На теренима БК *Стара Буковица* на Малу Госпојину одржан је турнир на коме је учествовало 14 екипа (Горан Вукашин, Лемић, Драгиша Шушак, Петар Марунић, Љубан Грубић, Чаруга Сјеверна Србија, Стара Буковица, Јово Пуповац, Мирко Марунић, Маркет Мима, Зоран Бундало, Тишме Ђоћко, Цупаћ Дејан Мали мрав).

Као и увијек боћари су показали дух заједништва, такмичење је протекло у фер-плеју и пријатељској атмосфери.

Победници су поред медаља и пехара освојили и новчане награде које су им уручили народни посланик

и председник Савеза Срба из региону Миодраг Линта и председник БК *Стара Буковица* Никола Нико Кнежевић.

Прво мјесто освојила је екипа Милош Шарић, Саша Раич и Мирко Марунић. Друго мјесто Горан Мацура, Дејан Цупаћ и Невен Јокић. Док је трећепласирана екипа Драгиша Шушак, Милорад Ђук и Милош Новаковић.

Организатори су за све учеснике организовали ручак, а након такмичарског дијела услиједило је дружење уз пјесму Миладина Веселиновића Леута.

ДРАГАНА БОКУН

Отворен Културно-спортски центар Др Јован Рашковић у оквиру БСУ АС

БСУ АС 14. септембра је свечано отворило Културно-спортски центар Др Јован Рашковић откривањем мурала са његовим ликом и постављањем табле на улазу. Уважени психијатар и интелектуалац др Јован Рашковић је значајан за Крајишнике зато што је био њихов први признати политички вођа у савременом добу, човек који се водио разумом, пропагирао мир, али и очување националног достојанства. 1990. године основао је Српску демократску странку (СДС) у Хрватској, чиме је Србима омогућено да добију сопствени политички глас у вријеме наглог јачања хрватског национализма. Умро је 1992. године, у раним фазама рата, а многи Крајишници сматрају да би ствари биле другачије да је остао жив.

Овај центар је свечано отворио народни посланик и председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта који је све подсетио колико је за Крајишнике важан др Јован Рашковић.

— Имамо је један циљ, да се на демократ-

ски начин ријеша српско питање у Хрватској. Нажалост, Загреб није прихватио његову политику, а нажалост није имао искрену подршку ни од власти у Београду. Сјетимо се јуна 1990. године када је 30.000 Хрвата потписало петицију да се прогна др Јован Рашковић из Шибеника. 1992. је нажалост преминуо у Београду. Неколико дана прије своје смрти 28. јула дао је интервју НИН-у и рекао неколико рјечи за оптужницу коју је Војно тужилаштво у Сплиту подигло против њега. Интервју је изашао пар дана после његове смрти. „СДС је била спремна да учини све да се животни проблеми Срба у Хрватској рјешавају мирним путем и демократским средствима, али од самог оснивања постављани смо у ненормалан положај. Најприје смо дискриминисани да би се убрзо дискриминација претворила у терор и прогањање наших чланова и функционера из српског народа”.

Линта је на крају свог излагања указао на важност окупљања поводом свеча-

ног отварања Културно-спортског центра јер је на тај начин одата почаст др Јовану Рашковићу.

Требало је да буду присутни и чланови породице др Јована Рашковића, али су због смртог случаја морали да отпутују у Шибеник. Поздравили су све присутне и најавили свој долазак ускоро.

Из Боћарско-спортског удружења АС поручују да је свим Крајишницима јасно зашто су баш одабрали да центар понесе назив по др Јовану Рашковићу, и да то за њих представља велику част. Ово је била прилика да се подсети родног краја, а желе да у свом даљем раду чувају традицију и обичаје крајишког народа који је доживио голготу.

Након свечаног отварања, настављено је такмичење у боћању. Учествовало је чак 48 екипа.

Чаруџа, Корлаш Вељане, Златиборца, Корда, Банзоџо, АС 1 (Ујак), Зеле, Иванезе, Вилио Алавања, Козара, Равни Кошари, БМЦ комјанија, Новаковић ДОО, Ђоћко,

Њуња, Буковица, Сјанишић Колар, Тунковац, Змишћак, Аутсајдери, АС 2 Остојић, Мима маркет, Лафела, Жејар Бундоло, Оклен си ти, Субојица, Мелбурн, Ђурлулу, Сјетановићево, Цешина 1, Доњи бунар, Ваљ, Буразери, Ђери Вршац, Динарци, Винобран, Субојица Шарић, Вјешромешина, ЗМ, Балабене, Куновац СРБ, Мали рај, Рума, Експрес Корлаш, Аделенд, Нови Сад.

У боћању прво мјесто освојила је екипа Корлаш експрес из Новог Сада.

Друго мјесто освојила је екипа Динарци. Треће мјесто освојила је екипа Мали рај.

Четврто мјесто припало је екипи из Станишића.

Екипа која је проглашена за фер-плеј екипу је Мали рај из Панчева.

Најбољи играч је Стево Тутуш из екипе Динарци.

Најбољи ваљач је Вујчић из екипе Корлаш експрес.

У картама је најбоља била екипа ББ, а пехар је уручен Маниславићу.

ДРАГАНА БОКУН

Банијац из Цириха: Дејан Додош и први кораци кошаркашких снова

У спортским дворанама Цириха већ се провлачи једно име које би, ако се машта и рад наставе истим темпом, једног дана могло одјекнути и далеко шире. Дејан Додош, осмогдишњи дјечак поријеклом са Баније, игра кошарку са природношћу која привлачи пажњу и оних много старијих од њега.

Иако је рођен у Швајцарској, одраста у духу краја из којег му потиче породица — Баније, познате по људима чврстог карактера и још чвршће воље. Управо та комбинација посвећености и темперамента већ сада се види у његовој игри. Док његови вршњаци још испробавају различи-

те спортове и хобије, Дејан нема дилему: његов избор је кошарка.

На тренинзима се истиче брзином, контролом лопте и неубичајеном смирености. Тренери кажу да „има око”, онај ријетки осјећај за игру који се не може научити. Кад лопта дође до њега, темпо се мијења — као да на тренутак види терен секунду или двије прије свих осталих.

Посвећеност је оно што открива највише. Ако не тренира у дворани, онда вјежба испред зграде, замишљајући да игра финале великог турнира. Родитељи га прате тихо и ненаметљиво, свјесни да се у њему рађа нешто више од дјечје забаве.

Међу вршњацима је већ добио надимак „мали Богдан из Цириха”. Не зато што покушава да некога копира, већ зато што у његовој игри има оне ведрине, упорности и енергије које најчешће препознајемо тек у зрелим спортистима.

— Највише волим кад погодим кош и кад сви навијају — каже Дејан, без имало лажне скромности, али са дјечјом искреношћу која открива чисту љубав према игри. — Тад осјетим да могу све.

Хоће ли његово име једног дана завршити у спортским рубрикама широм Европе — рано је за прогнозе. Али једно је сигурно: ако се таленат мјери радом, упорношћу и срцем, мали Додош већ игра у великој лиги.

Турнир у балотама у Болечу

У Болечу је 7. септембра 2025. године одржан Турнир у балотама. Пријављено је 30 екипа, такмичари који воле ову традиционалну игру су дошли из свих дијелова Србије, из Банатског Новог Села, Панчева, Гудурице, Вршца, Нових Бановаца, Земун, Руменке, Станишића, Београда (Калуђерица)... Организатори турнира су Мирко Ивић Шукер, Миленко Устић Белгија, Милан Деспић Деспа.

Највише пријављених екипа, чак 10 било је пријављено управо из Болеча.

Турнир ове године био је посвећен преминулом играчу балота из Болеча, Николи Каназиру који је уживао у овој игри преко 50 година.

Организатори су за све учеснике припремили богат доручак и ручак.

Побједничка екипа је Сјари вук из Болеча. Друго мјесто освојила је екипа из Руменке, а треће Мали рај из Панчева.

Како је за Српско коло рекао један од организатора Мирко Ивић прије свега им је важно добро, пријатељско дружење, уз крајишку пјесму.

ДРАГАНА БОКУН

		СРПСКА РЕПРЕЗЕНТАТИВКА У РУКОМЕТУ, ПОРИЈЕКОМ ИЗ КРАЈИНЕ		ЖИТЕЉ-КА СТАРЕ АСИРИЈЕ	ПРЕЗИМЕ РОЂЕЊА (ВИДИ СЛИКУ)	ЗВАЊЕ, СЛУЖБА ХОЋЕ, ИМАМА
		МЈЕСТО КОД ЦЕТИЊА				
		РАНИЈИ ФУД-БАЛЕР, ИВИЦА				
		ПЛАНИНЕ У БУГАРСКОЈ				
		НОВАЦ У ЈЕРМЕНИЈИ				
РОДНО МЈЕСТО РУКОМЕТАШИЦЕ СА СЛИКЕ		РАЗДОР, РАСЦЈЕП	ТУКАН (НАР.)	ОСОВИНЕ (ЛАТ.)	ДИО У ЦРКВИ	
КРТО, МЕКАНО МЕСО						ТОНА САЊАТИ
СИСТЕМ ЗНАЊА, ЗНАНСТВО					СЈЕВЕР ПЈЕ-ВАЧИЦА СУМАК	АУТОМ. МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ
МЈЕСТО ИСКОПАВАЊА						
НИКШИЋ			НЕСПО-КОЈСТВО КРАВАТА			
СРПСКО КОЛО	УВИТИ, ОБАВИТИ ПОЛНИ НАГОН					
ФК ИЗ ПОЉСКЕ					ИСЛАНД МЈЕСТО КОД Н. САДА	
ДРУГИ ВОКАЛ		ОКВИР ВРАТА АЛ ПАЊИНО				ТЕМПЕ-РАТУРА РАДИЈУС
ИТАЛ. ФУД-БАЛЕР, ФАБИО						
РАНИЈИ ДОБРОТВОР, НИКОЛА						НЕПЕР

РЕШЕЊЕ: Гађи, Осим, Фиља, Драма, аксе, крпина, т, наука, с, ископина, НК, немип, омотати, Слак, ИС, Е, шток, Т, Канавапо, Спасић, Н.

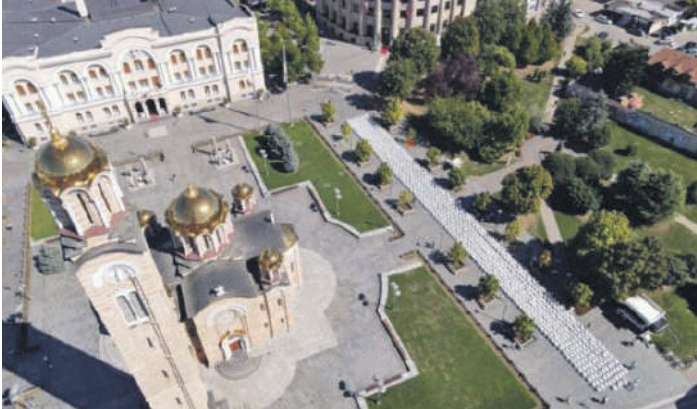
19. БРАНКОВИ ДАНИ У ВУКОВАРУ

На празник Мале Госпојине, код Храма Преподобне матере Параскеве на Доброј води, одржан је други дан 19. Бранкових дана у Вуковару, манифестације у част великог српског pjesника Бранка Радичевића.

Програм Кроз ђесму и иџру окупио је извођаче традиционалне музике, дјечје игре и вокално-инструменталне ансамбле. Публику су одушевили гу-

слар Милош Танасковић из Београда, хор СКД Просвјеша из Осијека, ВСПД Јавор, тамбураши КУД-а Бранисав Нушић, Мушка пјевачка група Наши корени и ансамбл Венац.

Манифестација је још једном показала значај окупљања, очувања и представљања српске музичке традиције, културе и народних обичаја, стварајући радостан амбијент за учеснике и публику у Вуковару.

1.616 столица са именима несталих и питањем Гдје је?

У Бањалуци је 15. септембра, поводом Дана погинулих и несталих у Одбрамбено-отаџбинском рату, постављено 1.616 столица са именима несталих и питањем Гдје је. Овај датум симболизује масовно страдање и нестанак великог броја цивила и бораца у септембру 1995. године, а постављене столице у центру града представљају тихи, али снажан подсјетник на оне који се још воде као нестали.

Жене, старци, дјеца убијени на кућним праговима, као и борци који су своје животе уградили у темеље отаџбине, ни три деценије касније нису дочекали мир ни вјечни починак, а њихове породице још траже последњи поздрав. На то чека 1.616 породица у Републици Српској.

– Чињеница је да смо за све ово вријеме до данас добили само 74 потврде о идентификацији и проналаску. То није довољно да бисмо могли рећи да Институт ради свој посао. Зато је важно да

се окренемо процесу тражења у Републици Српској и да од институција тражимо отварање Института за нестала лица Републике Српске – навела је Исидора Граорац из Републичке организације породица заробљених, погинулих бораца и несталих цивила.

В. д. директора Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица, Виктор Нужић, нагласио је да је ово питање постало жртва политизације.

– Најснажније оружје против ревизије историје и заборава јесте гласно изговорена истина. Свака прича заслужује да буде документована и пренесена будућим генерацијама. Позивамо све да смогну снаге и оставе своја свједочанства. Наша је заједничка обавеза – и организација, и институција, и сваког појединца – да истину чувамо и преносимо, да она буде наше оружје, наш алат и наш путоказ.

ФОТО: БЛАГОЈЕ АЦАН

УДРУЖЕЊЕ БАНИЈА ИЗ СУБОТИЦЕ ПРОСЛАВИЛО СЛАВУ МАЛУ ГОСПОЈИНУ

У ресторану Сјаршак Завичајно удружење Банија свечано је прославило славу Малу Госпојину.

Славски обред служио је свештеник Ненад Вујасин. Након освећења кољива и ломљења славског колача кум славе Марио Мамузић, предао је кумство за следећу годину Жељку Среднику.

Како то Банијци умију веселе је настављено уз завичајну пјесму и игру. Поред чланова Удружења били су присутни и пријатељи из

Савеза српских удружења Севернобачког округа као и пријатељи Банијаца.

Ово Удружење је већ показало како вјерно чува традицију и културу Баније, својим манифестацијама је обогатило културну понуду града, а посебно се посвећују хуманитарном раду.

До сада су организовали многобројне културно-умјетничке манифестације, покољничка путовања, фестивале, изложбе и промоције књига.

ДРАГАНА БОКУН

СЈЕЋАЊЕ НА ПРОФ. ДР БРАНКА БАЉА (1954–2025)

Човјек који је живио филозофију честитости

• Са дубоким поштовањем и искреном тугом доносимо сјећање на професора др Бранка Баља, једног од најугледнијих српских и херцеговачких интелектуалаца, научника и педагога који је почетком ове јесени (24. септембра 2025. године) тихо отишао у вјечност.

• Поред изузетне академске каријере и научног опуса, проф. др Баљ је читавог живота остао дубоко одан свом завичају и херцеговачком поријеклу. Био је аутор монографије *Херцеговина — капиталног дјела које са љубављу и поносом приказује рад и развој Удружења Херцеговаца из Новог Сада од његовог оснивања до данашњих дана. До своје смрти обављао је дужност потпредсједника тог удружења, у чијем раду је оставио дубок траг својом посвећеношћу и племенитошћу.*

Без велике помпе и без медијске буке, у достојанственој тишини, какву је и сам његовао, угасио се живот професора који је својим дјелом и карактером обиљежио једно вријеме. Проф. др Бранко Баљ био је један од најистакнутијих научних радника херцеговачког поријекла, дугогодишњи професор Економског факултета у Суботици, аутор двадесет књига и више од сто педесет научних и стручних радова, као и монографије *Херцеговина*, у којој је са посебним поносом и љубављу описао живот и рад Удружења Херцеговаца из Новог Сада.

КОРИЈЕНИ ЧЕСТИТОСТИ

Бранко Баљ рођен је 1954. године у Липару. Унук је добровољаца Спасоја Баља и Марка Бошњака, а син Миливоја — Мише Баља и Даринке — Даре, рођене Бошњак. Потиче из породице херцеговачких колониста, потомака солунских добровољаца из Љубиња и Билеће — из коријена који су га обликовали и које је цијелог живота са поносом истицао.

Његов син Лука је у потресном опроштајном говору казао:

„Долазак на свијет нежне и брижне душе Бранка Баља навјестила је бјелина оне зиме, оног јануара педесет четврте по којој су његову мајку Дару возили из Липара у Мали Иђош да се породи и свијету овом подари једну нестварну личност. Рођен у скромном и честитом гнијезду дома Миливоја Мише Баља и Даринке Даре рођене Бошњак, херцеговачких колониста, потомака солунских добровољаца из Љубиња и Билеће, епску раскош својих коријена и знамење добровољачке етике и честитости никада није заборављао, носио их у себи и на многоме мјесту истицао.”

ПУТ ЗНАЊА, РАДА И ОДГОВОРНОСТИ

Из оскудних животних услова, како је Лука рекао, „своје парче живота почиње да гради од малих ногу, поштеним радом, читалачким и интелектуалним прегнућем”.

Основно образовање стекао је у родном Липару, средњу економску школу завршио је у Кули, а Економски факултет у Суботици уписао 1973. године. Дипломирао је 1977. и остао да ради као асистент приправник, гдје је и провео читав радни вијек.

Магистрирао је 1984. године у Београду, на Факултету политичких наука, на смјеру Развој и проблеми филозофије марксизма, а докторирао 1987. на Правном факултету у Новом Саду.

Од 1987. до 1992. године био је у звању доцента, затим ванредни професор до 1997, када је изабран у звање редовног професора. До пензије 2019. године предавао је филозофију, етику пословања и методологију.

Као гостујући професор, држао је наставу и на Филозофском факултету у Новом Саду (1995–2000), те на Универзитету Источно Сарајево — Пале (2000–2005), на предмету Увод у филозофију.

МИСАО, РИЈЕЧ И НАСЉЕЂЕ

Професор Баљ је објавио двадесет књига и више од 150 радова на српском, руском, мађарском и енглеском језику. Његов научни опус обухвата теме из практичне филозофије, етике пословања, филозофије политике и критике неолиберализма.

„Генерације и генерације студената свједоци су и искрени поштоваоци аутентичног говорничког дара, педагошког приступа, а надасве људског односа професора доктора Бранка Баља. Аутор је многих књига, монографија, научних радова и есеја особитог стила.”

О ВРЕМЕНУ И ЧОВЈЕКУ

Савремени дух времена промовише приватни интерес и похлепну црту људског карактера у виду превасходства приватне својине над сваким јавним добром. Таква функционализација прагматичности створила је друштво плутајућих објеката, потрошача и власника капитала, које се може именовати односима капиталистичко-постмодерног ropштва, а што се на циничан начин прикрива дискурсом о људским правима.

Над тим питањима, између осталог, лебди и питање филозофије економије, као критике владајуће парадигме капиталистичке неолибералне економије.

Основна намјера ове расправе своди се на питање о смислу идентитета економије, уз указивање на потребу трагања за новим супстанцијалним јединством економије, политике, права и морала, односно ка трасирању пута од практичне филозофије ка филозофији економије.

Његови студенти памтиће га као професора који је филозофију претварао у животну мудрост, који је предавао са страшћу и живом мисли, а изнад свега — као човјека који је знао слушати и разумјети.

ПОРОДИЦА КАО ТЕМЕЉ И СВЕТИЊА

Професор Баљ је свој живот заснивао на породици, у којој је проналазио снагу и смисао.

„Са озрачјем Бранкове јединствености и гласовитошћу његове личности може да се пореди једино његов однос и брига према породици, и то не само сопственој. Цијелог живота смисао су му и снагу давали пажња и брига о својој супрузи Амали, наставници математике, синовима Луки и Немањи, али и породици свог рођеног брата Спасоја — Бате, Невенки, Александри и Александру, те пружена рука подршке бројној родбини и пријатељима у свакој могућој прилици.”

Његова људскост, доброта, пријатност и ведар дух памтиће многи.

„По његовој помоћи и подршци памте га небројене знане и незнане душе, а његову људскост, пријатност, весео дух и аутентичну појаву деценијама помињу многи и премноги.”

ПОСЉЕДЊЕ ГОДИНЕ И ВЈЕЧНИ МИР

Посљедње године живота проф. Баљ је проводио у пензији, окружен најближима и радошћу породичног дома. Посебну срећу и снагу проналазио је у унуку Симеону, сину Немање и снаје Ане.

„Као награду за многобројне своје трудове, посљедње године његовог живота радошћу, утјехом и разном пензионерских дана испуњава његов унук Симеон, којим га дарују његов син Немања и снаја Ана. Огромна енергија потрошена у животу, а довољна за стотине живота, учинила је да се тијело и његове животне силе истроше, те је болест пребрзо узела нашег драгог Бранка Баља почетком ове јесени.”

Од Липара до Суботице, од Новог Сада до Источног Сарајева, име проф. др Бранка Баља остаје записано као симбол знања, морала, људскости и вјерности завичају. Његова мисао и дјело настављају да живе у књигама, студентима и свима који су имали част да га познају.

Вјечна му слава и хвала.

ДЕЦЕНИЈА БЕЗ ГЕНЕРАЛА

СЈЕЋАЊЕ НА МИЛУ Ј. НОВАКОВИЋА

Рођен је 29. априла 1950. године од оца Јове и мајке Саве, у селу Кирић, општина Вргинмост на Кордуну. Из родне куће понио је радне навике, поштење и морал, особине захваљујући којима је касније израстао у људску, професионалну и интелектуалну величину, особине које су му обезбједили висок углед и ауторитет међу сарадницима, борцима и народом.

Миле је тежио да увијек и у свему буде најбољи. Основну школу завршио је у родном мјесту, Гимназију у Карловцу, Војну академију Копнене војске — смјер пјешадије у Београду и Сарајеву, Командно-штабну академију Копнене војске у Београду.

Био је одличан ученик у основној школи и гимназији. Први је у рангу у Војној академији и Командно-штабној академији. Многи вјерују да би био први у рангу и у Ратној школи и на Постдипломским студијама из ратне вјештине, да због почетка ратних дејстава исте није прекинуо.

Био је свестрано образован, подједнако из војне области, политике, дипломатије, културе, филозофије, безбједности, техничких наука. Са великим успјехом и ентузијазмом узгајао је печале, уређивао воћњак и поврћњак, израђивао је дијелове намјештаја, адаптирао и дограђивао кућу и помоћне објекте.

Потпоручник је 1972, мајор 1984, пуковник 1992, а генерал-потпуковник 1994. године. Обављао је готово све војне дужности, од почетног до највишег ранга. Био је командир вода; командир чете; замјеник команданта батаљона и командант батаљона Војне полиције; начелник штаба и командант моторизоване бригаде; помоћник начелника Одјељења за оперативну-наставне послове у Команди Војне области.

Кордун је био његова љубав и његова опсесија, а родно село Кирић рај у коме су генерацијама живјели Новаковићи. Деведесетих година прошлог вијека, у рату је најприје командовао Четвртог бригадом Територијалне одбране, која је од Кордуна брзо направила слободну територију. Био је командант бригаде Посебних јединица милиције и командант здружених снага Посебних јединица милиције Републике Српске Крајине са којима је пробијен Коридор кроз Посавину и успостављена копнена веза народа Српске Крајине и Републике Српске са Србијом.

Формирао је Српску војску Крајине и био њен први командант од 1992. до 1994. године. Касније је био саветник предсједника Републике Српске Крајине за националну безбједност.

Захваљујући његовој личној умјешности и способности, заустављено је даље хрватско напредовање на разоружану Крајишку

војску и народ у току агресије на Равне Котаре и Масленицу у јануару 1993. године. То је успјело тек по преузимању властитога наоружања које је због одредби Венсовог плана било у магацинима под контролом мировних снага Уједињених нација.

Са истом енергијом борио се и у дипломатским активностима, тако да је у преговорима у Амбасади Руске Федерације у Загребу, у прољеће 1994. године, успостављена демаркациона линија са Хрватском и тиме су исправљене грешке у Венсовом плану по коме су Мировне снаге Уједињених нација биле распоређене по принципу мрље од мастила, а не на линији раздвајања сукобљених страна.

Миле је био на служби у гарнизонима: Петриња, Загреб, Копривница, Београд и Книн.

Оцјењиван је са највећим службеним оцјенама и три пута је ванредно унапређиван. Одликован је са више ордена и добитник је више других награда и признања.

Из два брака има троје дјеце — са Катарином има синове Петра и Новака, а са Јасминком има кћерку Јовану.

По доласку у Србију, Миле је око себе окупљао бројне саборце и сараднике, па је тако формирано и Удружење резервних војних старјешина Српске Крајине у Србији. Миле је био предсједник овог Удружења. Због бројних неоснованих и лажних оптужби Срба Крајишника од стране хрватског правосуђа, Миле се ангажовао у пружању помоћи овим лицима, а и сам је био међу оптуженима. Био је и свједок оптуженим Србима пред Хашким трибуналом.

Ангажовао се у изради пројекта Фактори односа снага у српскохрватском сукобу деведесетих година прошлог вијека, у припреми, организацији и раду научног скупа на ову тему.

Годинама је сређивао разне документе, биљешке, ратне дневнике, свједочења са разних војних, политичких и дипломатских састанака са намјером да их јавно објелодани, али нажалост, није стигао. Његово срце није издржало.

Изненада је преминуо 14. септембра 2015. године. Сахрањен је на Мјесном гробљу у Сурдуку, сремском мјесту у Општини Стара Пазова уз највише војне почасти и присуство више стотина пријатеља, ратних другова и поштовалаца.

Поводом десетогодишњице смрти у недељу 14. септембра 2025. године, чланови породице, колеге из СВК и МУП РСК и пријатељи су, на мјесном гробљу у Сурдуку положили цвијеће, упалили свијеће и евоцирали успомене на генерала Милу Новаковића.

ДР КОСТА НОВАКОВИЋ,
ПУКОВНИК У ПЕНЗИЈИ

ОД ФУДБАЛСКОГ ТЕРЕНА ДО РЕСТОРАНСКОГ САЛОНА - ЖИВОТНИ УСПЈЕСИ МИЛАНА СУЧЕВИЋА

Како је савезни фудбалски судија постао чувар личке традиције у Београду?

Из личног краја, познатог по честитим и вриједним људима, потекао је Милан Сучевић који је својим радом и упорношћу успио да остави дубок траг у више области живота. Одрастао је у породици која је његовала традиционалне вриједности – поштење, рад и љубав према зачијају. Управо су ти темељи постали његово животно усмјерење, без обзира на путеве које је касније изабрао. Рођен на преступну годину у засеку Сучевићи, у Отрићу. Ту је завршио основну школу, а затим Гимназију у Грачацу – у вријеме када више од пола уписаних гимназијалаца није завршавало школу до краја.

– Када сам завршио гимназију, стекао сам радне навике за цијели живот. У Лици је то било природно – устајеш у пет, чуваш овце, па право у школу. Мајка ти донесе торбу до пола пута, послје школе помажеш око сијена, у шестом разреду већ сам научио ручно да косим. Није било изговора, дјеца су учествовала у свим активностима – присјећа се Милан.

Те навике и личка издржљивост постале су темељ свега што ће касније градити. Са собом је понио вриједности које га и данас воде – поштовање према раду, љубав према људима и увјерење да се само поштеним радом и трудом стиже до успјеха.

ОД ПРИПРАВНИКА ДО САВЕЗНОГ СУДИЈЕ

Послије гимназије, живот га води у Задар, гдје уписује Филозофски факултет. Каже да му је, послје живота на селу, и захтјевне гимназије било необично што је на факултету имао „толико слободног времена“. Управо та енергија и потреба да увијек нешто ради и ново научи постала је покретач да се упроба у новом позиву – фудбалском суђењу.

– Јесам волио фудбал, али сам почео да судим из жеље да испуним слободно вријеме. У Задру сам 1972. године положио испит за судију. Све утакмице које нико није хтио да суди – ја сам судио – прича Милан.

Од општинске лиге као приправник, преко Јединствене далматинске зоне, па све до Републичке лиге – напредовао је корак по корак. Био је познат као човјек који никада не одбија суђење, макар било и најризичније.

– Јединствена далматинска зона, од Дубровника до Задра била је много јака лига, можда јача него што је сада друга лига. И тада сам највише научио. Била је добра организација у лиги. Није толико тешко било положити за судију, али је било тешко доћи до тога да постанете савезни судија. Било ми је стало до напредовања и управе клубова су знале да нисам био склон договорима. Судио сам утакмицу у Хрватској лиги, Буковица из Кистања је ушла у Републичку лигу, једино мјесто у тој лиги које није било општинско мјесто је Кистање. Тада су мјештани Кистања пекали вола, прослављали су успјех свог клуба. А три кола прије тога,

» Милан Сучевић поред својих сувомеснатих специјалитета и вина – симбола љубави према традицији и домаћој производњи

Буковица је играла против Дубровника и седамнаест судија је одбило да суди. Знали су да ће бити тешка утакмица и да може да им оцјена падне доље. Много је било тешко судити.

Буковица је победила са 2:1. И на терену и на трибинама је било напето. Сјећам се сваког детаља. Очекивали су да се утакмица прекине, али то за мене није долазило у обзир.

Судио је у Лици првом саставу *Партизан*а када је прослављан Дан устанка у Србу, играли су против репрезентације Лике. Тада је чувени Јован Милеуснић био директор *Партизан*а, који је поријеклом из Срба.

– Данас је све бизнис. А ми смо судили зато што смо вољели игру. Било је част бити судија.

Иако му је здравствени проблем прекинуо судијску каријеру, фудбал и спорт су му оставили драгоцјену школу живота.

– Научио сам шта значи дисциплина, фер-плеј, досљедност. То је касније било кључно у сваком мом послу.

ВЕЛИКИ УСПЈЕХ У КРИСТАЛУ ИЗ ЗАЈЕЧАРА

Милан се убрзо послје факултета запошљава у једној од престижних фирми тог времена – *Кристал* Зајечар, гдје постаје директор представништва за Хрватску и Словенију. То је била друга фирма у свијету у својој бранши, са извозом који је ишао директно преко луке Копар. То је радио паралелно са суђењем.

– То је била школа живота. Директор ме је научио да ништа не радим половично. Или си најбољи, или те нема. Ни три факултета не би могли да ме науче ономе што сам научио од њега – каже Милан.

Посао је цвјетао, клијенти су стизали из цијеле Европе, а његов професионализам и људски приступ отварали су врата свуда. Али крајем осамдесетих осјећао је да се „нешто спрема“.

– Шест мјесеци сваког јутра исти аутомобил је стајао испред фирме. Осјећао сам да је вријеме да одем.

У децембру 1989. године одлази у Београд, вјерујући да је то најразумнији потез.

НОВИ ПОЧЕТАК У БЕОГРАДУ

У Београду креће отпочетка, али са искуством и самопоуздањем које је стекао. Оснива фирму за продају кристала, порцелана и угоститељског стакла. Убрзо отвара чак 14 продајних мјеста, укључујући и пет на Београдском сајму.

– Сви су се питали ко ће куповати кристал, док су други трговали фармеркама.

Посао му је цвјетао имао је много клијената. Гдје је сада хотел прво је осмислио да ту буде изложбени салон, а собе да послуже као преноћиште за клијенте и пословне сараднике. Међутим, поново је наслутио да долазе тешка времена, полако затвара радње и саграђени објект пренамјењује у хотел и ресторан.

– Сви су мислили да сам пропао, јер сам затварао успјешан посао. А ја сам само поново кренуо у новом правцу – каже Милан. Тако је настао његов данашњи етно ресторан – спој пословног искуства и личке душе.

ЕТНО РЕСТОРАН – ДОМ ТРАДИЦИЈЕ И УКУСА

Етно ресторан Милана Сучевића данас је мјесто које одише духом зачијаја. Дрво, камен, етно детаљи, стари предмети – све

» Милан Сучевић као млади фудбалски судија – почеци страсти за спортом и фер-плејом

је осмислио и уредио сам. У ресторану се служе искључиво домаћи производи и домаћа ракија и вино, као што је у свакој правој домаћинској кући.

На менију су сувомеснати специјалитети: пршута, кулен, печеница, суви врат, сланина, као и 12 врста ракија и 8 врста вина, произведених у његовој сопственој фирми.

Љубав према вину датира још из студентских дана у Задру, када је становао код човјека који је имао велики виноград између Шибеника и Задра, а Милан имао вишак слободног времена.

– Помагао сам му у винограду годинама, и научио све о вину.

ТАЈНА ДОБРОГ ПРШУТА И ПРАВЕ РАКИЈЕ

Сви производи у ресторану припремају се на традиционалан начин. Сучевић је чак саградио посебне конобе у којима се месо чува да не би ишло у замрзивач, на предвиђеној температури.

– Пршут је посебна наука. У Лици смо солили само пашком крупном соли. Узимам велике комаде, од 14 до 25 килограма. Ти од 25 килограма морају да леже и по три године. Нема журбе – све има своје вријеме – објашњава Милан, и до детаља нам објашњава процесе прављења пршуте, од усољавања, до цијеђења и одсољавања, посебном изворском водом без хлора.

Његова ракија и вино познати су гостима широм Европе, који се враћају управо због квалитета и укуса. Најпознатије су *Барик Дуња*, одлежала десет година у барик бурету, као и 15 година стара шљивовица, такође одлежала у барик бурету.

РАД ДО ПОНОЋИ

И данас, иако би могао да ужива у пензији, Милан Сучевић свакодневно ради у свом ресторану – све док и последњи гост не оде.

– То је моја навика од дјетињства. Непрекидан рад и учење. Али ипак увијек пронађе времена да посјети своју Лику.

Његов животни пут је доказ да се рад и поштење увијек исплате.

– У моје вријеме се није гледао само интерес. Био си срећан ако имаш од кога да научиш. И то је највећа школа. Данас се само трудим да то знање пренесем кроз оно што радим – поштено, домаћински и с љубављу на своју дјецу која данас заједно са мном воде хотел и ресторан – каже Милан Сучевић.

Некада док је судио, држао је семинаре у Доњем Лапцу и Србу и преносио знање на судије почетнике и то у вријеме када је судачка организација Лике била најзаостајалија у земљи. Посебно наглашавајући да је то чинио без новчане надокнаде.

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ СПОЈИО ДВА СВИЈЕТА

Његова животна прича је доказ да човјек може да споји традицију и савременост, да изађе из једне професије и започне другу, а да у свакој остане досљедан себи и својим вриједностима. Од судије до угоститеља, остао је исти – вриједан, поштован и посвећен. Његово дјело је примјер да се успјех не мјери само функцијама, већ и траговима које човјек оставља у људима и у животу.

ДРАГАНА БОКУН